AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

PARTİLERİN KUVVETİ

C.H.P. D.P. C.K.M.P. Ortada iller

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 6, Cilt: XVII, Sayı: 293

Yazı işleri:
Rüzgarlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel : 18992 P. K. 582 - Ankara

*

İdare:
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel : 15221

Fiyatı 125 Kuruş

*

Başyazar

Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul müdür
Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :
TURHAN

*

Fotoğraf:
Hüseyin EZER

Ege AJANSI

Associated Press

Türk Haberler Ajansı

*

Klişe:

Doğan Klişe

*

Müessese Müdürü :
Mübin TOKER

*

Abone şartları:

3 aylık	(12 nüsha)	: 12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	:25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	: 52.00 lira

İlan şartları :
Santimi : 8 lira
3 renkli arka kapak : 750 lira
(İlân münderecatından mes'uliyet kabul edilmez)

*

İlan işleri :
Tel : 15221

*

Dizildiği ve Basıldığı yer :
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221

Basıldığı Tarih: 8.3.1960

Kapak resmimiz

Seçim Haritası

Kuvvet muvazenesi

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bu hafta AKİS, herkesin aklındaki sualin dikkatle, ihtiyatla, en tarafsız gözle hazırlanmış ve ciddi tetkiklere dayanan cevabını veriyor: Bugün Türkiyede siyasî partilerin kuvvet muvazenesi nedir? SEÇİMLER başlığı altındaki sayfalarımızda durumun bölge bölge ve il il tafsilâtını bulacaksınız. Bu incelemeyi yaparken memleketi yedi büyük bölgeye ayırarak çalıştık. Bölgeler hem coğrafi bakımdan, hem halkının hususiyetleri bakımından ve en mühimi, seçimlerde belli başlı faktör olan iktisadî şartlar bakımından benzerlikler gösteren illerden müteşekkildir. Bu yedi bölge -Trakyayı da ihtiva eden- Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz, İç Anadolu, Doğu ve Güney Doğu bölgeleridir.

Partilerin vaziyetini herkes, bir bakışta, kapak resmimizden anlayabilecektir. Harita bir vesika mahiyeti taşıdığından ilk defa olarak iki sayfa halinde yayınlanmaktadır. Önümüzdeki seçimlerin ne zaman yapılacağı kati şekilde belli olmadığından AKİS'in ortaya koyduğu cevabın doğruluğu hakkında bir fikir yürütmek mümkün değildir. Fakat umumiyetle şartlar D. P. aleyhinde geliştiği ve iktisadi güçlükler, meselâ Marmaranın ve Egenin eşiğine kadar geldiği için seçim tarihi geciktikçe D. P. nin handikapları artacaktır. Zaten D. P. büyüklerindeki seçim arzusu da bu hakikati gayet iyi bilmelerinin neticesidir. Ancak arzunun bir türlü karar haline gelememesi, haritadaki durum ile yakından ilgilidir. Hayaller bir tarafa bırakılırsa, seçim kampanyasında D. P. nin kullanacağı silâhlar ne olursa olsun bunların heyeti umumiyesi ile reylerin rengini değiştiremeyeceği görülmektedir.

AKİS'in teşhislerinin şimdiye kadar hemen daima doğru çıkmış olması, okuyucularımla için herhalde bir teminat yerine geçecektir. Seçimlerin neticesi bu bakımdan bizim için de bir imtihan sayılacaktır. Cesaretimiz, bu anketin çalışmalarını tam bir titizlikle yapmış olmamızdan gelmektedir.

*

Geçen haftanın ortasında Başbakan Menderes, İstanbula gitti ve artık ikinci Başbakanlık haline gelen Park Otele yerleşti. Daha ayağının çamuru kurumadan Beyfendiyi 0073 nolu Cadillac'ın içinde İstanbul sokaklarında görenler, gene imar sahalarını gezeceğini, yeni direktifler vereceğini sandılar. Ne var ki Başbakan bu defa, başka bir niyetle İstanbulda bulunuyordu. Nitekim yedi senedir uğramadığı D. P. İstanbul İl Merkezini sabahın alaca karanlığında ziyaret eden Menderesi görenler D. P. canibinde yeni şeyler olacağına iman ettiler.. Bu ziyareti ziyafetler, ziyafetleri de hafî celseler takip etti.

İşte YURTTA OLUP BİTENLER sahifelerinde okuyacağınız D. P. başlıklı yazı, bu ziyaret, ziyafet ve hususi toplantılar faslını en ince teferruatına kadar ve eğlenceli taraftarıyla gözlerinizin önüne serecektir.

*

D.P. de Başbakanın irşat ve direktifleriyle seçim hazırlığı kampanyası devam ederken, iktidara namzet bir numaralı parti C. H. P. içinde de hummalı bir faaliyet hüküm sürmekteydi.

Bu haftanın ilk günlerinde Genel Merkezde mühim toplantılar aktedildi. 67 İlden gelen İl başkanlarına sorulan muhtelif suallerle milletin nabzının ne tarzda attığı tesbit edildi. Tamamen ciddi ve ekip çalışmasına ihtiyaç gösteren bir titizlikle seçimlerde takip edilecek yol çizilmeğe çalışıldı.

İşte C. H. P. başlıklı yazıda, bu iktidara artık ziyadesiyle yaklaşmış Muhalefet partisinin çalışması anlatılmaktadır.

*

Bu haftanın ilk günü basın mensupları için bir hayli üzüntülü oldu. Damoklesin kılıcı bir kere daha bir basın mensubunun başına inmişti. Bu gazetecinin adı Ahmet Emin Yalmandı. Ahmet Emin Yalman, arkasında 53 yıllık şerefli bir meslek hayatını taşıyarak İstanbul "Park Otele" yerleşti. BASIN sahifemizde yer alan (Gazeteciler) başlıklı yazı da bu mecburi seyahatin hikâyesini anlatılmaktadır.

Saygılarımızla

AKİS

Cilt: XVII; Sayı: 293

AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI

9 Mart 1960

S E Ç İ M L E R

Partiler

Kim kuvvetli?

Bu haftanın başlarında, partilerin ileri gelenleri kendi kuvvetlerine gerçek bir teşhis koymaya çalışırlar ve seçimlerin yenilenmesi kararına ona göre hazırlanırlarken pek çok çevrede aynı mevzu konuşuluyordu. B. M. M. nin uzun tatiline girmesinden bu yana herkesin aklındaki sual şudur: Partilerin, bugünkü kuvveti nedir? Kelimeler değiştirilirse, suali şöyle de sormak kabildir. Bugün bir seçim yapılsa hangi ilde kim kazanacak, kısacası iktidarı kim alacaktır?

AKİS, hayli zamandır bu mevzuda okuyucularına doğru bir fikir vermek için hazırlıklara girişmişti. Hazırlıklar iki istikamette yürütülmüştür: Masa başı çalışmaları ve mahallinde tetkikler. Elde edilen neticelerin sentezi yapıldığında, yani bir yandan reylerin ve istatistiklerin, bundan evvelki seçimlerin rakamlarının, diğer taraftan her ilde halkın vaziyetinin, fikir ve düşüncelerinin karşılaştırılması ortaya bir bilanço çıkarmıştır.

Hemen belirtmek lâzımdır ki tahminler son derece ihtiyatlı tarzda yapılmıştır. Bu bakımdan meselâ Bursayı ceplerinde sayan Halkçılar yahut Ankarayı muhakkak kazanacaklarını sanan Demokratlar veya asgari on ili almayı hayal eden Milletciler bir çok bölgede AKİS'in vardığı neticeyle mutabık olmayacaklardır. Partici gözle tarafsız gözün gördüğü, elbette ki birbirine benzemeyecektir. AKİS okuyucuları şimdiye kadarki tecrübelerinden, bu iki gözün hangisinin daha iyi gördüğü hususunda karara varmışlardır.

Başka bir nokta: Çalışmalarımız, partilerin bugünkü durumunu aksettirmektedir. Seçim yapılacak mıdır, yapılmayacak mıdır? Seçim dört senelik devrenin sonundaki normal tarihine bırakılırsa vaziyette ne gibi değişiklikler olacaktır? AKİS bu suallerin cevabını aramış değildir. AKİS bu hafta şu suale cevap vermektedir: 1960 yılının Mart ayında Türkiyede siyasi partilerin kuvveti nedir?

İsmet İnönü Uşakta karşılanıyor
Kuvvetini milletten alıyor

Marmara Bölgesi

On ile sahip Marmara bölgesinde, şanslı parti olarak D. P. görülmektedir. On ilin sadece birini C. H. P. alacaktır. Altı ilde D.P. kazanacaktır. Üç il ise ortadadır. Bu bölge 113 milletvekili çıkarmaktadır.

Edirne : Edirne 1957 seçimlerinde bütün Türkiyede ilerleme kaydetmiş olan C. H. P. nin en kısa adım attığı yerlerden biridir. D. P. burada 1950 seçimlerinde reylerin % 53,96 sını, 1954 de % 61,46 sını, 1957 de % 53,23 ünü almıştır. Buna mukabil üç seçimde C. H. P. reylerin sırayla % 41,45 ini, % 34,80 ini, % 37,26 sını toplayabilmiştir. Bütün rakamlar göstermektedir ki C. H. P. için en talihsiz seçim 1954 seçimleri olmuştur. Edirnede 1954-57 arası C.H. P. vaziyetini pek az düzeltebilmiştir. Bugün de Edirnede Muhalefet lehinde fazla bir ilerleme yoktur. Halk, bilhassa göçmenler hâlâ D. P. yi tutmaktadır. 1957 seçimlerinde Edirnede Hür.P. ve C.H.P. nin rolleri de küçük olmuştur. Bugün belki C.H. P. reylerin yüzde kırkından biraz fazlasını alabilir, fakat Edirne Meclise Demokrat milletvekilleri göndermekte devam edecektir.

Kırklareli : Kırklareli Trakyada C. H. P. teşkilatının en iyi çalıştığı yerlerden biri olması itibariyle bu defa ortada görünmektedir. Buna rağmen Kırklarelindeki C.H.P. ilerlemesi de öyle ahım şahım olmamıştır. 1950 de reylerin %45,81 ini alan C.H.P. 1954 de % 35,65 ile iktifa etmiş, 1957 de ise % 38,55 e yükselmiştir. Buna mukabil rey nisbeti 1950 de % 54,19 olan D.P. 1954 de büyük bir hamle yaparak % 62,29 a fırlamış, fakat 1957 de 1950 nin de altına düşerek % 52,82 nisbetinde rey sağlamıştır. Bugün Kırklareli halkının Trakyada Muhalefete en ziyade sempati gösteren yer olduğu görülmektedir. Bu bakımdan il, ortada illerden biridir. Ancak mutlaka bir tercih yapmak gerekirse, talih muhtemelen D. P. ye Kırklarelinde gene gülme istidadını C.H.P. ye nazaran daha fazla göstermektedir.

Tekirdağ : Trakyada, Kırklareli gibi bir il daha vardır: Tekirdağ. Tekirdağ da ortadadır. Tekirdağda 1950 de % 40,52 nisbetinde rey alan C.H. P. 1954 de birden % 34,31 e düşmüş, fakat, son defa kendisini toparlayarak

1950, nisbetinin üstüne çıkmış ve % 41,21 rey sağlamıştır. Halbuki D. P. nin nisbetleri sırayla şöyledir: % 58,94 % 63,22 ve % 51,74. Görülüyor ki son seçimlerde C. H. P. 1950 nisbetinin üstüne çıkarken, D. P. 1950 nisbetinin dahi hayli altına düşmüştür. Üstelik, Tekirdağ'da geniş kütleler şimdi C. H. P. ye daha mütemayil manzara göstermektedir. Buna rağmen ili ortada bir il saymak daha doğrudur.

İstanbul: 39 milletvekili çıkaran İstanbulda C. H. P. inanılmaz bir rekor kırmıştır. 1950 de reylerin sadece % 26,25 ini alan bu parti 1954 de hafifçe kımıldayarak % 27,20 ye yükselmiş, fakat 1957 de % 41,10 a fırlamıştır. Böyle bir artış Türkiyenin hiç bir tarafında görülmemektedir. Buna mukabil D. P. 1954-57 arasında gerileme kaydetmiştir. 1950 de % 56,57 rey almış, 1954 de % 63,80 e çıkmış, fakat 1957 de % 52,16 ile iktifa etmiştir. Bu son seçimde hayalperest Hür. P. nin nisbeti % 2.45 i, C.M.P. ninki ise % 4,25 i geçmemiştir. Bütün bunlara rağmen, karışık bir şehir haline gelen İstanbulun, 1957 den sonra da esaslı gelişme kaydeden C.H.P. ye rağmen muhtelif ve karışık faktörlerin rolü bahis mevzuu olduğundan kelimenin tam manasıyla ortada sayılması lazımdır.

Kocaeli : Kocaelide, hizipleşmeye rağmen D.P. kuvvetini muhafaza etmektedir. C. H. P. Kocaelide 1950 nisbetini bile 1957 de bulamamıştır. Gerçi 1950 de % 54,95 alan D. P. 1954 de % 60,48 e çıktıktan sonra % 50,71 e düşmüştür ama Hür. P. % 4,17, C. H. P. ise % 5,86 rey kapmışlardır. Halen C.H.P. fazla bir zafer istidadı göstermediğinden Kocaeli gene D. P. li kalacaktır.

Sakarya: Sakarya da D. P. nin şanslı olduğu bölgelerden biridir. Sakaryada C. H. P. üç seçimde sırayla % 34,31 - % 28,24 - % 28,70 rey almış, buna mukabil D.P. hep yüzde altmış civarında dolaşmıştır. Gerçi Sakaryada Hür. P. % 7,24 gibi kendi ölçülerine göre yüksek bir nisbet tutturmuştur ve şimdi Sakarya Hür. P. lileri hemen tamamiyle C. H. P. yi desteklemektedirler ama aradaki fark kapatılacak gibi değildir.

Bilecik: Marmara bölgesinin C.H.P.-li milletvekillerini B. M. M. ye gönderecek tek il Bileciktir. Bilecikte üç devredir nisbetlerdeki değişiklik hafif olmaktadır. C. H. P. % 45,99 - % 40,94 - % 41,01 rey almış, buna mukabil D. P. son iki devrede % 56,36 dan % 48,79'a düşmüştür. C.M.P. nin aldığı nisbet % 6,98 dir. Hür.P. de % 3,21 almıştır. Bu sefer bunların büyük kısmının ve bir takım D.P. reylerinin C.H.P. ye gitmesi Bileciki bilenleri zerrece şaşırtmayacak ve Bilecikte C. H. P. kazanacaktır.

Bursa: D. P. nin en şanslı illerinden biri olmak vasfını muhafaza etmektedir. Gerçi iktisadi sıkıntılar Bursanın kapısını çalmıştır ama, bunlar bugün tesir icra edecek hale gelmemiştir. Bursa, son seçimlerde C.H.P. nin nisbet itibariyle gerilediği ender illerden biridir. 1954 de % 30,48 alan C.H.P. 1957 de ancak % 28,96 rey sağlayabilmiştir. Gerçi D.P. de iki seçim arasında % 63,24 ten % 58,09 a düşmüştür ama C.H.P. ye Hür. P. nin % 7,50 reyi de katılsa fark kapatılmayacaktır.

Balıkesir: Meclise D. P. milletvekili gönderecek illerden biri de Balıkesirdir. Balıkesir de C. H. P. 1957 de 1950 nisbetini bulamamış, % 35,07 de kalmıştır. D. P. 1954 ün % 62,59 una mukabil 1957 de % 54,76 alabilmiş ve Hür. P. kendisi için muazzam sayılacak % 8,55 nisbetinde rey sağlamışsa da Yırcalıların Balıkesiri hala Demokrattır.

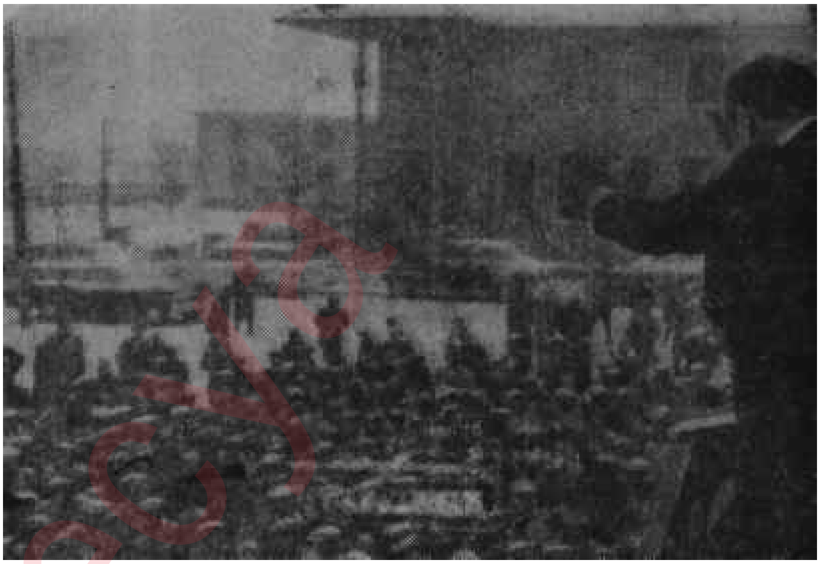
Çanakkale: Çanakkalede de D.P. kuvvetini, hiç olmazsa C.H.P. yi yenmeye yetecek nisbette muhafaza etmektedir. Zorlu ve Kalafat Çanakkaleye İktidarın hayli nimetini sağlamışlardır. C. H. P. 1957 de % 35,28 de kalmış ve 1950 nin % 37,15 ini bile bulamamıştır. D.P. Çanakkalede 1954 - 57 arasında % 55,78 e düşmüşse de bu halen Çanakkale'nin D.P. li sayılmasına mani değildir.

Bu hesaba göre Marmara bölgesinin 113 milletvekilinden 58 tanesi gene D. P. etiketini taşıyacak, 4 tanesi C.H.P. yi temsil edecektir. 51 milletvekilliği ortadadır.

Ege Bölgesi

Sekiz ile sahip Ege bölgesinde de C.H.P. bir tek ilde şanslı görünmektedir. Dört ilin D. P. istikametinde rey kullanması hiç kimseyi şaşırtmayacaktır. Buna mukabil üç il ortadadır. Bölgenin Mecliste 85 temsilcisi vardır.

Manisa: D. P. şansını tamamiyle muhafaza etmektedir. C H. P. 1950 de % 41,36 nisbetinde rey almışken iki seçimde muntazaman düşmüş, 1954 de % 33,60 ve 1957 de % 33,17 reysağlanmıştır. Gerçi D. P. de sırayla % 58,64 - % 66,40 - % 56,86 rey almış, yani 1957 de 1950 nin dahi altına düşmüştür. Bunda, Fevzi Lütfi Karaosmanoğlunun Hür. P. sinin 1957 de % 7,50 rey sağlamasının rolü yok değildir. Şimdi bu reyler C H. P. ye de katılsa ve Engin-Kurbanoğlu ihtilafı zarar da verse Manisanın D. P. den vazgeçmesi için iktisadi pek az sebep vardır ve D.P. bugün Manisaya hakimdir.

Menderes Kırşehirlilere hitap ediyor.
Boşuna gayret...

Kütahya: Kütahya C. K. M. P. nin rol oynayacağı illerden biridir. Gerçi bu partinin seçimleri alması bahis mevzuu bile değildir, ama 1957 de % 14,11 nisbetinde rey sağlamıştır. C.H.P. üç seçimde sırayla % 36,99 - % 25,73 - % 31,94 tutturmuş, D. P. ise yüzde 55 civarlarında seyretmiştir. Bırakınız ki eski C. M. P. reyleri C.H.P. ye akmayacaktır, ama aksa bile D.P. kuvvetini muhafaza edecek ve seçimleri vuracaktır.

Uşak: C. H. P. nin seçimleri tereddütsüz alacağı Ege ili Uşaktır. Uşak-

ta da C.M.P. 1957 de büyük rol oynamış % 24,86 nisbetinde rey almıştır. Bu defa C. K. M. P. bu performansı gösteremeyecek ve reylerin büyük kısmı C. H. P. ye aktarılacaktır. C.H.P. 1957 de D. P. nin cılız % 32,82 sine karşı % 41,85 rey sağladığına göre vaziyeti garanti hale gelmektedir: Zaten Uşakta esen hava, çok farkla C. H. P. lehindedir.

Afyon: Bölgenin başka bir D. P. ili Afyondur. Afyonda C. H. P. % 29,92 nin üstüne çıkamamıştır. Buna mukabil D. P. 1954-57 arasında % 58,23 den % 48,13 e muazzam bir sukut kaydetmişse de orada C. M. P. nin reylerinin aynı arada %. 15,31 den % 21,94 e fırlaması bunun başlıca sebebini teşkil etmiştir. D. P. halen Afyondaki C M. P. reylerinin bir kısmını geri almış vaziyettedir. Zaten bunların C. H. P. ye kayması pak uzak ihtimaldir. Afyonda Özçobanın durumu ehemmiyetli bir faktör teşkil ettiğinden Özçobanlı D.P. nin bir defa daha seçim kazanması normaldir.

Denizli: Buna mukabil Denizli, D.P. için en lehte tahminle ortadadır. Denizlide C.H.P. üç seçimde muntazaman yükselmiş, % 40,23 den % 42, 45 e, oradan da % 44,43 e çıkmıştır. Buna karşılık D.P. nin reyleri % 57,54 e, oradan da % 51,10 a düşmüştür. Denizlide Hür P. ile C.K.M.P. mana ifade etmemektedirler. Bu vaziyette C. H.P. nin D.P. ye yetişmesi, hattâ onu geçmesi asla sürpriz sayılmayacaksa da Denizliyi ortada saymak daha ihtiyatlıdır. Zira Egenin umumî şartları Denizliyi tesir sahası altına almaktadır.

Aydın: Tereddütsüz D.P. istikametinde rey kullanacak illerin hemen başlarında Aydın vardır. Aydında C.H.P. 1950 nin % 43,63 ünden % 33,28 ine düşmüş, oradan ancak % 35,01 e yükselebilmiştir. Buna mukabil D.P. nin 1954 - 57 kaybı % 64,62 den % 60,53 e düşmek olmuştur ki fark, kapanacak gibi değildir.

Muğla: Muğla C.H.P. nin süratle yol aldığı illerden biridir. 1957 nin C.H.P. için rey nisbeti % 43,14 dür. Buna mukabil D.P. % 60,69 dan % 54,93 e düşmüştür ve o yandan bu yana D.P. nin kayıpları devam etmektedir. Muğlada esaslı bir faktör Zeyyat Mandalincinin durumu ve C.H.P. nin göstereceği adaylardır. Bunlar göz önünde tutulursa, D.P. nin şansı biraz daha fazla görünmekle beraber aslında ilin yedi milletvekili ortadadır.

İzmir: Tıpkı İstanbul gibi İzmir de ortadadır, ve tıpkı İstanbul gibi İzmirde de C.H.P. -yavaş da olsa- ilerlemektedir. Üç seçimde C.H.P. % 41,34 den % 38,71 e düşmüş, oradan 1950 nin de üstüne, % 41,83 e çıkmıştır. Buna mukabil D.P. % 56,83 ile başlamış, % 61,29 a yükselmiş, fakat 1957 de 1950 nin de altına, % 54,64 e düşmüştür. O tarihten bu yana düşüş, süratini arttırmıştır. Bu, C.H.P. yi kazandırmaya yetecek midir? Bilinmez. O bakımdan İzmir, tam manasıyla ortadadır ve futbol maçlarında söylenildiği gibi "iyi oynayan kazanacaktır".

Ordunun Kirazlısından bir görünüş

Hayal ile seçim kazanılmaz...

Böylece görülüyor ki, Ege 85 milletvekilinden 43 tanesini D.P. etiketiyle B.M.M. ye gönderecektir. Sadece 4 milletvekili muhakkak C.H.P. li olacaktır. 38 milletvekili ise ortadadır.

Akdeniz bölgesi

Bugün bir seçim yapılsa bütün illeri C.H.P. lehinde rey kullanacak tek bölge Akdeniz bölgesidir. Yedi ile sahip bu bölgenin yedi ilinin hiç biri ortada dahi değildir. Hepsinde Muhalefet inanılmaz gelişme göstermiş ve vaziyetini garantilemiştir. Bölgenin 61 milletvekili vardır.

Antalya: Bu ilde 1950 den itibaren C.H.P. mütemadiyen yükselmiş, D.P. mütemadiyen düşmüştür. C.H.P. nin nisbetleri şudur: % 35,42 - % 40,81. D.P. ise evvelâ % 64,57 den %. 51,05 e yuvarlanmıştır. Hür P. nin 1957 de aldığı % 7,04 rey bu defa C.H.P. ye gidecektir. Üstelik bölgenin iktisadi şartları Antalyayı Muhalefet istikametine süratle itmekte devam etmektedir. Antalyada C.H.P. nin kazanmaması büyük bir sürpriz olacaktır.

Burdur: C.H.P. nin D.P. yi susuz temizleyeceği bir il, Burdurdur. Burdurda C.H.P. 1950 de ancak % 30,21 rey almış, 1954 de belini doğrultarak % 40,98 e çıkmış, fakat 1957 de Hür. P. karşısında tekrar % 30,59 a inmiştir. Burdurda sukut rekorunu kıran ise D.P. dir. D.P. 1950 de % 55,19 ve 1954 de % 59,02 rey alabilmişken 1957 de tepetaklak % 33, 36 ya düşmüştür. Hür.P. reylerin % 35,71 ini sağlayarak seçimi vurmuştur. Bugünkü durum hakkında, Behçet Kayaalp hariç hiç kimsenin zerrece şüphesi yoktur: C.H.P. büyük farkla kazanacaktır!

Isparta: Said-i Nursinin diyarı, 1957 de reyini Muhalefete vermiştir. C.H. P. reylerin % 31,75 ini, Hür. P. % 23,45 ini sağlamıştır D.P. nin reyleri ise 1954 - 57 arası % 62,76 dan başdöndürücü şekilde % 44,10 a yuvarlanmıştır. Sukut aynı hızla devam etmektedir ve bütün bölge gibi Isparta da halen C.H.P. lidir.

İçel: Koraltanın pek övündüğü İçel -Koraltan için maalesef- önümüzdeki ilk seçimde reyini D.P. den alıp C.H. P. ye verecektir. Zaten son seçimler de C.H.P. nin % 44,10 una mukabil D.P. ancak % 46,97 nisbetinde rey sağlayabilmiştir. % 7,51 nisbetinde kat'i tesirli rey ise Hür. P. ye gitmiştir. Bu defa İçelde D.P. nin hemen hiç şansı yoktur. Böylece "Bir liman yapar, reyleri alırsın; üst tarafına boş ver" zihniyeti Mersinde şamarların en dehşetlisini yiyecektir. 1957 den bu yana İçelin havası tamamiyle değişmiştir.

Adana: 1950 de reylerin % 44,86 sı, 1954 de % 45,75 i, 1957 de % 55,13 ü!. İşte Adanada C.H.P. nin harikulade terakkisi. D.P. ise evvelâ % 53,09 dan % 49,29 a, oradan da % 42,40 a düşmüştür. D.P. ye rey kaybettiren "Oral faktörü"ne bu defa bir de "Kapanlı faktörü" eklendiğine ve bütün "İmar şamatası"na rağmen Çukurovanın şartlarında D.P. lehinde hiç bir fark olmadığından Adanada bir defa daha C.H.P. nin kazanması bahis mevzuu bile değildir ve Aydın D.P. için neyse Adana C.H.P. için odur.

Maraş: Mendereste tadsız hatıralar bırakan Maraş, bölgede bütün şartları itibariyle gene C.H.P. yi destekleyecek illerin hemen başındadır. C. H.P. nin reyleri Maraşta evvelâ % 39,31 olmuş, oradan % 36,68 e düşmüş, fakat 1957 de % 45,14 ile başa geçmiştir. D.P. ise 1954 - 57 arasında % 13,36 nisbetinde rey kaybetmiştir. Maraşta 1957 seçimlerinde C.M.P. nin aldığı % 12,57 rey C.H.P. nin zaferine yardım etmiştir. Bu defa aynı neticenin tekrar sağlanması, hattâ D.P. reylerinin daha da düşmesi hiç kimseyi şaşırtmayacaktır.

Hatay: Hatayda seçimler 1950 den bu yana oynak geçmiştir. 1950 de reylerin % 52,14 ünü alan C.H.P. seçimleri kazanmıştır. D.P. ancak % 48,86 rey sağlamıştır. Fakat 1954 furyasında D.P. reylerin % 59,98 ini sağlayarak milletvekillerinin etiketini değiştirmiştir. Buna mukabil o seçimlerde C.H.P. % 38,40 ın üstüne çıkamamıştır. 1957 de talih tekrar değişmiş D.P. nin % 45,40 reyine mukabil % 47 nisbetinde rey alan C.H.P. seçimleri vurmuştur. Hür. P. nin o tarihte aldığı % 5,60 nisbetindeki rey Muhalefetin ekmeğine yağ sürmüştür. Bölgenin umumi şartları bu defa da Hatayı C.H.P. safında tutmaktadır. Üstelik bütün yurtta C.H.P. lehinde hava esmesi Hataylıların müstakbel iktidardan vazgeçmemelerini kolaylaştıracaktır. Her halde, Hatayda bir D.P. zaferi büyük sürprizdir.

Böylece Akdeniz bölgesinin 61 milletvekilinin tamamı, bugün seçim yapılsa C.H.P. saflarından çıkacaktır.

Karadeniz Bölgesi

İl adedi itibariyle Türkiyenin en kalabalık bölgesi, Karadeniz bölgesidir. Burada 14 il vardır ve bunlar muhtemelen iki parti arasında paylaşılacaktır. Aslan payını bu defa C.H. P. nin alması hiç kimseyi şaşırtmamalıdır. 1957 de başka bölgelerde C.H.P. yi kazandıran iktisadi şartların içine Karadeniz bölgesi tamamiyle gömülmüştür. Görünüşe göre 14 ilin sadece üçünde D.P. zaferi garantidir. 9 ilde C.H.P. kazanacaktır. 2 il ise ortadadır. Bölgenin 123 milletvekili vardır.

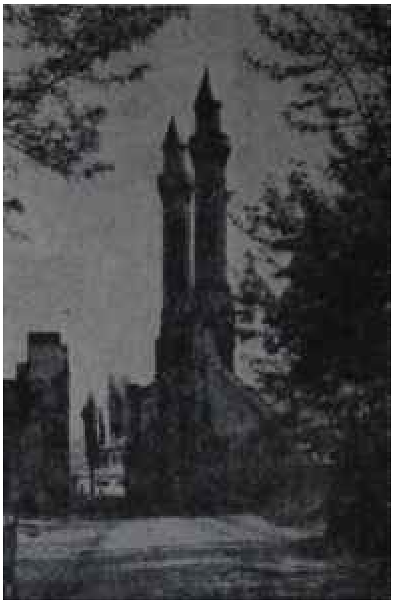
Zonguldak: Karadenizin başındaki bu işçi şehrinde D.P. kuvvetini muhafaza etmektedir. Gerçi 1950 de reylerin % 63,50 sini alan D.P. 1954 de bu nisbeti % 66,82 e kadar çıkarmış, 1957 de ise sert bir şekilde % 53,16 ya düşmüştür ama C.H.P. nin son seçimde sağladığı % 37,02 lik ilerleme Zonguldakın bilinen şartları içinde zafer kapısını açacak haşmette değildir.

Bolu: D.P. nin ilerde göründüğü ikinci Karadeniz ili Boludur. Gerçi Türkiyenin pek çok tarafında cereyan eden hadise Boluda da geçmiş, 1950 de C.H.P. yi aşan D.P. -C.H.P.: % 31,19; D.P.: % 65,14- 1954 de arayı büsbütün açmış -C.H.P.: % 28,18; D.P.: % 67,47-, buna mukabil 1957 de ara gene kapanmıştır - C.H.P.: % 38,50; D.P.: % 54- ama halen D.P. bir üstünlüğü muhafaza etmektedir. Halk, Karadenizin öteki illerine nazaran D.P. ye daha yakındır.

Kastamonu: Geçen defa bu ilde teknik bir hatadan dolayı kaybeden C.H.P. nin bu sefer Kastamonuyu kaybetmesi bahis mevzuu değildir. Zira artık aday tesbiti gerektiği gibi yapılacak ve hiç bir ilçe gücendirilmeyecektir. Böyle bir teknik hataya rağmen Kastamonuda 1950 de % 38,31 ve 1954 de % 29,32 rey alan C. H.P. muazzam bir inkişaf göstererek 1957 de % 40,35 rey sağlarken D.P. 1954 - 57 arasında % 59,88 den % 44,68 e yuvarlanmıştır. Fakat D.P. nin felaketi bu kadarla da kalmamış, % 11,84 nisbetinde reyi de şimdi pek ufalanan C.M.P. almıştır. Şu anda Kastamonuda yapılacak bir seçim D.P. yi hallaç pamuğu gibi atacaktır.

Sinop: Sinop bu defa C.H.P. lidir. Zaten 1957 de C.H.P. rakibinin % 37,82 sine karşı sadece % 37,09 rey alabildiği için milletvekilliklerini kaptırmıştır. Esaslı bir faktör Suphi Baturun C.M.P. sinin o tarihte % 25,09 nisbetinde rey sağlamasıdır. Şimdi Suphi Batur C.H.P. saflarındadır ve bütün eski C.M.P. reyleri C.H.P. ye akmasa da farkı D.P. nin kapaması bahis mevzuu bile değildir.

Çorum: Bölgenin, vaziyeti Sinopa pek benzeyen ili Çorumdur. Çorumda son seçimde C.H.P. nin aldığı nisbet % 34,20 D.P. ninki ise % 45,53 dür. Ancak C.M.P. % 17,74 nisbetinde rey sağlamıştır. Bu 27,731 rey C.M.P. ye değil, Çorumun en sevilen siması es-

Sivastan bir görünüş
Reyler C. H. P. nindir...

İzmire umumi bir bakış
"İyi oynayan kazanacak"...

ki C.K.M.P. li Başıbüyüğün şahsına verilmiştir. Başıbüyük her seçimde bu miktarda rey sağlamaktadır. Şimdi, Başıbüyük C.H.P. saflarındadır ve Çorumdaki hava kat'i şekilde değişmiştir.

Samsun: Trabzonla Rize arasındaki bütün sahil illeri gibi Samsunda da D.P. zafere veda etmek mevkiindedir. Samsunda C.H.P. rakibiyle farkını daha 1957 de hemen hemen kapatmıştır. 1950 de % 41,94 rey alan C.H.P. 1954 de % 37,58 e düştükten sonra 1957 de % 44,77 e çıkmıştır. Buna mukabil % 57,54 ile başlayan D.P. 1954 de % 60,23 ü bulduktan sonra 1957 de kendini sadece % 48,26 da buluvermiştir. Üstelik o seçimde % 4,93 nisbetinde rey de C.M.P. ye gitmiştir. Samsunun şartları bugün C.H.P. zaferini kat'i hale getirmiştir.

Amasya: Amasya da Kastamonu ve Çorum gibidir. 1954 ten beri C.H.P. Muazzam artış gösterirken D.P. mütemadiyen gerilemektedir. Zaten C.H.P. Amasyada rakibiyle arayı hiç bir zaman pek açmamıştır. 1950 de C.H.P. % 45,83 D.P. ise % 54,16 rey almıştır. 1954 de vaziyet karşılıklı olarak % 40,71 ve % 54,48 olmuştur. 1957 de ise C.H.P. % 45,14 e yükselirken D.P. % 46,25 ile iktifa zorunda kalmıştır. Ayrıca C.M.P. % 42 nisbetinde rey sağlamıştır. O yandan bu yana partilerin gelişme istikameti değinmediğinden D.P. nin Amasyada artık şansı kalmamıştır.

Tokat: Bölgenin karakteristik hususiyetlerine sahip bir başka il Tokattır. Tokatta C.H.P. daha 1957 de rakibinin üstüne çıkmıştır. 1950 de D.P. nin % 58,52 sine mukabil % 41,47 nisbetinde rey alan C.H.P. bunu 1954 de % 44,82 ye, 1957 de ise % 48,73 e çıkarmıştır. Buna mukabil D.P. evvelâ % 55,17 e, sonra da % 44,93 e düşerek seçimleri kaybetmiştir. Halen, C.H.P. farkı daha da açmıştır.

Ordu: C.H.P. li Ordu, 1957 seçimlerinde büyük fark yapmıştır. O tarihte C.H.P. nin % 51,35 ine mukabil D.P. nin toparladığı rey miktarı % 43,09 u geçmemiştir. Halbuki 1954 seçimlerinde D.P. % 55,20 C.H.P. ise ancak % 44,80 alabilmişlerdi. Şimdi D.P. Atıf Topaloğlunun bol keseden vaadlerine güvenerek Orduyu almaya çalışmaktadır ki bu, tatlı bir hayalden başka şey değildir. Zira Orduyu 1954 de de aday olan Topaloğlu değil, Karadenizin D.P. aleyhinde gelişen şartları C.H.P. ye 1957 de getirip teslim etmiştir.

Giresun: Nitekim, Giresundaki vaziyet de Ordununkine çok benzemektedir. 1957 seçimlerinde Ordu teşkilâtı daha becerikli çalıştığından Giresunun aksine zaferini muhafaza etmiş, Giresunda ise C.H.P. nin % 42,55 ine nazaran D.P. nin % 43,92 rey sağladığı ilân edilmiş ve bilinen hadiseler cereyan etmiştir. Bu defa Giresun teşkilâtının başka usullerle çalışacağı ve reylerini kıymetlendireceğinde kimsenin şüphesi yoktur. Fındık primi, bu farkı bertaraf edecek tesirde olmadığından bugün Giresunda C.H.P. rakibinin hayli ilerisindedir.

Gümüşhane: 1957 seçimlerinde iyi çalışan teşkilâtı sayesinde seçimleri alan Gümüşhanede halkın nabzı aynı şekilde atmaktadır. C.H.P. için tek tehlike milletvekillerinin birbirlerine girmiş bulunmasıdır. Yoksa Gümüşhanede C.H.P. 1950 den itibaren % 43,09 - % 45,50 - % 49,50 rey alarak daimi ilerleme kaydetmiş, D.P. ise 1954 - 57 arası % 54,50 den % 47,93 e düşmüştür. İç huzursuzluk halledilirse cesur C. H. P. teşkilâtının bir defa daha seçimleri alması işten bile değildir.

Trabzon: Karadenizin bu büyük şehri, ortada görünmektedir. 1950 de reylerin % 48,41 ini alan C.H.P. kendi milletvekillerini B.M.M. ye göndermiş, fakat 1954 de hezimete uğrayarak % 35,42 ile kaybetmiş, 1957 de ise % 43,35 e çıkmıştır. Buna mukabil D.P. nin sukutu muazzam olmuş, D.P. reyleri 1954 - 57 arası % 61,78 den % 47,43 e kadar yuvarlanmıştır. Bu, Türkiyede D.P. nin en büyük kayıplarından biridir. Buna rağmen ihtiyat, Trabzonu bugün dahi ortada bir il saymayı icap ettirmektedir.

Rize: D.P. kazanacaktır. 1950 den itibaren C.H.P. % 30,86 nın üstüne çıkamamıştır. Gerçi 1954 - 57 arası D.P. % 69,33 den % 50,64 e yuvarlanmıştır ama fark bu defa daha da azalsa D.P. gene de şansını muhafaza etmektedir.

Artvin: Ortada olan, fakat D.P. nin kazanması biraz daha muhtemel bir il C.H.P. 1950 de % 42,50 rey saklamışken, bu nisbet 1954 te % 37,57 e düşmüş, 1957 de % 39,93 e çıkmıştır. D.P. ise 1954 - 57 arası % 62,42 den % 49,71 e yuvarlanmıştır. Farkın tamamiyle kapanmış olması pek âlâ muhtemeldir.

Böylece bölgenin 123 milletvekilinden 26 sı D.P. ye, 80 tanesi C.H.P.ye gitmektedir. 17 milletvekilliği ortadadır.

İç Anadolu Bölgesi

On ile sahip bu bölgede D.P. için kazanma şansı hemen hiç görünmemektedir. Gerçi üç il ortadadır ama geri kalan altı ilde C.H.P. ve bir ilde C.K.M.P. vaziyetlerini garantilemişlerdir. Bölgenin 112 milletvekili vardır. İç Anadolu 1954 - 57 arası C.H.P. nin en geniş ilerlemeyi kaydettiği bölgedir.

Eskişehir: 1946 dan beri ilk defa olarak bu eski D.P. kalesi ortada gözükmektedir. Rey mabetleri çok manalıdır. 1954 - 57 arasında C.H.P. nin ilerlemesi büyük olmuş ve aldığı reyler % 27,74 ten % 37,01 e çıkmıştır. Buna mukabil D.P. % 65,52 den % 52,11 e inmiştir. Halbuki D.P. 1950 de bile reylerin % 61, 22 sini almıştı. O tarihten bu yana, bilhassa eski Emniyet müdürü Asbuzoğlunun katılmasıyla dinamik bir çalışma tarzını benimseyen C.H.P Eskişehirde vaziyetini çok kuvvetlendirmiştir. D.P. ile farkı kapatabilmiş midir? Bu garanti değildir ama, artık Eskişehirde bir D.P. zaferini de garanti saymak ihtimali kalmamıştır.

Ankara: Hiç bir tereddüde ve fazla lâfa mahal vermeyecek kadar kat'i şekilde C.H.P. li vasfını muhafaza

Erzurumda milli kıyafetli oyun ekibi
Seçim ortada...

etmektedir. 1957 de D.P. nin % 37,34 üne mukabil % 45,82 rey olan C.H.P. bu defa o tarihte C.M.P. ye gitmiş % 13,38 in de büyük kısmını alacağından arayı daha fazla açacaktır. Hele şehirde, D.P. lehine bir çok sandıkta rey dahi çıkmayacaktır.

Çankırı: Bütün Türkiyede 1954 - 57 arasında D.P. reylerinin en ziyade düşme kaydettiği iller arasında Çankırı mümtaz mevki işgal etmektedir. Çankırıda 1954 de % 57,55 rey alan D.P. 1957 de % 35,41 e yatmıştır. 1950 de % 61,04 almıştı. Çankırıda C.M.P. büyük varlık göstermiş, % 24,59 nisbetinde rey almıştır ama bu sefer C.K.M.P. nin bu reylerden bir kısmını C.H.P. ye, daha azını D.P. ye kaptırması kimseyi şaşırtmayacak - tır.

Konya: D.P. nin mütemadiyen gerilediği illerden biridir ve bu sefer reyini C.H.P. alacaktır. D.P. 1950 den itibaren % 59,05 den % 54,41 e, oradan da % 44,29 a düşmüştür. Buna mukabil C.H.P. reyleri 1957 de % 40,85 i bulmuş ve kendileri için dahi sürpriz teşkil etmiştir. Konyada esaslı bir faktör C.M.P. olmuş ve son defa reylerin % 10,44 ünü almıştır. Konyada D.P. nin kaybı devam ettiğinden C.H.P. bugünden kendisine yetişmiş, hatta geçmiş vasiyettedir.

Nevşehir: Bu yeni il, bu defa ortadadır. Son seçimlerde D.P. % 42,33 ile C.M.P. nin % 28,87 sini ve C.H.P. nin % 28,80 ini geçerek ekalliyette bulunmasına rağmen B.M.M. ye kendi milletvekillerini göndermiştir. Fakat bu defa, partilerin kendi aralarındaki kombinezonları nasıl kurulacağı hiç belli olmadığından bir tarafa şans vermek imkânı yoktur.

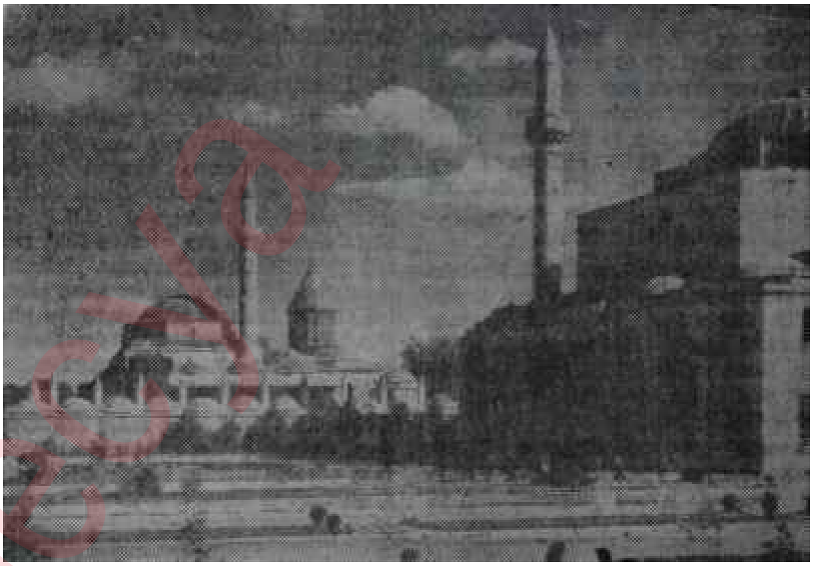
Niğde: D.P. nin en müthiş sukutu Niğdede olmuştur. Meşhur Adalet Bakanı Hüseyin Avni Göktürkün memleketinde çoluk çocuk, kadın erkek bir araya gelerek D.P. nin kazanmaması için çalışmış ve D.P. reyleri iki seçim arasında % 61,36 dan % 40,26 ya düşmüştür. Buna mukabil C.H.P. aynı müddette % 31,70 den % 40,68 e fırlamıştır. Niğdede de C.M.P. % 18,57 rey alarak varlık göstermişse de bu defa bunların büyük bir kısmı D.P. karşısında C.H.P. ye katılacaktır. 1957 de aradan çıkan Medeni Berkin bu defa arada ezilmesi kimseyi şaşırtmayacaktır.

Kırşehir: Bir defa daha C.K.M.P. kazanacaktır.

Kayseri: C.H.P. nin en fazla ilerlediği, D.P. nin en fazla gerilediği illerden biri. C.H.P. % 33,12 ile başlamış, evvelâ % 33,94 e, arkadan % 43,10 yükselmiştir. Buna mukabil D.P. % 65,87 den % 61,82 ye, oradan da % 48,82 ye düşmüştür. Bütün İç Anadolu şartları Kayseriyi Muhalefete ittiğinden bu defa fark kapanacak ve C.H.P. kazanacaktır.

Sivas: C.H.P. hiç bir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde galibiyetini devam ettirecektir. 1957 de C.H.P. nin % 53,01 ine karşı topu topu % 39,57 rey toplayan D.P. için hiç bir şans yoktur.

Yozgat: Bu il hem C.H.P. nin, hem D.P. nin 1950 den itibaren rey kaybettiği, fakat C.K.M.P. nin rey kazandığı bir bölgedir. Üç seçimde C.H. P. reyleri şöyle olmuştur: % 42,44 - % 33, 84 - % 32,74. Buna mukabil D.P. % 57,55 den % 60,30 a çıkmışsa da 1957 de % 43,85 e düşmüştür. Buna mukabil C.M.P. 1954 - 57 arasında % 5,85 den % 23,27 e fırlayarak dört misliden fazla artış kaydetmiştir. Yozgat bu defa ortadadır.

Konya Mevlana Türbesi
Bu defa zafer C.H.P. nindir

Bu suretle bölgenin 112 milletvekilinden 87 tanesi C.H.P. li, 4 tanesi C.K.M.P. li görünmektedir. 21 milletvekilliği ortadadır

Doğu Anadolu Bölgesi

Oniki ile sahip bu bölgede de C.H.P. 1957 seçimlerindeki üstünlüğünü muhafaza etmektedir. Doğrusu istenilirse bu bölgede geçen defa C.H.P. nin kazanmasını sağlayan şartlar değişmemiş, bilâkis buralar halkının tek ümit olarak C.H.P. iktidarını görmelerini büsbütün icap ettirmiştir. Bölgenin 70 milletvekili vardır.

Malatya: Her hangi bir tefsire ihtiyacı olmaksızın C.H.P. lidir.

Elâzığ: D.P. nin büyük düşüş kaydettiği ve C.H.P. ye kaptırdığı Elazığda statü üstelik C.H.P. lehinde değişmiştir. 1957 de D.P. nin % 41,64 üne mukabil % 44,54 rey alan C.H.P. bir mirasa konmaktadır: Hür. P. nin % 10,14 ü. Zira bu reylerin büyük kısmı Muhalefet safında kalacaktır. Zaten 1954 - 57 arası % 58,01 den % 41,64 e düşen D.P. o nisbette dahi tutunmaya muvaffak olamamıştır.

Bingöl: Bu il, 1950 - 54 arası C.H.P. nin en ziyade düşüş kaydettiği illerden biridir. Nisbet dört senede % 59,74 den ta % 28,24 e düşmüştür. Buna mukabil D.P. aynı devrede % 34,32 den % 45,64 e çıkmıştır. Fakat 1957 de C.H.P. nin % 36,39 una mukabil D.P. sadece % 41,34 rey sağlamıştır. 1957 den bu yana şartlar D.P. nin çok aleyhinde geliştiğinden C.H.P. pek ufak farkla da olsa Bingölü kazanacak görünmektedir.

Muş: Bu il de Bingölü andırmaktadır. Bu ilde de C.H.P. 1950 - 54 arası muazzam düşüş kaydetmiş, 1957 de kendisini toparlamıştır. Ancak aynı seçimde D.P. % 43,52 de tutunabilmiştir. Bu bakımdan Muşu ortada saymak gerekmektedir.

Bitlis: Tıpkı Bingöl ve Muş gibi orada da 1950 de reylerin % 60,75 ini alan C.H.P. 1954 de % 24,95 e yuvarlanmış, D.P. ise % 30,27 den % 75,04 e fırlamıştır. 1957 de C.H.P. nin % 37,43 üne mukabil D.P. gene % 60,89 u muhafaza etmiştir. Fark kapatılmış değildir ve gene D.P. kazanacaktır.

Hakkari: Tek milletvekili çıkaran bu ilde, D.P. hakimiyeti devam edecektir.

Kars: % 58,45 - % 49,85 - % 58,54! Üç seçimde C.H.P. nin aldığı rey nisbeti budur. Buna mukabil D.P. nin reyleri muntazam şekilde % 41,33 den % 38,60 a oradan da % 36,77 e

düşmüştür. Kars, dördüncü defa da C.H.P. ye rey verecektir.

Ağrı: C.H.P. 1957 de en çok Ağrıda ilerlemiş - % 28,96 dan % 41,42 e fırlamıştır-, D.P. de en ziyade Ağrıda düşmüştür - % 71,04 den % 50,16 ya-. Üstelik C.H.P. aday tayininde teknik hata yapmıştır. Bu defa Küfrevinin çok kırılan nüfuzu zaferi D.P. den alıp C.H.P. ye verecektir. Unutulmamalıdır ki, Ağrıda C.M.P. de % 8,37 nisbetinde rey toplamıştır.

Erzurum: Bu ilde D.P. 1950 den itibaren süratle düşmektedir: % 65,48 - % 59,73 - % 50,23 C.H.P. 1957 de % 32,29 a yükselmişse de D.P. nin sukutu hayli yüksek noktadan başladığından farkın kapanıp kapanmadığı belli değildir ve Erzurum için konulacak en doğru teşhis ortada olduğudur.

Erzincan: D.P. nin 1954 furyasında C.H.P. nin % 47,46 sına karşılık % 52,23 rey alarak kopardığı Erzincanda 1957 seçimlerinde normal avdet etmiş ve D.P. nin % 42,11 ine karşılık C.H.P. % 48.50 nisbetinde rey sağlamıştır. Bugün, C.H.P. daha da alevdedir ve avantajını kaybetmesi bahis mevzuu bile değildir.

Van: Bu ilde tehlike C.H.P. içindeki huzursuzluk ve milletvekilleri ihtilâfıdır. Yoksa D.P. 1954 - 57 arasında % 64,36 dan % 42,62 ye yuvarlanmıştır. Buna mukabil C.H.P. % 35,64 ten % 57,38 e fırlamıştır ve şartlar hâlâ C.H.P. lehindedir.

Tunceli: 1950 den itibaren C.H.P. mütemadiyen yükselmekte, D.P. aynı intizam içinde düşmektedir. % 27,08 den başlayan C.H.P. bugün % 49,30 da; % 40 dan başlayan D.P. % 32,12 dedir. C.H.P. farkı daha da açmış vaziyettedir.

Demek ki Doğu Anadolunun 70 milletvekilinden 49 u C.H.P. li, sadece 4 ü D.P. olacaktır. 17 milletvekilliği ortadadır.

Güney Doğu Anadolu

Altı ile sahip bu bölgede de C.H.P. nin 1957 deki üstünlüğünü arttırarak muhafazası normaldir. Altı ilin hiç birinde D.P. nin şansı yoktur. Üç ili C.H.P. alacaktır. Üç il ortadadır. Bölgenin 46 milletvekilliği vardır.

Gaziantep: D.P. nin % 47,93 üne karşılık % 47,19 rey alarak kaybettiği bildirilen Gaziantepte bu defa C.H.P. nin ziyadesiyle keskin bir zafer sağlayacağından şüphe etmek için bölgeyi, Gaziantebi ve Gaziantepli̇leri hiç tanımamak lâzımdır.

Adıyaman: Bu ilde 1957 seçimlerinde % 12,14 nisbetinde rey alan Hür. P. nin C.H.P. saflarına akması Adıyamanı ortada bir seçim bölgesi haline getirmiştir. Zira burada C.H.P. % 37,73 nisbetinde rey alırken D.P. zaferi % 49,78 ile sağlamıştır. Halbuki Adıyamanda o tarihten bu yana şartlar C.H.P. lehinde gelişmiştir ve bütün bir bölgede sadece Adıyamanın Demokrat olarak kalabileceği akla yakın gelmemektedir.

Urfa: C.H.P. nin kat'i zafer sağlayacağı, daha doğrusu avantajını muhafaza edeceği illerden biridir. 1954 - 57 arası D.P. % 56,02 den % 45,32 e düşerken C.H.P. % 43,97 den % 51,99 a fırlamıştır.

Diyarbakır: Bu ilde son seçimlerde C.H.P. % 30,22 D.P. ise % 48,92 rey almıştır. Hususiyet, 1954 - 57 arasında C.H.P. nin reyleri her yerde artarken Diyarbakırda düşmüş olmasıdır. Hakikaten 1954 te C.H.P. % 35,55 rey almıştır. Buna mukabil D.P. de aynı devrede % 61,18 den % 48,92 ye düşmüştür. İzah şudur: 1957 seçimlerinde Mustafa Ekinci ve Yusuf Azizoğlunun temsil ettikleri Hür.P. % 20,04 nisbetinde rey toplamıştır. Hem Ekinci, hem Azizoglu C.H.P yi katıldıklarından terazideki bu değişiklik Diyarbakırı en azından ortaya getirip bırakmıştır.

Mardin: C.H.P. kuvvetini muhafaza etmektedir. 1957 de D.P. nin % 46,24 üne karşı % 53,13 rey alan C.H.P. bu defa da favoridir.

Siirt: Bu ilde C.H.P. yükselmekte, D.P. düşmektedir. Son iki seçim arasında C.H.P. % 32,76 dan % 43,37 e çıkmışken, D.P. nin nisbeti % 67,24 ten % 49,47 e inmiştir. Bölgenin şartları Siirtlileri Muhalefete itmektedir. Mamafih Siirti ortada saymak daha ihtiyatlıdır.

Demek ki bölgenin 46 milletvekilinden 27 tanesi C.H.P. li olacaktır. 19 milletvekilliği ortadır.

Netice

Bu tahminler, görüldüğü gibi son derece ihtiyatlı davranılarak ve esaslı incelemeler yapılarak ortaya çıkarılmıştır. Bahis mevzuu illerdeki tetkikler, müşahedeler ve oralardan gelen haberler kitlelerin gelişme istikametini göstermektedir. Zaten "Seçim Coğrafyası" diye bir ilmin mevcudiyeti hiç kimsenin meçhulü değildir. Haritaya bakıldığında -ve zaten iktisadi şartlar da göz önünde tutulduğunda- Doğudan itibaren C.H. P. lehinde beliren ve 1954 ile 1957 arasında gelişerek bilinen neticeyi veren cereyan halen Karadeniz ile Akdeniz bölgesini ve İç Anadoluyu sarmıştır. Buna mukabil Trakya, Marmara ve Egede şartlar D.P. lehinde -azalsa da- kalmıştır. Buna mukabil üç büyük şehirden sadece Ankaranın kaderi bellidir. İstanbul ile İzmire bugünden teşhis koyacak herkes, yanılmayı göze almak zorundadır, zira bu iki şehir tam manasıyla ortadadır.

Partilerin bugünkü kuvvetlerini göz önünde tutmak gerekirse C.H.P. nin 306 milletvekiline mukabil D.P. nin 131 milletvekiline sahip bulunduğu, fakat 169 milletvekilinin ortada olduğu görülecektir. C.K.M.P. 4 sağlam milletvekiline sahiptir. Bu ihtiyatlı bilanço seçimlerin yenilenmesi mevzuunda D.P. ye hakim şiddetli tereddütleri izah etmektedir.

Antalyadan bir manzara
İbre C.H.P. yi gösteriyor...

D.P. İstanbul İl Merkezinde bir toplantı
"İstanbul kazanılmalıdır!"

D.P.

Mesut tebessüm...

Geçen haftanın ortalarında bir gün, D.P. İstanbul İl Merkezi binasının salonlarından birinde iki adam, duvarda asılı muhteşem fotoğrafa mesut tebessümlerle bakıyor ve adeta tablonun önünden ayrılmak istemiyorlardı. Fotoğraf Başbakan Menderesin, Adana seyahatinde nutkunu dinliyenleri gösteriyordu ve C.H.P. lilerin Güleki omuzları üzerine alarak alandan ayrılmasından evvel çekilmişti. Kalabalık müthişti. D.P. İstanbul İl Merkezi tarafından bir hayli meblâğ ödenerek alınmış olan fotoğraf, salonun duvarını bir baştan, diğer başa kadar kaplamaktaydı.

Mesut tebessümlü iki adamdan daha kısa boylu, dik yakalı gömleklisi mesut tebessümü dahi dudaklarındaki hafif bir çizgiden ibaret olan uzun boylusuna:

"Bu resmi daha evvel de görmüştüm" dedi ve salonun ortasına doğru yürüdü. İki adam Başbakan Menderesle, iktidarın müthiş İç İşleri Bakanı Namık Gedikten başkası değildi. Beyfendi ve İç İşleri Bakanı o gün erkenden Park Oteldeki dairelerinden çıkmışlar ve D.P. İl Merkezinin bir sigorta şirketinden ucuza kiralanan Tünel civarındaki binasına imar sahalarını bile gezmeden gelmişlerdi. Merkezde henüz kimse yoktu. Kendilerini sadece Basın sekreteriyle, emektar hademe karşılamıştı. Son günlerde muhteşem karşılamalara alışan Beyfendi bu ilgisizliğe bir hayli sinirlenmişti. Ama Allahtan duvardaki muhteşem tablo imdada yetişmiş ve İstanbul Demokratlarını kurtarmıştı. Menderes yüzündeki mesut tebessümüyle salonda geziniyordu. Üzerinde kahverengi çok şık bir elbise ve bu elbiseye son derece yakışan bordo renkli pahalı bir kravat vardı. Bu sırada Basın Sekreteri harıl harıl İl İdare kurulu azalarını arıyor ve Beyfendinin Merkezi ziyarete geldiğini bildiriyordu. Başbakan ve İç İşleri Bakanı bir müddet pencereden İstiklal caddesini seyrettiler daha sonra içerideki Başkanlık ve idare heyeti odasına geçtiler. Haberi alan İl İdare kurulu azaları telâşla gelmeğe başlamışlardı. İl İdare Kurulu azalarından ilk gelen ateşli demokratlardan Mehmet Kuran oldu. Kurandan biraz sonra Beyfendinin İl Merkezine gittiğini öğrenen Samet Ağaoğlu ve Emin Kalafat asansörden indiler. Beş-on dakika sonra başta Mükerrem Sarolun dünürü Şükran Tanca olduğu halde bütün heyet Merkeze akın etti.

"İstanbul kazanılmalıdır."

Toplantı salonunun lüks ve rahat koltuklarına yerleşen İstanbullu demokratlar, Beyfendinin ve İç İşleri Bakanının iştirakiyle müzakerelere başladılar. Başbakanın merak ettiği İstanbuldaki V.C. çalışmalarıydı. Önce kendisine izahat verildi. Nurlu istikbalin hayranları, Demokrat iktidarın icraatının meftunları her gün akın akın V.C. ye iltihak etmekteydiler. Bu gidişle İstanbulda bir tek C.H.P. liye raslamak mümkün olmıyacaktı. İl İdare kurulu çalışıyor ve elhamdülillah semeresini de görüyordu.

Beyfendi, söylenenleri sükûnetle dinledi. Yüzündeki mesut tebessüm kaybolmuştu. İzahat bittikten sonra çalışmaların neticesinde kaç ocak açıldığını ve kaydolunan aza sayısının -Radyoda okunan değil- kaç olduğunu sordu. Kâtibe bir liste hazırlaması için emir veren İl İdare kurulu, açılan ocak sayısının 130 olduğunu daha bir çoklarının da açılmak üzere bulunduğunu söylediler. Doğrusu V.C. ocağı açmak öyle uşaktan görüldüğü gibi kolay olmuyordu. Bir defa mas-

Haftanın içinden

Demokrasinin Sırrı

Asyanın uzak bir köşesinde, Burmada bir millet tam bir sükûnet içinde, yüreğinde endişenin zerresini duymaksızın kendisini bir seçim devresi boyunca idare edecek İktidarı bekliyor. Bu iktidar ta nisan ayında, parlamento toplandığında kurularak işleri eline alacak ve memleketin mukadderatına hakim olacaktır. Yeni İktidarın başı tesbit edilmiştir. Meşhur U Nu tekrar Başbakanlık vazifesine dönecektir. Teşrii Mecliste partilerin nisbetleri de bellidir. Zira Burma, şubat başında seçimini yapmış, neticeyi almıştır. Tıpkı Birleşik Amerikada ve diğer bazı memleketlerde olduğu gibi Asyanın bu uzak köşesinde de seçimlerle iktidarların işbaşı etmeleri arasına üç aylık bir müddet konulmuştur.

Burmada, istiklâlini ancak 1948 de kazanmış geri, gelişmemiş, fakir memlekette seçim günü 10 milyon seçmenin yüzde yetmişi sandık başına gitmiş, reyini kullanmıştır. Rey vermek için 18 yaşını -22 değil!- tamamlamış bulunmak şarttır. Hiç bir karışıklık olmamış, seçimlere katılanlar propogandalarını müsavi şartlar altında yapmışlar, okuma yazma bilenlerin nisbeti fazla sayılamayacağından renkli rey pusulaları kullanılmıştır. Sandıklar sadece bir çift asker veya bir, iki polis tarafından muhafaza edilmiş, askeri birlikler yerlerinde kalmışlar, ancak Rangoon'da, sandıkların tasnif için götürüldüğü Belediye binasının etrafında, o da biriken kalabalığı inzibat altında tutmak için basit emniyet tedbirleri alınmıştır. Adaylar kendi taraftarlarını sandık başlarına bayraklarıyla, flamalarıyla süslü taksiler, kamyonlar, otobüslerle taşımışlar, hatta kahvaltı ikram edenler dahi çıkmıştır. Bütün gün memlekette bir bayram, bir spor karşılaşması havası esmiş, yüzler asla tebessümünü kaybetmemiş, kin ve nefret yüreklere de icraata da hakim olmamıştır.

Burma 1948 de istiklâlini kazandıktan sonra memleketi Antifaşist Halk Hürriyeti Birliği adını taşıyan siyasî teşekkül U Nu'nun başkanlığı altında on yıl müddetle idare etmiştir. Bundan yirmi ay kadar evvel Birlik ikiye ayrılınca U Nu istifa etmiştir. Bizzat Başbakanın rızasıyla Ordunun Başkomutanı General Ne Win idareyi eline almış ve memlekette istikrar temin olunur olunmaz seçimlere gitmek vaadiyle hükümet kurmuştur. General sözünde durmuş ve şubat başında seçimlerin en mükemmelini yapmıştır.

Seçimlere Antifaşist Halk Hürriyeti Birliğinin iki hizbi, iki eski Başbakanın, U Nu'nun ve Ba Swe'nin başkanlığında katılmışlardır. U Nu kendi hizbi için "Temizler", Ba Swe "İstikrarlılar" adını kullanmıştır. Bu ikinciler daha geniş maddi imkânlara sahip olarak kampanyalarını yürütmüşlerdir. Ordunun ve General Ne Win'in manevi desteğinin de onlarla beraber olduğu pek fazla saklanmamıştır. Ama idare, seçimler boyunca tam tarafsızlıkla hareket etmiş ve iki tarafa da aynı şansları tanımıştır. Neticede U Nu'nun "Temizler"i ezici bir zafer kazanmışlardır. Şimdi General Ne Win nisan ayında iktidarı memleketin meşru lideri U Nu'ya devredecek ve Burmada yeni bir demokratik devre açılacaktır.

Burma gibi bir memlekette Demokrasinin bu kadar güzel bir imtihan vermiş olması pek çok kimseyi şaşırtabilir. Ama aslında, şaşılacak hiç bir cihet yoktur. Demokrasiyi milletlerin olgunluğuyla ölçmek, ancak asırlık tecrübelerden sonra böyle bir idareye geçilebileceğini iddia etmek ekseriya demagojiden başka mana tanımamaktadır. İnsanlığın ilerlediği hakikatini saklamaya çalışmak ve bir takım tecrübelerin beşeriyete mal olduğunu unutarak bu tecrübelerin her birini illa bütün milletlerin bilfiil geçirmelerini istemek haksızlıktır. Milletler başkalarının tecrübelerinden pek alâ faydalanırlar ve gerekli dersleri aralardan bulup çıkarabilirler. Burma seçimleri, bunun en güzel ve en taze örneğini vermiştir. 1950 de Türkiyede cereyan eden seçimler ise, belki de bu nevi örneklerin birincisi ve en parlağıdır.

Böyle örneklerde bir müşterek hususiyet göze çarpıyor. Eğer elinde kudret tutan kimseler mutlaka kendilerini iktidarda muhafaza edecek bir seçimin peşinde değillerse, eğer hulûs ile iktidardan gitme ihtimalini kabul etmişlerse, oyunun bütün kaidelerine akibet ne olursa olsun riayete kararlılarsa millet kendi olgunluğunu mükemmel surette göstermektedir. O takdirde seçim 1950 Türkiyesinde veya 1960 Burmasında olduğu gibi kolaylıkla bir spor karşılaşması havasına bürünebiliyor, hiçbir hâdise çıkmıyor, sinirler gerilmiyor ve sopalar ellere alınmıyor. Burma neresi, İngiltere neresi? Ama Burma seçimlerinde İngiliz seçimlerine nazaran bir fark olmamış, tıpkı Londra gibi Rangoon'da da sandıklardan çıkan reylerin tâyin ettiği bir iktidar memleketin mukadderatını eline almıştır.

Demokrasiyi asıl dejenere edenler, görülüyor ki, nasılsa ellerine geçirdikleri kudreti bir türlü vermek istemeyenler, kendilerini milleti idare için gökten indirilmiş lider sayanlar, peygamberlik, evliyalık hırkalarını sırtlamaya çalışanlardır. Bunlar milletlerini küçük görmekte, bunlar seçmenlerin ellerinde mümkün nisbetinde az hak bırakmaya çalışmakta, bunlar rakiplerinin ellerini, kollarını bağlamakta, bunlar devlete ait vasıtaları fütursuzca partileri lehine kullanmaktadırlar. Bir memlekette iki türlü seçim yapılabilir: Serbest Seçim ve Güdümlü Seçim. Komünist memleketlerde seçim, muayyen zamanlarda tekrarlanan bir oyundan başka nedir ki? Lâtin Amerikada da ordunun tâyin ettiği adayların kazanmasını sağlamak için tertiplenmiş seçim gösterileri yok değildir. Bunların, Demokrasiyle elbette ki bir alâkası yoktur. Hiç kimsenin şüphe etmesi caiz değildir: Eğer General Ne Win illâ iktidarda kalmak isteseydi veya mutlaka kendi favorisi Ba Swe'nin kazanmasını sağlamaya kalkışsaydı Burmada seçimler böylesine sükûnet içinde geçmez, belki kan gövdeyi götürür, ya da Burma halkı siner kalırdı. Sonra da, günün birinde, bir serseri kurşun ihtirasın, insanları mezara en süratli yoldan götürdüğünü Generale veya favorisine ispat ediverirdi.

Demokraside sır arayanlar bu sırrı kudret sahiplerinin zihniyetinde bulabilirler. Cemiyetlerin olgunluğu elbette ki esaslı bir faktördür. Ama olgun sayılamayacak cemiyetlerde bir lider, memleketine pek âlâ mesut bir devre açabiliyor ve Tarihe ismini bir yol yapıcısı olmaktan yüz misli, bin misli daha fazla şerefle geçirebiliyor.

rafı çoktu. Zira bir şahıs ikinci veya üçüncü defa V.C. ye kaydolununca fiatı artmaktaydı.

Menderes, verilen bilgiden memnun olmadı, İki milyonluk koca İstanbul şehrinde 130 ocak, devede kulaktı. Üstelik Muhalefet İstanbulda çok faz la çalışıyordu. Bu bakımdan D.P. teşkilâtının harekete getirilmesi ve İstanbulun muhakkak kazanılması lâzımdı.

Saat 12 de toplantı bittiğinde, D.P. İstanbul İl İdare kurulu azaları bir hayli terlemişlerdi. Beyfendiyi, teşkilât meselelerinde doğrusuya hiç bu kadar titiz görmemişlerdi. İktidarın başına ne olmuştu? Alt kademelerle bu derece meşgul olması neden ileri geliyordu? İl İdare kurulu azaları da anlamışlardı ki mesele ciddidir ve Beyfendi ciddi olarak endişe duymaktadır.

Beyfendi bu yüzdendir ki iki ideal arkadaşını İl İdare kurulunun çalışmalarıyla meşgul olmak üzere vazifelendirdi. Samet Ağaoğlu ve Emin Kalafat İstanbul teşkilâtının çalışmalarına nezaret edecekler ve İstanbulu seçime hazırlıyacaklardı. Beyfendinin iki ideal arkadaşı işe ciddiyetle sarıldılar. Hele tahkikat önergelerinin müzakeresinden sonra bir hayli rahatlayan ve kendisine meşgale arayan Ağaoğlu kollarını süratle sıvadı. Yeniden izahat aldı. Bazı şeyler sordu. Durumu gözden geçirdi. Ağaoğlu işe o kadar kendini kaptırdı ki saat 13 e doğru İl Merkezinden ayrılırken ateşli demokrat havanın soğuk olmasına rağmen paltosunu almayı bile unuttu. Kapıdan çıkarken paltosuz olduğunun farkına vardı ve uzun araştırmalardan sonra paltoyu bıraktığı yerde bularak sırtına geçirdi.

Saat 15 de İstanbul İl İdare kurulu Kalafat, Ağaoğlunun ve Dr. Gedikin iştirakiyle tekrar toplanırken Menderes Park Oteldeki ikinci Başbakanlık binasında yalnız çalışıyordu. Beyfendi bir karar arifesindeydi. Kararı vermeden önce kendisini bu işe hazırlıyordu. Karar: Seçimlerin öne alınmasıydı.

Hedef olanlar..

Park Oteldeki hususi dairesinde Menderesi düşündüren mesele büyük şehirlerde seçimin nasıl kazanılacağı meselesiydi. Küçük ve milletvekili adedi az olan şehirlerde seçim nasılsa alınacak! alınmasa bile iktidarın el değiştirmesinde büyük rol oynamıyacaktı. Ama meselâ Bir İstanbul, Bir Adana, Bir Ankara, Bir İzmir böyle değildi. Buralarda seçimin muhakkak kazanılması gerekiyordu. Beyfendi Adana ve Ankarada partisinin kuvvetini biliyordu. C.H.P. kalesi halini

Mümtaz Tarhan
Gençleri idare edecek

alan bu iki şehirde seçim kazanmak Amerikadan yardım almaktan çok daha zordu. Ama ne olursa olsun çıkmıyan candan ümit kesilmezdi. D.P. bu şehirlerde de kazanmak için çalışmalıydı. İktidar borazanı Zafer ve Havadis gazetelerinin manşetlerini iki gündür süsleyen görülmemiş kalkınma hamlelerimizin Ankara vilâyeti hudutlarını aşmaması bunun için değil miydi? Ankarada havagazı olmayan tek ev kalmıyacaktı. Sonra Ankaralılar birkaç sene içerisinde ev sahibi olacaklar ve şehirde evsiz kimse kalmıyacaktı. Bütün bunlar nedendi? Bütün bu gayretler niyeydi? Ankara seçmeni artık bu defa D.P. ye rey vermeli, D.P. iktidarı -Başbakan seçimleri kazanacağına az da olsa hâlâ inanmaktadır- başşehirde kendisini yalnız hissetmemeliydi.

Ne var ki Beyfendi İstanbulda seçimlerin kazanılmasını bu iki şehirden de ehemmiyetli buluyordu. Bir kere İstanbulda D.P. geride bıraktığımız seçimleri almıştı. Gerçi fark öyle büyük bir rakam değildi ama hiç değilse seçim kazanılmıştı. Öyleyse İstanbulun üzerine eğilmek lâzımdı. İmar nurlu istikbal, yükselecek mamureler tekerlemeleri bir seçimi kazandırmak için kâfi şeyler değildi. Beyfendi C.H.P. nin İstanbulda nasıl çeliştiğini görüyordu. Hele tatilden istifade ederek 100 kadar milletvekilinin İstanbula geleceği ve halkla temas edeceği haberi Menderesin keyfini adamakıllı kaçırmıştı.

Tehir edilen seyahat...

İşte bu sebeptendir ki geçen haftanın ortasında Gaziantepli demokratlar fena halde üzüldüler ve sinirlendiler Günlerdir hazırlanmakta ve Başbakanın karşılanması için lâzım olan her şey yapılmaktaydı. Köylere haber mi salınmamıştı? Civar vilâyetlerden getirilecek halk kitleleri için tertibat mı alınmamıştı? Hattâ sokaklara tak lar kurulmuş, kasaplara o gün kesilecek kurbanlardan mezbaha resmi alınmıyacağı bile bildirilmişti. Antep Menderesi karşılamağa hazırdı. Ne var ki Beyfendi seyahatini tehire mecburdu. Bir seçim kararı arifesinde İstanbul gibi ehemmiyetli bir şehrin D.P. ile alâkalı işlerini bitirmeden D.P. nin kazanma şansı pek az olan Gaziantebe gitmeğe -karşılamalardan pek mütehassıs olmasına rağmengönlü razı olmuyordu. Bu bakımdan seyahat Ramazan dolayısıyla! tehir edildi. Eee, doğrusu mübarek ramazan ayında sefere çıkılıp oruç kazaya bırakılmazdı...

Menderes, D.P. İl Merkezine bir kere daha uğramadı. Ama geçen hafta içinde hemen her gün yapılan çalışmalarla yakından alâkadar oldu ve Ağaoğluyla Kalafattan malûmat aldı.

Hakikaten İstanbul D.P. teşkilâtında büyük bir faaliyet başlamıştı. İl Merkezlinde ilk gün Başbakanın iştirakiyle yapılan toplantı öğleden sonra yapılanı takip etti. İl İdare kurulu üyeleri evlerine yorgun argın henüz dönmüşlerdi ki bu defa Beyfendi tarafından Park Otelde yemeğe çağırıldıkları haberini aldılar. Parti Merkezinin şık otomobili İstanbul İl İdare Kurulu üyelerini teker teker topladı.

Başbakan Menderes yemekte pek neşeliydi. İl İdare Kurulu azalarına iltifat etti. Saat 24 e kadar devam eden yemekte Başbakanın neşesini bozacak tek hadise olmadı. Esasen olması da beklenemezdi, zira basın mensupları yemeğe davet edilmemişti.

Ertesi gün D.P. İl Merkezi gene şenlendi. Menderesin müthiş İç İşleri Bakanı Namık Gedik, Kalafat ve Ağaoğlu parti merkezine geldiler. İl İdare Kuruluyla toplantı yeniden başladı. İktidarın üç büyüğü, toplantının başından sonuna kadar hazır bulundular. Sadece bir ara Gedik, ön taraftaki odada D.P. kadınlar kolu azalarıyla bir sohbet toplantısı yaptı. D.P. li şirin hanımlar Sofia Lorenin yapamadığını becerdiler ve müthiş İç İşleri Bakanını tebessüm ettirmeğe muvaffak oldular. Gedikin tebessüm ettiği mevzuu seçimlerin İstanbulda ve Türkiyede gene D.P. tarafından kazanılacağı idi.

İstanbulda seçimlerin hemen yapılacağı havası yerleşmişti. D.P. İl İdare Kurulu teşkilâtı toparlamağa, hizipleri bertaraf etmeğe ve Beyfendiyi memnun etmek için yeni V.C. ocakları açmağa hazırlanıyordu. Çalışmalar bizzat Menderesin ideal arkadaşları tarafından idare ediliyordu. İl İdare Kurulunun toplantılarına ikinci gün bir kişi daha katıldı. Çocuklara ve gençlere olan sempatisi pek iyi bilinen eski Çalışma Bakanı ve sabık İstanbul Valisi Mümtaz Tarhan.. Tarhanın gençlere olan sempatisi çok iyi bilindiğinden bir müddet evvel D.P. gençlik kolları başına getirilmişti. Tarhan D.P. nin seçim kazanma gayretlerini gençler yönünden idare edecekti. İl Merkezindeki toplantılara bir de yeni transfer kıymetlerden Ordu milletvekili Atıf Topaloğlu iştirak edince kadro tam oldu. Artık, D. P. nin İstanbulda seçim kazanması işten bile değildi!.

İstanbul listesi..

Cumartesi sabahı, D. P. İl Merkezi yeniden şenlenirken Park Otelin telefonları Beyfendinin hususi kalem müdürleri tarafından sık sık işgal ediliyor ve bazı kimseler akşam için yemeğe davet ediliyordu. Bunların arasında profesörler, zengin iş adamları ve bazı politikacılar vardı. Yemek Park Otelin pavyonunda verilecekti. 75 kişilik büyük bir davetti.

Akşam verilecek yemeğin hazırlıkları tamamlanırken Beyfendi hususi dairesinde Topaloğlu, Medeni Berk ve şahsi dostu ve Edirne milletvekili Mükerrem Sarolun beraberdi. Konuşulan, İstanbul D.P. teşkilâtının durumu ve yapılacak çalışmalardı. Beyfendi bu hususta son derece derin bilgisi olan Sarolla muhtelif mevzularda konuştu. Sarol İstanbul teşkilatının seçimleri kazanabilmesi için neler yapılması lâzım geldiğini belirtti. Başbakan cumartesi gününün büyük bir kısmını Park Oteldeki hususi dairesinde arkadaşlarıyla beraber geçirdi.

Beyfendiyi İstanbul teşkilâtı kadar seçimlerde D.P. nin çıkaracağı liste de meşgul etmekteydi. Menderes bu defa İstanbulda çok kuvvetli bir listenin tertibini arzuluyordu. Böylece seçim çantada keklik olabilecekti. Bunu temin gene Beyfendiye düşüyordu.

İstanbul listesinde meselâ birkaç profosör bulunmalıydı. İlim adamlarının listeye vereceği kuvvet bir başka olurdu. Sonra bazı meşhur iş adamlarının listede yer alması muhakkak lazımdı. Bunların birkaç türlü faydası olur bu arada mali yardımları da sağlanmış olurdu. Akşam verilecek yemeğin davetliler listesine bir göz atanlar Menderesin daveti neden yaptığını anlamakta gecikmediler. Davetliler arasında Ord. Prof. Ekrem Şerif Egeli, Prof. Hıfzı Timur, Hukuk fakültesi Dekanı Prof. Naci Şensoy gibi isimler göze çarpıyordu. Ayrıca Antalya ambarı sahibi Mehmet Sipahioğlu, Avni Me serretçi gibi iş adamları da davetliler arasındaydı. Ama gene de en fazla itibar sahipleri eski C. H. P. lilerdi. Ekrem Amaç Beyfendinin bilhassa gelmesini istediği güzide misafirler arasındaydı.

Saat 11.45 e kadar devam eden yemekte bol bol viski içildi ve muhalefetin tutumundan bahsedildi. Yemekteki umumi fikir muhalefetin bu seçimlerde Mecliste ancak ve ancak 50-60 kişiyle temsil edilebileceğiydi. Bütün misafirler politikayla alakalı sohbetlerde lafı seçime getiriyor ve bahara yeni bir seçim yapılmasının mümkün olup olmıyacağını münakaşa etmek istiyorlardı. Ve ellerinde olmadan lâcivert elbisesi, puanlı kravatıyla, pek fazla neşelenen Menderese bakarak susuyorlardı. Evet, biliyorlardı ki Beyfendi bir karar vermek üzeredir. Ama bunun ne olacağını şimdilik kimsenin bilmesine imkân yoktur.

Beyfendi yemeğin sonuna kadar kaldı. Bilhassa iş adamları ve ilim adamlarıyla fazla meşgul oldu. Onlarla konuştu, espriler yaptı ve sık sık kahkahalar attı.

Yemeğin sonunu Park Otelin salo-

Fikir Birliği

Eisenhower

İnönü

Muhalefet lideri İsmet İnönünün Türkiye Büyük Millet Meclisinde tarihi dış politika konuşmasını yapmasının üzerinden sadece on gün geçmiş bulunuyor. C. H. P. Genel Başkanının yabancı elçilikler tarafından derhal tercüme edilerek dünya başkentlerine gönderilen ve ajanslarca gününde yayınlanan konuşmasında Amerikaya yapılmış bir hitabın bulunduğu da hatırlardadır. İsmet İnönü bu dramatik hitabında Amerikaya, kendisi için en iyi müttefikin Demokrasiyle idare edilen Türkiye olduğunu hatırlatıyor, Amerikan dostluğunun inhisar altındaymış gibi gösterilmesi hevesine karşı Amerikanın dikkatli davranmasını istiyor, alâka uyandırıcı bir ikazda bulunuyordu.

Amerika Cumhurbaşkanı Eisenhower'in, doğrudan doğruya veya değil, bu sözlere mukabelesi on gün içinde gelmiştir. Eisenhower Güney Amerikada yaptığı bir beyanatta bu meseleye temas etmiş ve bizim A. A. nın şu haberi vermesine yol açmıştır :

Birleşik Amerika Devlet Reisi Amerikanın diktatörleri desteklediği şeklinde ortaya atılan iddiaları "Gülünç" olarak vasıflandırmış ve şöyle devam etmiştir:

"Hiçbir millet hürriyeti bizden fazla sevmez ve başka milletlerin hürriyetten mahrum olmaması için bizim kadar samimiyetle dua etmez. Biz, ister sağ, ister soldan gelsin, diktatörlükten nefret ederiz.

Bu sözlerin Türkiyede, her yerde olduğundan da fazla bir sempatiyle karşılandığını ve bizim dost bildiğimiz Amerikanın işte bu Amerika olduğunu söylemek isteriz. İnönü ile Eisenhower'in fikir mutabakatı içinde bulunmaları Türk - Amerikan dostluğunu sadece sağlamlaştıracak, kuvvetlendirecektir.

nunda bekleyen gazeteciler dışarı çıkanlara "Ne sebeble verildi bu yemek" diye sorduklarında "Sâdece sohbet" diye cevap verildi. Hele Basın Yayın Umum Müdürü Altemur Kılıç eski meslekdaşlarına pek manalı bakıyor ve "Yani her yemek ille bir şey için mi verilir" demek istiyordu. Kılıç bir gazeteci ustalığıyla, arkadaşlarına durumu izah etti ve yemeğin herhangi bir gayesi olmadığını sadece sohbet edilerek hoşca vakit geçirmek için verildiğine inandırdı!

Ne var ki gazeteciler seçimin yakın olduğunu ve Beyfendinin İstanbul üzerinde ne kadar titizlikle durduğunu iyi biliyorlardı. Hatta biliyorlardı ki Erzurum milletvekillerinden biri, Tarım Bakanı Nedim Ökmene seçmenlerinden bir grupla birlikte gittiğinde, Meclisin Mart ayı ortasında olağan üstü bir toplantı yapmasının, beklendiğini ağzından kaçırmış ve seçmenlerine tatilden istifade ederek Erzuruma bu yüzden gelemediğini söylemişti.

Kaldı ki Başbakan İstanbula gelmeden bir gün evvel yapılan Kabine toplantısında da aynı mevzu konuşulmuş ve Dış yardımlardan ümit kesileli beri piyasayı hiç değilse biraz ferahlatacak bazı tedbirlerin alınması uygun bulunmuştu. Nitekim birkaç gün sonra, gazetelerin manşetlerini süsleyen ve gümrükte bekleyen malların bir defaya mahsus olmak üzere çekilebileceğini bildiren haberler bu rivayetin sıhhatini teyid etti. Piyasaya bol mal arzedilecek ve vitrinlerde ateş pahası da olsa aranılanlar bulunabilecekti.

Menderesin İstanbulda oldukça uzun müddet kalacağı anlaşılıyordu. Menderesle beraber Gedikin de İstanbulda bulunacağını kestirmek zor değildi. Zira son günlerde İstanbul valisinin "Fazla masraf oluyor" gerekçesiyle bıraktığı yeşil şahane Cadillac müthiş İç İşleri bakanına tahsis edilmişti..

Pazar günü Başbakan Menderes Sayın Cumhurbaşkanı Bayarı karşılamak üzere Park Otelden çıktı. Günün diğer saatlerini hususi dairesinde bazı kimseleri kabulle geçirdi. Bunların arasında İktidarın pek çok yakınlarından Tercüman gazetesi sahibi ve maden işleriyle uğraşan Cemal Hünal da vardı. Hünal, Beyfendiyle birbuçuk saate yakın bir zaman konuştu.

Fenerbahçenin kongresi olması ve seçimlere katılmasına rağmen Medeni Berk -F.B. ye başkan seçilmiştir- uzun müddet Beyfendinin yanında kaldı. Bu defaki konuşmalar İstanbulun imarı üzerine olmadı. Namık Gedik ise kısa fasılalarla birkaç defa Başbakanla hususi dairesinde yalnız kaldı.

Medeni Berk
Akıl yoldaşı

Beyfendiye etrafındakiler işlerin iyi gittiğini söylüyorlardı. Beyfendi de işlerin iyi gidişinden memnundu.

Eğer işlerin iyi gittiği Menderese birkaç defa daha söylenirse Beyfendinin seçime kati olarak karar vermesi beklenirdi. Hele müthiş İç İşleri Bakanının getirdiği haberlerden Menderes pek memnundu. İstanbul teşkilatı seçime hazır vaziyetteydi.

Demek ki şimdi sıra tamirdeydi. İstanbul fethedildikten sonra İzmire geçmek ve İzmir kalesinden! dökülen taşları yerlerine yerleştirmek lâzımdı. Bunu İzmir İl teşkilâtına bildirmek lazımdı. İzmir D.P. İl Merkezine Beyfendinin Güney illerinden sonra Egeye geleceği ve İzmire uğrayarak birkaç gün kalacağı, hazırlıklı olunması bildirildi.

Geriye pürüz olarak bir tek D.P. grubu kalmaktadır. D.P. milletvekillerinden pek çoğu seçimlerin öne alınmasını istememekteydi. Bunun sebebi oldukça basitti. Seçim bölgelerine zaman zaman uğrayan D.P. li milletvekilleri seçmenin durumunu biliyorlardı. Biliyorlardı ki seçmen artık bazı şeylere inanmamakta ve yakasına yapışan iktisadi sıkıntıdan kendisini kurtaramamaktadır. İktidarın başlarının etrafı toz pembe görmeleri, seçimin muhakkak kazanılacağına inanmaları ve gruptaki "Lider meftunları"nın liderlerini desteklemeleri bir şey ifade etmemektedir.

C.H.P.

Milletin nabzı

CH.P. nin Ankarada, Kızılaydaki çalımlı Genel Merkezinde, bu haftanın başından itibaren mütecessis olmayan gözlere dahi batacak derecede bir fevkalâdelik vardı. Giren ve çıkanların birkaç misli kalabalıklaşması, içerideki hummalı faaliyet, telâş ve heyecan, Genel Merkezi âdeta, umumi seçimlerin yakın arifesinin havasına bürümüştü.

Elinizde tuttuğunuz nüshanın baskıya verildiği sıralarda, Genel Merkezin davetine icabet eden C.H.P. nin 67 İl Başkanı gizli toplantılarına devam ediyordu. Genel Merkezin üçüncü katındaki Merkez İdare Kurulunun toplantılarını yaptığı ve tadilatla genişletilmiş (L) şeklindeki büyük salonu dolduranlar arasında, riyaset makamını işgal eden Genel Başkan İsmet İnönü, Genel Sekreter ve Yardımcıları, Merkez İdare Kurulu üyeleri, C.H.P. Meclis Grubu Başkan Vekilleri ve İdare Heyeti de bulunuyorlardı. Perşembe gününe kadar devamı beklenen fasılasız çalışmaların ana konusu hiç saklanmıyordu; münhasıran ve tahsisen yaklaşmış olan genel seçimlerdi. Bir küçük Kurultay mahiyetindeki İl Başkanları toplantısında usulen yapılan bir yoklama ve Genel Başkanın açılış konuşmasından sonra derhal sadede geçildi.

Merkez İdare Kurulunun İl Başkanlarından öğrenmek istediği bazı hususlar vardı. Daha önce hazırlanan ve takriben 30 suali ihtiva eden bir sirküler, teksir ettirilerek İl Başkanlarına dağıtılmıştı. Umumi müzâkerelere paralel olarak Merkez İdare Kurulu azaları kendi aralarında paylaştırdıkları İl Başkanları ile ayrıca teker teker temas ediyorlar, onlardan genel seçimler karşısında vilâyetlerinin durumu hakkındaki takriben 30 sualin cevaplarını sinekten yağ çıkarırcasına temine çalışıyorlardı. 67 İl Başkanının intibalarından, bütün milletin nabzını yoklamağa gayret sarfediyorlardı. Böylece, 3 günlük müzâkereler neticesinde, C. H.P. yurd çapındaki dev teşkilâtının talep, düşünce ve niyetleri 67 İl Başkanının ağzından Genel Merkeze duyurulmuş olacaktı. Genel Merkezin direktif ve ilhamları da aynı kanaldan teşkilâta aksettirilecekti. İl Başkanları, bu haftanın sonlarında, "Genel seçimlere hazırlanın!" talimatını tekrar almış vaziyette, kendilerinden daha emin, cesur ve iman tazelemiş olarak vazifeleri başına dönecekler-di.

İl Başkanları toplantısında, gene genel seçimlerle ilgili olarak propaganda masraflarının finansmanı prob-

Bir Mülakat

"London Times" Türkiyede

Muteber Zafer gazetesinin imza kullanmağa yetkili Başyazarı Bahadır Dülger, geçenlerde kaleme aldığı ve bakla gibi puntolarla çift sütün üzerinden neşredilen gaflar dolu bir makalesiyle, sessiz sedasız ve büyük bir tevazu ile çalışmakta olan bir yabancı muhabiri, efkarı umumiyenin son günlerde en fazla üzerinde durduğu bir şahsiyet haline sokuverdi. Aslında, mesleki vasıfları dolayısıyla mağrur olmasına yığınlarla sebep bulunabilecek bu 42 yaşındaki hakiki İngiliz centilmeninin adı, David Hotham'dır. Hotham, mümessili bulunduğu dünyaca meşhur London Times'a "Türkler tekrar dine dönüyor" serlevhasıyla intişar eden bir röportaj göndermişti. Röportajın bir yerinde de, "Muhalefet, Hükümeti irticai teşvik etmekle itham etmektedir ve bu şüphesiz ki doğrudur" şeklinde bir mütalâa serdetmişti. İşte Dülgeri gazaba getiren hadise buydu. Dülgerin gözleri kararmış, bir resmi İktidar organının ve bilhassa onun başmakale sütununun sahip olması gerekli ciddiyetle asla kabili telif olmıyacak tarzda İngiltereye, London Times'a ve Hotham'a vermiş veriştirmişti. Neymiş de İngilterenin "düveli muazzamadan sayıldığı devirler çoktan geçmiş", London Times İngiliz Hükümetinin yarı - resmi organıymış, Hotham bir komünist ajanıymış gibi asılsız ve yakışıksız ithamlar... Halen D.P. nin basın mütehassıslarından tehditkar Dülger, bir ara da Hotham'ı, "kulağından tutarak hudut dışına koyuverebileceğimiz"i de hiç te nazikane olmıyan bir şekilde hatırlatmaktan geri kalmamıştı.

Hotham da, mukabilinde tutmuş Zafere bir tekzip göndererek itham - ları karşılamağa yeltenmişti. Bahis konusu Zafer olunca, Cumhuriyet Savcısı da tekzibi kuşa çevirmeği ihmal etmemişti. Zaferde, Hotham'ın cevabının ancak üçte biri intişar etmişti. Hotham Cumhuriyet Savcısını telefonla arayıp tekzibinin en mühim yerlerinin neden kırpıldığını sorunca, "Çok uzundu da ondan!" cevabını almıştı. Halbuki Hotham, bir tekzibin tekziple alâkalı yazının iki misli olabileceğini bir Türk gazetecisi kadar bilmekteydi. Üstelik, tekzibi, bahis mevzu yazı kadar bile uzun değildi.

Tabii ki Hotham, Dülgerin Başmakalesinin tam metnini London Times'a gönderdi. Kendisine "Geçmiş olsun" a gelen arkadaşlarına da, "Ama benim yolladığım tekzipten hiç bahsetmedim; zaten yazsaydım dahi hiçbir şey anlamıyacaklardı" dedi.

İşte, geçtiğimiz haftanın sonunda, Selanik Caddesindeki evinde bir AKİS muhabirinin suallerini cevaplandıran bu Hotham, İkinci Dünya Harbi sırasında bir buçuk sene Türkiyede kalmıştı. İngiliz Ateşe Militerliğinde; türkçe tercümanı Asteğmen olarak vazife görmüştü. Türkçeyi, Londra Üniversitesine bağlı Şark Lisanları Enstitüsünde öğrenmişti. Daha evvel tekstil işindeyken 1953 te gazeteciliğe başlamıştı. Türkiyeden önce üç sene müddetle Uzakşarkta, Kızıl Çin, Hindiçini ve Japonyada London Times'ı temsil etmişti.

"Zaferin ileri gelen yazarlarından biri, London Times'ın İngiltere Hükümetinin yarı - resmi organı olduğunu ileri sürmüştür. Bu açıklama, tamamıyla yanlıştır. London Times tamamıyla bağımsız bir gazetedir, resmi veya gayrı-resmi veya diğer herhangi bir şekilde İngiliz Hükümeti ile irtibatı yoktur. London Times sık sık İngiliz Hükümetini tenkid eder ve hattâ bazen muhalif kalır.

Nasıl Çalışıyor?

"Geçenlerde Zafere gönderdiğim tekzibin büyük bir kısmı, bu noktanın tashihi ile alâkalıydı. Tekzibimin serlevhası şöyleydi:

"London Times İngiliz Hükümetinin yarı - resmi organı değildir."

"Fakat tekzibimin en mühim kısmı olan bu kısım, hangi kanuni esasa dayanılarak bilmiyorum, Cumhuriyet Savcısı tarafından tamamiyle çıkarılmıştır.

"London Times'ın 23 Şubat 1960 tarihli nüshasında çıkan yazıma gelince: Her yabancı gazeteci gibi ben de tamamiyle bağımsızım. Görüşlerimde objektifimdir. Türkiyedeki herhangi bir siyasi parti ile hiçbir bağlantım yoktur. Herhangi bir siyasi parti lehinde hiçbir görüşe veya peşin hükme sahip değilim. Türkiyedeki din problemi hakkında kaleme aldığım yazı, Türkiyedeki iki senelik ikâmetim sırasındaki müşahedelerimin, iktidardaki ve muhalefetteki siyasi partilerin temsilcileriyle, mesele ile alâkalı olarak yaptığım uzun görüşmelerin mahsulüdür. Din probleminin halihazır durumu hakkında yazdığını röportajı makul ve dürüst telâkki etmekteyim, her gazeteci için de bunlar mühim olan yegâne hususlardır.

"Eğer Zaferin Başyazarı, benim bir komünist ajanı olduğum gibi hususları telkin edeceğine, yazımın esasını tenkid etseydi, belki çok daha münasip olurdu.

"Neticede tekrar tebarüz ettirmek isterim ki, ne benim, ne de gazetemin İngiliz Hükümeti veya herhangi bir İngiliz resmi teşekkülü ile hiçbir ilişiğimiz yoktur. Yazdığım herşey, şahsi görüşlerimin ve bu şahsi görüşlerim neticesinde vardığım kararlarımın mahsulüdür. Bahis konusu yazıyı tekrar kaleme almak durumunda kalsaydım, değiştirmezdim.

"Şunu da ilâve edeyim ki, Türkiyenin siyasi manzarasını etüd ederken, sadece Türk şahsiyetleriyle yaptığım görüşmelere itibar etmiyorum. Türk basınının günlük gazetelerini takip edebilecek kadar türkçe biliyorum. En mühim Türk gazetelerinin büyük bir kısmını takip ederim. Böylece, değişik siyasi münakaşaları sadece tercümelere dayanmak mecburiyetinde kalan kimselerden daha fazla doğrudan doğruya takip etmek imkânına malikim.

Tabii bu arada, mesleki vazifemi ifâ ederken, gerek iktidar, gerekse muhalefet çevreleriyle temas ediyorum. Ama bu demek değildir ki şu veya bu partiyi ilzam edecek haber veya makaleyi gazeteme bir kasdı mahsusla veriyorum.

Böyle bir şey evvelâ, gazetecilik mefhumlarıyla kabili telif değildir. Kaldı ki gazetemin tarafsızlığı bütün dünyaca bilinmektedir. Hal böyle iken, bir başyazarın, aklımdan dahi geçmeyen şeyleri bana mal etmesi ve bana tenkid oklarının en ağırını, en zehirlisini tevcih etmesi, bilmem ne dereceye kadar doğru olur.

David Hotham
Dülgerin gazabına uğradı..

"Böyle bir vesileden istifade suretiyle, resmi vazifesi olsun veya olmasın, Türkiyedeki vazifemin başarılmasında bana yardımlarını esirgemiyen Türk Halkına teşekkür etmek isterim.

"Türkiyeyi daha önce 1942 de ziyaret etmiştim. O zamandan bu yana Türkiyenin kaydettiği terakki bütünüyle dikkate şayandır. En ilgi çekici hakikat, belki de parlamenter demokrasinin takdim edilmesidir. Türkiye, yegâne olmasa bile, bu tip hükümetin ihtilal dışında takdim edildiği pek az memleketten biridir. Bu Türkiyeyi, siyasi bakımdan dünyanın en enteresan memleketlerinden biri yapmıştır. Her ne kadar Türk Demokrasisi intikal devresine has bazı müşküllerle karşılaşmakta ise de, fakat hissediyorum ki, neticede sağlam kökler salacaktır. Zira bu, Türk Halkının karakterine uyan bir hükümet şeklidir."

lemi de enine boyuna ele alınacaktı. İl Başkanlarına, vilayetleri dahilinden Genel Merkeze sağlıyabilecekleri mali imkanlar sorulacaktı.

Hummalı faaliyet

Hummalı faaliyet sadece İl Başkanları toplantısına inhisar etmedi. Cuma günü, Parti Meclisi mutad toplantısını aktedecek, İl Başkanlarının takriben 30 suale verdikleri cevapları tevhid ve tahlil ederek genel seçimlerle ilgili bazı mühim neticelere varacaktı. 42 azalı Parti Meclisi ayrıca, toplanma zamanı yaklaşmakta olan Kurultay mevzuunu da inceliyecekti. C.H.P. Ana Nizamnamesine göre Kurultayın nisan ile haziran arasında içtima etmesi zaruriydi. Ne var ki, "kesin zaruret halinde" Parti Meclisi üçte iki ekseriyetle Kurultayı ancak 4 ay geriye bırakabilirdi. Kurultayın toplanabilmesi için İl Kongrelerinin tamamlanması gerekiyordu. Halbuki daha Samsun, İstanbul, Hatay gibi bazı vilâyetler İl Kongrelerini toplayamamışlardı. Araya Ramazan da girmişti, üstelik Samsunlu C.H.P. liler İl Kongrelerinde İnönüyü mutlaka aralarında görmek istiyorlardı. Genel seçimler resmen ilân edildikten sonra, Genel Merkez, vatandaş sandık başına gitmeden Kurultayı mutlaka toplamak azmindeydi.

Parti Meclisi ve İl Başkanları toplantıları veya diğer sebeplerle Genel Merkezde vazifeli bulunmayan milletvekilleri ve İl Temsilcileri, geçen haftanın sonlarından itibaren vatan sathını karış karış taramak üzere muhtelif kollar halinde yollara koyuldular. Yurdun her köşesindeki durumu bizzat görüp tetkik ederek intibalarını raporlar halinde Genel Merkeze bildireceklerdi. Son olarak da, milletvekilleri ve İl Temsilcilerinin raporlarıyla, İl Başkanlarına sorulan takriben 30 sualin tevhid ve tahlili neticesinde varılan neticeler karşılaştırılacak ve böylece bütün Türkiye hakkında salim bir fikre sahip olmak imkân dahiline girecekti.

Gençlik ve Kadın Kollarının 11-er kişilik Merkez Yönetim Kurulları da kolları sıvamışlardı. Genel Merkezce uhdelerine tevdi edilen vazifelere hazırlanıyorlar ve genel seçimler için özel faaliyet programları tanzim ediyorlardı. Teşkilâtla irtibatlarını kesmemek insicam ve işbirliğini arttırmak maksadıyla arkası arkasına genelgeler yayınlıyorlardı. Hatay milletvekili Ahsen Aralın eşi Şadan Aral ile Uşak milletvekili Adnan Çalıkoğlunun eşi Namıka Çalıkoğlu, geride bıraktığımız haftanın sonunda aktedilen Gaziantep C.H.P. Kadın Kolu Kongresine, Kadın Kolları Merkez Yönetim Kurulunu temsilen iştirak için uzun ve yıpratıcı bir seyahati göze almışlardı.

Nihayet, Propaganda Komitesi da kendi arasında işbölümü yaparak memur edildiği vazifelerle alakalı derin araştırmalara başlamıştı. Propaganda Komitesi, genel seçim beyannamesini hazırlamak ve genel seçimde kullanılacak propaganda esaslarını tesbit etmek için Merkez İdare Kurulunca teşkil olunmuştu.

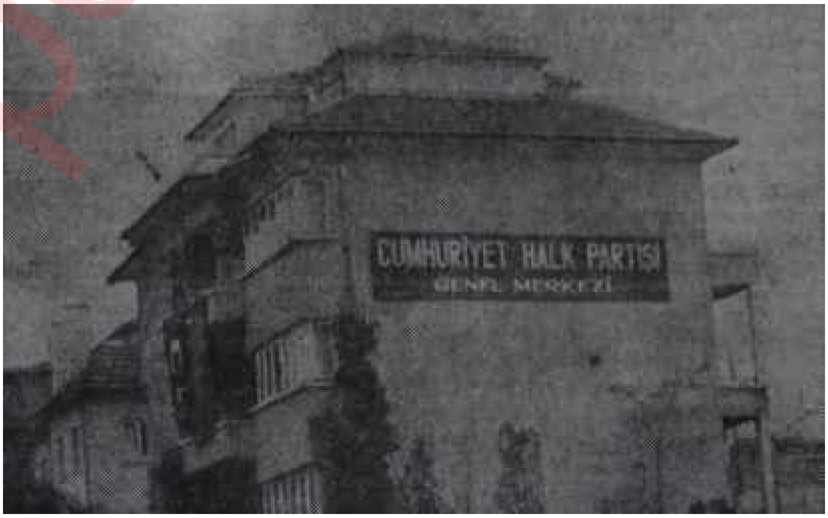
Genel seçimlerin yaklaştığına dair kolayca fark edilecek işaretlerin gün geçtikçe çoğalması, C.H.P. içinde kırgınlıkların unutulmasına ve tesanüdün artmasına sebep oldu. Önümüzdeki genel seçimlerde İktidara bir numaralı namzet C.H.P. de böylece, ekip çalışmaları imkân dahiline girmiş, daha semereli olmuş ve şevklenmişti.

İstanbulda huzur

İstanbul teşkilâtı da bir ay önce geçirdiği sarsıntıdan yakasını kurtarmış görünmekteydi. Müteşebbis İl İdare Kurulunun teşkilinden ve birkaç çatlak sesin susturulmasından sonra, İstanbuldaki hizipçilik faaliyeti tamamıyla önlenmiş gibiydi. Geçen ay, Sultanahmetteki İl Merkezi bir kulis ve dedikodu yuvası halindeyken, şimdi o hava kaybolmuş görünürde dinamizm hakim olmuştu. İki ay arasındaki farkı görenlerin ağızları bir karış açılıyordu. Müteşebbis İl İdare Kurulunun geceli gündüzlü ve bütün İstanbulu kaplayan mesaisi sayesinde, İstanbul teşkilâtına yeni bir hız ve canlılık gelmiş ve genel seçim hazırlıklarına geçilmişti. Genel seçim hazırlıkları cümlesinden olmak üzere, jeep'ler, mahut ceryan kesme hadiselerine karşı tedbir olarak jeneratör grubu, hoparlör ve amplifikatör tesisatı mübayaasına karar verilmişti. Genel seçim haberleri üzerine, propaganda masraflarını finanse etmek için, İl Merkezine birçok yerlerden mali yardım gelmeğe başlamıştı.

Müteşebbis Gençlik Kolu, genel seçimler için hazırladığı faaliyet programını Müteşebbis İl İdare Kuruluna okumuş, takdir toplamıştı. Müteşebbis Gençlik Kolu, gençlerin bilhassa Üniversite talebelerinin genel seçimlere tesir ettiklerine hatta neticeyi değiştirebileceklerine inanıyordu. Şimdi, Müteşebbis Gençlik Koluna, en ince teferruatın dahi düşünüldüğü faaliyet programını tatbik etmek kalıyordu. Genel seçimlerde, 10,000 kadar üniversite talebesini çalıştırabileceklerini hesaplıyorlardı. Daha şimdiden, genel seçimlerde C.H.P. saflarında faaliyet göstermeği arzulayan üniversite öğrencilerinin adetleri, binleri aşıyordu. Müteşebbis Gençlik Kolu, yıldırım ekipleri kuracak, İstanbulu ev ev dolaşarak temas etmedik vatandaş bırakmıyacaktı. Müteşebbis İl İdare Kurulu, gençlere bir de otomobil vermeği kabule yanaşmıştı.

C.H.P. Yüksek Haysiyet Divanı da, Ankarada, İstanbul teşkilatındaki esasen heyecanını kaybederek üzeri küllenen Oğuz Oran ve Yaşar Keçeli meselesini sona erdirmişti. İstanbul eski İl İdare Kurulu üyesiyle, Şişli eski İlçe Başkanı, C.H.P. den muvakkaten -bir yıl müddetle- ihraç edilmişlerdi. Ancak Oğuz Oran ve Yaşar Keçeli meselesi, cuma günü toplanacak Parti Meclisinde son bir defa daha ele alınacaktı.

C.H.P. Genel Merkezi
İktidar o kadar yakın ki...

G E N Ç L İ K

Ankara Tekniker Okulu
Çiğnenen haklardır

Protestolar

Hak verilmez, alınır..

Geride bıraktığımız haftanın son günü, saz benizli, çehresinde çok çekmişlerin izlerini taşıyan bir genç, Millî Eğitim Bakanlığına dört başı mamur bir ültimatom çekti. Büyük bir şecaat ve cesaretle, "Haklarımız iki ay zarfında iade edilmezse, Tekniker Okullarına devamdan vazgeçeceğiz!" diye sesini yükseltti. Gencin adı, titriyle birlikte Ankara Akşam Tekniker Okulu Talebe Derneği Başkanı Yalçın Tokyürekti. Konuşmasını da, Ankarada, Kızılayda, muazzam bir adanın büyücek bir kısmını teşkil eden İşçi Sigortaları Kurumu Hanındaki Sanat Okulları Mezunları Kooperatifi Lokalinin sıkıntılı havalı ve basit döşeli bir odasında tertiplediği basın toplantısında yapıyordu. Ankara Gündüz Tekniker Okulu Talebe Derneği Başkanı Gürel Canseverle beraber, 1000 küsur öğrencinin hissiyatını dile getirdiğini ileri sürüyordu. Ültimatom aynı zamanda, koltuğu boş İmar ve İskân Bakanlığının 6785 sayılı kanunun 14 üncü maddesine dayanarak hazırlattığı talimatname dolayısıyla patlak veren ve kısa zamanda Vatan sathına dağılıveren ihtilâfın patırtılı safhasının muvakkat bir devre için tatil edildiğinin ilanı mânasına da geliyordu.

Bahis konusu mahut talimatname, yapılan yüzde 300 zamla fiatı 5 kuruştan 15 e yükseltilen resmi gazetenin 1 mart 1960 tarihini taşıyan 10,455 inci sayısında intişar etmiş ve yürürlüğe girmişti. Yüksek mimar, yüksek mühendis, mimar ile mühendislerden gayrı fen adamlarının yetkilerini büsbütün daraltıyor, istikballerini karartıyor, hattâ yok ediyordu. Teknikerler, ancak, ilâve ve tadiller hariç her türlü yapıların tamir ve sürveyan işlerini yapabileceklerdi. Tekniker Okulundan mezun olduktan iki sene sonra -bu müddet zarfında inşaat işlerinde çalışmak şarttır-, mimari, statik, plân, proje, resim ve hesapları yüksek mimar, yüksek mühendis, mimar ile mühendisler tarafından tanzim edilmiş yığma binalardan bodrum ile birlikte 5 katı ve bütün katların inşaat sahası toplamı 1000 metre kareyi geçmiyenlerin inşaatlarının tatbikatına selâhiyetli kılınıyorlardı. Binanın bulunduğu Belediye sınırı içerisinde yüksek mühendis, yüksek mimar, mimar ile mühendis bulunmadığı taktirde, bodrum ile birlikte 3 katı ve bütün katların inşaat sahası 300 metre kareyi geçmiyen basit binaların da resim ve hesaplarını yapmağa yetkileri oluyordu.

Meselenin esası

İlk Tekniker Okulu, 6 yıl önce Ankarada kurulmuştu. Maksat, mühendis ile Sanat Enstitüsü mezunları arasındaki boşluğu doldurmaktı. Menderes Hükümetleri, iş sahalarının Türkiyede 1950 den sonra bilhassa geliştiği ve teknik elemana ihtiyacın fevkalâde arttığı mülahazasıyla Tekniker Okullarının adedini 22 ye çıkarmıştı. Yapılan hesaplara göre, Türkiyede 22,000 teknikere ihtiyaç vardır. Bir öğrenci, lise muadili Sanat Enstitüsünden mezun olduktan sonra, akşamcı ise 3, gündüzcü ise 2 yıl daha tahsile devam edip tekniker olabilmektedir. Halen 5,000 kadar öğrencisi olan Tekniker Okullarının Makine, İnşaat ve Elektrik olmak üzere başlıca 3 bölümü vardır. Ancak, Makine veya Elektrik Bölümlerinden mezun olanların yetkilerini tesbit eden bir talimatname yoktur.

Meşhur talimatnamenin çıkması, teknikerlere kaplumbağanın şarkı söylemesi kadar garip gelmiş ve bir şok tesiri yaratmıştı. İlk Tekniker Okulları açıldığı zaman ne büyük ve parlak istikbal vaadedilmişti. Teknikerler, mühendis ve mimarlarınkine hayli yakın cazip yetkiler elde edeceklerdi. Ne var ki, teknikerler Dimyata pirince giderlerken, evdeki bulgurdan da olmuşlardı. Gene 6785 sayılı kanunun 14 üncü maddesine göre Milli Eğitim ve Bayındırlık Bakanlıklarınca hazırlanan, 13 haziran 1957 tarihini taşıyan 9637 sayılı resmi gazetede intişar eden ve teknikerlerin yetkilerini tahsil ve bilgi derecelerinin çok altında tesbit eden talimatnamenin, Devlet Şûrası kanalıyla iptaline muvaffak olunabilinmişti. Halbuki, şimdi, sonradan gelen gideni aratıyordu. Yeni kararname teknikerleri, bir anda pratikten yetişmiş bir ameleden çok az farklı bir usta veya kalfa seviyesine indiriveriyordu. Usta veya kalfa olmak, zaten inşaat işlerinde hem de yevmiye alarak çalışmak suretiyle pekâlâ mümkündü. Türlü masraf ve fedakârlıklara, binbir meşakkate katlanarak boşuna dirsek çürütmeğe ve kafa patlatmağa ne lüzum vardı? Yeni talimatname, teknikeri bir nezaretçi mahiyetine bürüdükten ve bir Sanat Enstitüsü mezunununkini aşan yetkiler vermedikten sonra, 2 veya 3 sene daha okumanın faydası kalmıyor, hiçbir kıymet ifade etmiyordu.

Manalı sükût

Haklarının ancak amansız mücadele ile sağlanabileceğine kanaat getiren teknikerler, şayanı hayret bir tesanüt göstererek hep birlikte ayaklandılar ve geride bıraktığımız haftanın başından itibaren haksızlığı protesto etmeğe başladılar. Evvelâ başkentte kendini gösteren hareket, sırasıyla İstanbul, Adana, Bursa ve İzmite de sirayet etti. Teknikerler, öyle alâyişli olanlarını bir kenara iterek, protesto nevilerinden şaşkınlık tan ne diyeceğini şaşıran insanlar için en uygun hareket sayılabilecek sessiz yürüyüşe itibar ettiler. Ruhi eziklikten çehreleri abus ve başları öne eğikti. Zaman zaman da dersleri boykot ettiler. Tabii ki, müdaheleci Türk Polisi ile gençler arasında hadiseler oldu. Göz yaşartıcı bombalarla mücehhez polislerin copları çalıştı. İtiş - kakış arasında tartaklanan, hattâ daha ileri gidilerek dayak yiyen öğrenciler oldu, Yüzden fazla tekniker nezaret altına alınıp saatler-

ce hürriyetleri tahdit edildi. Ama neticede başarı sağladılar, meseleyi efkarı umumiyeye duyurarak bir davanın kazanılması için gerekli ilk ve en mühim merhaleyi aştılar. 4 gün devam eden karışıklıklardan en fazla telâş veya heyecana kapılan birinci derecede mes'ul Mesleki ve Teknik Okullar Umum Müdürü Osman Yüksel oldu. İstanbul ile Ankara arasında mekik dokuyan Yüksel, teknikerlere teminat üzerine teminat yağdırdı. Talimatname Millî Eğitim Bakanlığının, dolayısıyla kendisinin malûmatı dışında hazırlanmıştı. Derhal hatanın tamiri yoluna gidilecek, haklar iade edilecekti. Millî Eğitim Bakanı Atıf Benderlioğlu da aynı minval üzere konuşunca teknikerler yatıştılar. Arkasından da ültimatomu basıp beklemeğe koyuldular. Ankara Akşam ve Gündüz Tekniker Okulları Talebe Cemiyetleri temsilcilerinin ilgili makamların vaadlerine kanarak verdikleri ihtilafın patırdılı safhasının muvakkat bir devre için tatili kararı, bütün camiada tasviple karşılandı.

Üç koldan sessiz yürüyüş

Geride bıraktığımız haftanın çarşamba gününün gecesi, Aksaray ile Zincirlikuyu ve Sultanahmette olmak üzere 3 Tekniker Okuluna sahip bulunan İstanbulda 3 koldan Taksim Abidesine doğru yapılan sessiz yürüyüş, evham idare ve emniyet amirlerini hop kaldırıp hop oturttu. Vali Ethem Yetkiner ile Emniyet Müdürü Faruk Oktay telâş ve heyecan içinde evvelâ gençlerin hareketlerini başka şekilde yorumladılar. Başbakan ve müthiş İç İşleri Bakanı İstanbuldaydılar. Sessiz yürüyüşe katılanlar gene C.H.P. nin kışkırttığı öğrenciler olabilirdi. İstikametleri de Başbakanın İstanbuldaki gayrı - resmi ikametgahı Park oteli gösteriyordu. Halbuki şiddetle ve derhal tarumar edilen teknikerlerin masum niyetleri Taksim Abidesinde Büyük Atalarının önünde bir dakikalık ihtiram duruşunda bulunup dağılmaktı.

Teknikerler, son talimatnamenin hazırlanmasından, Mimar ve Mühendis Odaları Birliğini mesul tutmaktaydılar. Anlattıklarına bakılırsa, meseleye menfaatin uğursuz parmağı karışmıştı. Teknikerlerin yetkilerini kısmakla, yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ile mimarların kendi aleyhlerine cüzdanlarını şişirmek imkânları genişliyecekti. Teknikerlerin protestosuna bir tebliğle iştirak eden Türk Fen Memurları da ithamı paylaşıyor, "yaşama şartlarımız malûm zümrenin inhisarına verilmektedir" şeklinde feryat ediyordu.

Teknikerler ayrıca, Misli Görülmemiş Kalkınma Türkiyesinin sembolü haline gelen çöken çok sayıda binaların mesullerinin mensupları olabileceği zannının, yetkileri kısırlaştırılmak suretiyle Mimar ve Mühendis Odalarınca efkârı umumiye nezdinde yaratılmak istendiğini de belirtmişlerdi.

Teknikerler, mevzii birkaç küçük zaferle ihtilâfı hallettiklerini sanıp kendilerini köhne bir rehavete kaptırmış olmaktan pek uzaktılar. Onlar, azimkar mücadelelerini teknikerliğin gerçek hüviyeti belli oluncaya kadar devam ettirmeğe and içerlerken, kendilerine bir de parola bulmuşlardı: "Haklar verilmez, alınır."

Tekniker Okulu öğrencilerinin Sessiz yürüyüşü
Tabii işe cop karıştı

B A S I N

Sansür

Var mı, yok mu?

Genç demokrasimizin yarattığı, yumruğu kuvvetli politikacı tipinin bütün vasıflarını üzerinde toplayan ateşli Sezai Akdağ, Türkiyede basın hürriyetinin kemaliyle var, sansürün zinhar yok olduğu iddiasını savunan son D.P. li oldu. Genç ve yakışıklı Manisa milletvekili, bütçe müzâkereleri sırasında, Hikmet Bayurun bile atıfta bulunduğu Milletlerarası Basın Enstitüsünün "komünist" olduğuna dair sansasyonel ve tarihi açıklamasını yaptığı meşhur konuşmasında, meseleye vakıf bir filozof edasıyla da Muhalefeti basın hürriyeti ve sansürün ne olduğunu bilmemekle itham etmiş ve faydalı dersler vermişti.

Maksadından taşırılan neşir yasakları, matbaalarda kalıp kazıtmalar, işgüzar Cumhuriyet Savcılarının tehditkâr telkinleri veya foto muhabirlerinin ellerinden makinelerinin alınarak içindeki filmlerin boşaltılması gibi herkese malûm işaretler bir tarafa, millet parasıyla kurulmuş bir devlet müessesesi olduğu halde, şimdi D.P. nin kudretli organlarından biri haline getirilen Anadolu Ajansının (A.A.) dış haberlere müdahalesi de, Türkiyede, hukuki pek değilse bile, fiili bir sansürün mevcudiyetini ispata yeter ve artardı bile.

A.A. nın, normal olarak yabancı memleketlerde hiçbir muhabiri yoktur. Böylece A.A., gazetelere dağıttığı bültenlere koyduğu dış haberleri, kendi öz kaynaklarının dışından temin etmek durumundadır. A.A., onbinlerce lira şartıyla dünyanın en büyük ajansları ile mukaveleler imzalamış, verecekleri bütün dış haberlerin, üzerlerinde arzu ettiği şekilde tasarrufta bulunabilerek Türkiye dahilinde -tevzi etmek şartı dahil-, tekelini sağlamıştı. A.A., Fransız Haberler Ajansı .AFP), Amerikanın United Press International (UPI) Ajansı ve İngilterenin Reuter Ajansı ile böyle mukaveleler imzalamıştı. İtalyanın (ANSA) Ajansı ile de benzer bir anlaşma yapmak üzereydi. Sadece gene Amerikanın Associated Press (AP) Ajansı, A.A. ile bir mukavele imzalayıp anlaşma yoluna prensipleri dolayısıyla gitmemişti.

Göze gözlük, kulağa süzgeç

Dünyanın her tarafındaki muhabirlerinin türlü muhabere vasıtalarıyla gönderdikleri haberler, (AFP) nin Pariste, Reuter'in Londrada (UPI) ın da Tancadaki Genel Merkezlerinde toplanmaktadır. Genel Merkezdeki İstihbarat Şefleri, gelen haberleri i-

nanılmaz bir süratle ayıklayıp kıymetlendirdikten sonra, radyo - teletayp'lar vasıtasıyla tevzi edilmek üzere mümessilliklerinin bulunduğu veya A.A. nınkine benzer mukavele imzalamış oldukları memleketlere göndermektedirler. Aslında, gönderilen haberlerin, mümessillikler tarafından aynen tercüme ettirilip bültenler halinde gazetelere veya arzu eden diğer şahıs ve müesseselere doğrudan doğruya tevzii gerekmektedir.

Fakat Türkiyedeki nevi şahsına münhasır usul tamamiyle değişiktir. Gönderilen haberler, (UPI), (AFP) ve Reuter'in Türkiye mümessilliklerine değil, A.A. nın Ankaradaki Umum Müdürlüğüne varmaktadır. Dış haberler, verildiği gibi değil, A.A. Umum Müdürlüğünde tâbi tutuldukları birtakım çarpaşık ameliyeler neticesinde esas ve mahiyetleri değiştirildikten ve Türk milletine duyurulmak istendiği hale sokulduktan sonra tevzi edilmektedir. Böylece Türk milletinin dünyaya açılan gözleri kapanmakta ve kulakları tıkanmaktadır. Yirminci Yüzyılda, dünyada olup bitenlerden bihaber kalıyorduk. Veya, dünyada olup bitenleri iktidarın gözümüze taktığı gözlüklerin arkasından görmek, kulağımıza geçirdiği süzgeçten geçtikten sonra işitmek zorunda bırakılıyorduk.

Tancadan gelip AA. Umum Müdürlüğündeki (UPI) radyo - tele - tayp'ında, Londradan gelip Reuter radyo - tele - tayp'ında ve Paristen gelip (AFP) radyo - tele - tayp'ında arzı endam eden dış haberler, evvelâ İktidar organı muteber Zaferin harici politika yazarı Mücahit Topalak tarafından tasnif edilmektedir. Topalak, dış yardımlar, Kıbrıs gibi fevkalâde kritik meselelere taallük eden haberleri, ingilizce veya fransızcadan derhal tercüme ettirip teftiş ve muayene için Başbakanlığa veya Dış İşleri Bakanlığına göndermektedir. Kritik haberler, Başbakanlıkta veya Dış İşleri Bakanlığında Türk milletine yutturulmasında mahzur görülmeyen komprimeler haline getirildikten sonra, bültenlere konulup Devlet Radyosuna, gazetelere veya arzu eden şahıs ve müesselere tevzi edilmek üzere A.A. Umum Müdürlüğüne iade olunmaktadır. Eğer ıslahına imkan görülmezse, doğrudan doğruya çöp sepetine atılmaktadır.

Gerek (AFP), gerekse (UPI) ve Reuter, teker teker dış memleketlerde Türk Hükümetinden fazla temsilci veya memur bulundurmaktaydı. Meselâ (AFP) nin 75 memlekette mümessillikleri vardır. Yapılan hesaplara göre, (AFP), Reuter ve (UPI) nın A.A. Umum Müdürlüğüne sevkettikleri dış haberlerin yüzde 70 i çöp sepetine atılmaktadır. Yüzde 15 i tadil ve ıslah olunarak geriye kalan yüzde 15 i de aynen Türk efkârı umumiyesine intikal ettirilmektedir.

Anayasamızın 77 inci maddesi aynen şöyledir: "Matbuat kanun dairesinde serbesttir ve neşredilmeden evvel teftiş ve muayeneye tabi değildir." Ne hikmetse gazeteci olduğunu ilân etmekte fayda mülâhaza eden, yumruğu kuvvetli politikacı Akdağa şimdi pekâlâ sorulabilir: Türkiyede sansür var mıdır, yok mudur?

Gazeteciler

Bir kurban daha...

Vatan gazetesinin emektar siyahi hademesi Sunusî koşarak genç adamın elindeki bavulu aldı. Büyük

Ahmet Emin Yalman
Şaka değil, hakikat

bavulu güçlükle taşımağa çalışırken ceketinin koluyla gözlerinde irileşen yaş damlasını sildi ve biri kadın üç kişinin arkasından içeri girdi. Günlerden Pazartesi idi. Saat 10 u gösteriyordu.

Sunusinin önünden içeri giren üç kişiden gri pardesülü yaşlı olanı Vatan gazetesi Başyazarı Ahmet Emin Yalman, diğerleri ise eşi ve oğlu idi. Yalmana ikinci defa verilen mehil sona ermişti. Toptaşı cezaevi bir gazeteciyi daha soğuk sinesine çekmek için bekliyordu.

Vatan gazetesinde, gazete mensuplarının hepsi hazırdı. Yalman gazetenin eski merdivenlerinden ağır ağır çıktı. Yüzünde belli belirsiz bir gülümseme vardı. Metanetini kaybetmemeğe çalışıyor, etrafındakilerin üzülmemesi için elinden geleni yapıyordu. Veda son derece acı oldu. Yılların gazetecisi Yalman 15 ay 16 günlük mahkûmiyetini çekmek üzere gazetesinden ayrılırken ağlamamak için kendisini zor tutuyordu. Veda ettikleri de Yalmandan aşağı değildiler. Arada bir yukarı kalkan kollar nemlenen gözleri kimseye hissettirmeden silmeğe çabalıyordu.

Grup, vedayı müteakip infaz savcılığına doğru yola çıktı. İstanbul adliyesinin loş salonu ölü sessizliğine büründü. Yalmanı infaz Savcılığında fazla tutmadılar. İşini çabuk görüp elini sıktılar ve Üsküdar Savcılığına havale ettiler.

Yalman koridora çıktığında kendisine C.H.P. gençlik kolları adına Alev Coşkun bir buket verdi. Şimdi İstanbul adliye sarayının koridoru Babıâlinin çilekeş insanları tarafından hınca hınç doldurulmuştu. Susayan İlâhlara Türk basını bir kurban daha veriyordu.

Kabataş iskelesine yanaşan araba vapuru Yalmanı ve bu yıl içinde 3. defa Toptaşı ceza evine gelin götüren kalabalığı aldı, karşıya geçirdi. Cezaevinin kapısında bir hayli kalabalık toplanmıştı. Birkaç okuyucu Başyazara son yazdığı başmakalesini imzalattılar. Sarılmalar, el öpmeler ve kapanan demir kapı...

Yalmanla beraber içeri sadece eşi Rezzan Yalman alındı. Yaşlı gazetecinin oğlu Tunç Yalmana babasını son bir defa daha kucaklaması için müsaade edilmedi. Tunç üzgün ve gözleri yaşlı arkadaşlarına "Bana bile, bana bile babamı kucaklamak için müsaade etmiyorlar" dedi. Birkaç dakika sonra Bayan Yalman kapıda göründü. Vatan Başyazarının dışarıyla olan son ilmiği de böylece kopmuştu.

Ne var ki Ahmet Emin Yalman Toptaşı cezaevinin soğuk avlusuna girer girmez pek yabancılık çekmedi Yalmanı, kendinden çok daha genç iki tanıdık sima karşıladı. Şahap Balcıoğlu ve Selâmi Akpınar. Yalmandan bir müddet evvel Toptaşına taşınmış olan Pulliamzedeler, hocalarının ellerine sarıldılar ve ev sahipliğine yakışır incelikle avluyu geçtiler.

Ahmet Emin Yalmanı ceza evinden tam 15 ay 16 gün sonra almak üzere bırakan grup Üsküdar iskelesinde vapur beklerken, Başyazarın basına verdiği demecin şu cümlesini hatırlamaktan kendilerini alamadılar :

"53 yıllık gazetecilik hayatımın başlarında, 53. yılında zindana gideceğimi söyleselerdi bu kehanete sadece güler, inanmaz ve tatlı bir şaka olarak kabul ederdim."

Kalkınma

Gençliğin hamiyeti

Geçen haftanın sonunda C.H.P. Adana milletvekili Ahmet Karamüftüoğlunun Büyük Millet Meclisine vermek üzere hazırladığı Köy Hizmet Kanunu Teklifinin ilgili ihtisas adamlarına gönderilmesi vesilesiyle ULUS Gazetesinde yayınlanması C.H.P. içinde bile pek çok kimsede endişe uyandırmıştı. Herkes soruşturup duruyordu: Köylerde öğretmen olarak hizmet etmek için Yedek Subay Okulunu bitiren erkeklerle yüksek tahsil diploması almağa hak kazanmış kadınlara öğretmeni olmayan köylerde birer yıl öğretmenlik hizmeti yükleyen böyle bir tasarı esasında pek yerindeydi. Fakat, canım, tam seçim esnasında bunu ortaya atmak hangi taktik mülâhazayla izah edilebilirdi ? D.P. halka refah vaad etmeği daha fazla istihlâk ve daha az çalışma vaad etmekle bir görmüyor muydu ? Şimdi, D.P. nin bu yıkıcı propagandasıyla mücadele ederken seçmen kitlesine yeni mükellefiyetlerden bahsetmenin sırası mıydı?

Fakat, Karamüftüoğlunun teklifinin basına aksetmesinin ertesi günü, gençliğin -Atatürkün bu memleketi emanet ettiği gençliğin- tepkisini yine gazete sütunlarında görenler bu tarzda düşündüklerinden dolayı utandılar. Gençlik teklifi büyük bir şevkle karşılamıştı. Gençlik köylere kadar inip bu memleketli kara taassubun elinden kurtarmak, onu hakikî iktisadî refaha götürmek için gece gündüz didinmeğe hazırdı. Şu meşhur seçim taktiği mülâhazalarını, yüreklerinde derin bir buruklukla dinleyen, hattâ başını sallayıp tasvip ederken, "Demokrasi tembellik mi demektir? Demokrasi bu vatan için fedakârlıktan kaçmak mı demektir? Demokrasi bu memleketi için için kemiren her nevi irticaya yüz vermek değilse bile onu "es" geçmek mi demektir?" diye kara kara düşünenler ise, tekrar ümide kavuştular. Demek ki bu memlekette Atatürk sevgisi, Kuvayı Milliye ruhu ölmemişti. Demek ki bu memleketi tekrar ciddi bir çalışmaya sevketmek için gerekli ruh enerjisi rey avcılarının çığırtkanlığından yüreklere sığınmıştı da işte şimdi patlayacak hale geliyordu.

Karamüftüoğlunun teklifi teknik bakımlardan belki düzeltilebilirdi. Hattâ bu teklifin eksik olduğunda şüphe bile yoktu. Fakat, dayandığı ana fikir ve bilhassa bu ana fikrin bizzat gençlik tarafından bu kadar büyük bir şevkle karşılanması, bu şevkin varlığının ortaya çıkması, Karamüftüoğlunun yaptığı en büyük hizmetti.

Ahmet Karamüftüoğlu
Yerinde bir teklif

Gerçekten, aslında yapılması gereken şey, lise veya yüksek tahsil mezunu gençlerimizin yanısıra, asıl memleketimizdeki muazzam gizli işsiz kütlesinin muhteşem bir tasarruf -ve binnetice- yatırım kaynağı olan enerjisini seferber etmekti. Prof. Baade de meşhur raporunda bundan bahsetmiş ve Türkiyenin iktisadi kurtuluşunun buna bağlı olduğunu inkar kabul etmez bir açıklıkla belirtmişti. Aslında, Türkiyenin sosyal bakımdan ve kültürel bakımdan kurtuluşu da buna bağlıydı.

Daha neler neler akla gelmiyordu ki? Karamüftüoğlu aslında bir tefrik yapmış ve erkeklerin lise mezunu olmalarını kâfi bulduğu halde kadınlar için yüksek tahsil mecburiyeti aramıştı. Ama, lise mezunu genç kızlarımız için köy öğretmenliği şeklinde değilse bile, şu memleketin işlerinde, hele sağlık ve sosyal hizmet işlerinde vazife bulunamaz mıydı? Hattâ lise ve ortaokul tahsiline devam eden gençlerin izciliği bir gösterişten başka türlü görmelerini sağlayacak ıslahat yapılıp bunlardan mazeretleri olmayanların yaz tatili boyunca yatırım işlerinde çalışmaları düşünülemez miydi? Vatanperver Türk çocuklarının bunu da asla reddetmeyecekleri muhakkaktı. Fakat en mühimi, Baade'nin dediği gibi, askerlik hizmetini bir kalkınma hamlesinin başlıca vasıtası haline getirmenin çarelerinin aranmasıydı.

İşte, Karamüftüoğlunun teklifi bütün bu müsbet ve verimli düşüncelerin bir gün gerçekleşebilmesi için lüzumlu yolu açması bakımından da çok kıymetliydi.

D.P. nin muhalefet devri de, iktidar devri de, bu memlekette demokrasinin ancak gerilik, tembellik ve rehavet kuvvetlerinin okşanmasıyla mümkün olacağı kanaatini uyandırmıştı. Halbuki, hürriyetsiz kalkınma ne kadar insan haysiyetine aykırıysa, kalkınmasız demokrasi de insan tabiatine o kadar aykırıydı. Demokrasi rejimi, memleketi idare edemezse, onu gitgide geriliğe ve sefalete doğru sürüklerse, o demokrasinin de yaşamaması mukadderdi. Atatürk çocukları, kalkınmalı demokrasinin yollarını bulmak vazifesiyle karşı karşıyadırlar.

Yardım

Barış içinde rekabet

Barış içinde rekabet" formülünün babası Sovyet Başbakanı Krutçeftir. Fakat, Başkan Eisenhower bu formülü artık Amerikan politikasının da ana teması olarak benimsemiş görünüyor. İki rakip blokun iki büyük liderinin dünyanın gelişmemiş diyarlarında bir reklâm ajanı gibi dolaşıp durmalarının aslında bundan başka bir mânası yoktur.

Krutçef son defa Hindistandayken şöyle diyordu: "Batı milletlerinin, vaktiyle sömürgeciliğin boyunduruğu altındaki memleketlerden çaldıkları refahın hiç olmazsa bir kısmını o memleketlere iade etmeleri sadece yerinde bir hareket olur. Fakat, bu, Sovyetler Birliği için farklı bir davadır... Hernekadar bizim sermaye fazlamız mevcut değilse de, gelişmemiş memleketlere daima artan bir yardım yapıyoruz. . . . Onlar -Batı- size niçin yardım yapıyorlar? .... Herhalde muhakkak olan bir şey vardır. O da, hiçbir suretle karşılık beklemeyen bir yardımın kapitalizmin mahiyetine aykırı olmasıdır; çünkü onlar ancak kâr doğuran yardım vermeğe yanaşabilirler."

Ike ise, son defa Brezilyadayken şöyle diyordu: "Marksizm - leninizmin taraftarları Amerikan sistemini yıkmak istiyorlar..... (Fakat) Yabancı sermayenin en çok teksif edildiği bu bölgenin -Sao Paulo-, Brezilyanın aynı zamanda en müreffeh bölgesi olması, sırf bir tesadüf eseri olamaz."

İki liderin her ikisinin beyanlarında da hakikat ve haksızlık payı vardır. Batı milletlerinin bugünkü refahlarının önemli bir kısmının vaktiyle sömürgelere sahip olmalarından ileri geldiği muhakkaktır. Fakat, bu, bugün Batı milletlerinin gelişmemiş memleketlere sadece bencil maksat-

larla yardım yaptıklarını isbat etmeğe yetmez. Kaldı ki, Sovyet yardımının hiçbir karşılık beklenmeden yapıldığına inanmak için değil, tam aksine, inanmamak için dünyanın bütün sebebleri mevcuttur. Ama, öte yandan, sırf yabancı özel sermayeye dayanan bir kalkınmanın memleket iktisadiyatında nasıl muvazenesizlikler doğurduğu bizzat Amerikan Üniversitelerinin profesörleri tarafından yıllardır ilan edilirken, Amerikan Cumhurbaşkanının da marksizm - leninizme cevap vermek için yabancı özel sermayenin faydalarını methetmesi, yeter bir cevap değildir. Öte yandan, gelişmemiş memleketlerin dış ticaret hadlerinin Batılılar lehinde bozulması sayesinde Batının, gelişmemiş memleketlere verdiği yardımın kat kat fazlasını geri aldığı da muhakkaktır. Fakat, Batıda bütün bu aksaklıklara çare bulmak için bir uyanışın mevcut olduğu inkâr edilemez. Ancak, bu uyanış, maalesef pek sık, esnemelerle kesilmektedir.

Bu uyanıştaki yetersizliğin yeni bir misali de Amerikan Yardım Programının geçirdiği seyirdir. Gerçekten Ike, Kongreden bu yıl iktisadi ve askeri yardım için 4,2 milyar dolar talep etmiştir. Bu talep, cari yıl için talep edilmiş olan meblâğdan 245 milyon dolar ve Kongrenin geçen yıl kabul ettiği tahsisattan ise 955 milyon dolar fazladır. Fakat, hiç kimse Kongrenin 1 milyar dolardan fazla bir yardım tahsisatı kabul etmesini ümit etmemektedir. Üstelik, Ike'ın yeni teklifinde askerî yardım için geçen yılki talebine nisbetle 400 milyon dolarlık bir artış olduğu halde, iktisadî yardım için yeni talebi geçen yılkinden 155 milyon dolar azdır! Sırf bu dahi, Amerikan Hükümetinin Hür Dünyanın karşılaştığı tehlikenin mahiyetini halâ anlayamadığını veya anlamış olsa bile gereğini yapamadığını göstermeğe yeter. Aslında, Senatör Mansfield'in dediği gibi, askeri yardım çoğalacağına iktisadî yardım çoğalmalıdır. Senatör Fulbright ise Ike'ın uzun vadeli yatırımları finanse etmek için ciddî çâreler göstermediğinden şikâyetçidir. Nihayet, diğer bazı şikâyetler, öbür zengin Batılıların yardıma iştiraklerinin hâlâ sağlanamadığı noktasında toplanmaktadır. Bütün bu tenkitler ziyadesiyle yerindedir ve Amerikanın iktisadî yardım yarışında birinciliği kaptırması tehlikesinin ortadan kaldırılamadığını göstermektedir.

Gerçekten Sovyetler Birliği, Stalinin ölümünden sonra Asya ve Afrikada Hindistan, Endonezya, Birmanya, Afganistan, Birleşik Arap Cumhuriyeti ve Irak gibi can alıcı memleketlere 3,150 milyar dolarlık bir yardım yapmıştır. Bunun 2,730 milyar doları iktisadi yardım mahiyetindeki uzun vadeli ve düşük faizli kredilerdir; geri kalan 780 milyon doları bilhassa Birleşik Arap Cumhuriyetine yine kredi şeklinde yapılan askeri yardımdır. Buna karşılık, Amerika aynı can alıcı memleketlere aynı devre zarfında 4,279 milyar doları iktisadi ve 1,460 milyar doları da askeri olmak üzere, 5,739 milyar dolarlık bir yardım yapmıştır. Bu yardımların bir kısmı hibe mahiyetinde -Ruslar hibe yapmamaktadırlar- bir kısmı uzun vadeli ve düşük faizli krediler şeklindedir. İki devin yardımlarını kendi müttefiklerine yaptıkları yardımlar olarak karşılaştırmak çok zordur. Çünkü, Sovyet Rusyanın Doğu Avrupadaki peykleriyle Komünist Çin. Moğolistan, Kuzey Kore ve Kuzey Vietnam'a yaptığı yardımların miktarı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Amerikanın aynı devre içindeki yekûn yardımları 23,998 milyar dolardır; bunun 11,598 milyar doları iktisadi, 12,400 milyar doları ise askeri yardımdır. Genel olarak Sovyet yardımlarının bu yekûnun yarısının bir az altında kaldığı tahmin edilebilir. Fakat, Sovyetlerin müttefiklerinin Amerikanın müttefiklerine nisbetle çok daha yüksek bir kalkınma hızına sahip oldukları da unutulmamalıdır.

Ancak, önemli olan gelişmemiş bölgelere yapılan yardımlardır. 1955 ten itibaren Amerika bu sahada Sovyet Rusyayı bir mislinden bir az aşağıda olmak üzere geçmektedir. Fakat, Amerikanın millî gelirinin yılda %3 nisbetinde artmasına mukabil Sovyet millî gelirinin yılda %9 artması, Sovyetlere yıldan yıla yardım alanındaki rekabette Amerikaya yaklaşmak imkânını da vermektedir. Amerika bu tehlikeyi önlemek imkânına mâliktir. Bu ancak -sadece Amerikanın değil, fakat Batının bütün zengin, memleketlerinin- lüzumsuz istihlake hasrettikleri kaynakların daha fazlasını daha hızlı bir milli gelir artış temposu sağlamak için lüzumlu yatırımlara ve bilhassa dış yardıma -ama dış iktisadî yardıma- ayırmasını becermeleriyle mümkündür. Bütün mesele, Batılı zengin memleketler halkının tehlikenin mahiyetini ve azametini kavramalarına ve kavradıktan sonra da gereken fedakârlıklara rıza göstermeği bilmelerine bağlıdır. Gelişmemiş memleketlerin hürriyet içinde kalkınmayı komünizme tercih etmeleri işte buna bağlıdır.

(Savcılık eliyle aldığımız tekziptir)

Neşriyatınız asılsızdır

Ben T.M.T.F. genel başkanlığına 15.Temmuz.1959 da Balıkesir'de aktedilen büyük kongrede umumi heyetin ittifakı ile seçildim. Onların itimatlarına lâyık olmak mes'uliyetini çok derinden hissederek şerefli vazifeme devam ediyorum.

Fakirliği ve fakirleri sizin gibi hakir gören bir zihniyeti kattiyyen reddederek size kendimi tanıtayım: Babam, Diyarbakır'ın Cüngüş kazasından müteveffa Süleyman Güldoğan. Adı geçen kazanın hudutları dahilindeki arazinin %50 den çok fazlası bizim tapulu mülkiyetimizdedir. Ev, dükkan ve arsaların miktarını, heryerdeki göz ve kulağınızı birazda hak ve hakikat için kullanarak siz tesbit edin.

Annem Elazığ'lı. Elazığ'ın merkez köylerinden Kesrik, Hırhırik, Haceri ve Habusudaki arazilerimizden temin ettiğimiz hasılat bize müreffeh bir hayat için fazlasıyla kâfi geliyor ve bu sayede yani anne ve babamızdan bize intikal eden bu meşru kazançla hamdolsun yaşıyoruz. Akis temsilcilerine Elâzığ tapu müdürlüğü ile Çüngüş tapu sicil muhafızlığına müracaatlarını tavsiye ederim. Çok merak ettikleri takdirde tapu kayıt ve numaralarınıda derhal ibraz edebilirim.

İ.Ü.T.B. kongresini yapıp yapmamak selahiyeti adı geçen teşekkülün genel idare heyetine aittir.

İlham kaynağını C.H.P. si organlarının teşkil ettiğinden asla şüphe etmediğimiz, Kongreler yapılmadığı takdirde alt kademelerin ayrı bir Birlik ve ayrı bir Federasyon teşkili cihetine gidecekleri düşüncesi ki, bunu tamamen hayal mahsulü ve oldukça gülünç bulduğumuzu kaydetmekle yetineceğiz.

T.M.T.P. İstanbul'da ve Ankara'da müs'bet ve rasyonel çalışmalar yaparak şerefle vazifesine devam ediyor. Biz işgal ettiğimiz vazife ve mes'uliyet makamlarından ancak bizi seçenlerin arzularıyla gideriz.

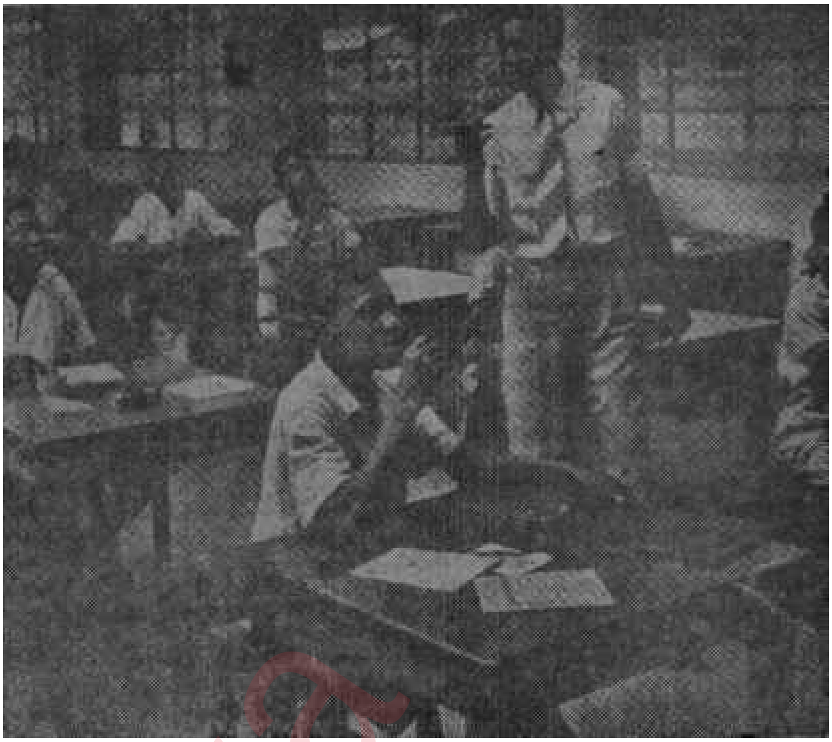
Türkiye Milli Talebe Federasyonu
Genel Başkanı
SAMED GÜLDOĞAN

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A.B.D.

İyileşemeyen hastalık

Geçen haftanın başında Washington'da Capitole'ün -Parlamento binası- Senato kısmına girenler, Amerika Birleşik Devletlerinin teşrii uzvunun bu en mühim meclisinin bir otel haline geldiğini gördüler. Gerçekten, Senato umûmî hey'etinin toplandığı büyük salonun etrafındaki komisyon odaları demir yataklarla dolmuştu. Bunun sebebi, Amerikan kanunlarının Senatörleri Senato binasında yatmak zorunda bırakması değildi. Mesele, Senatonun, zencilerin oy hakkının teminata bağlanması hakkında bir kanun teklifini müzakeresinden ibaretti. Amerikanın zenci düşmanlığının hakim olduğu Güney eyaletlerinde diğer bütün Amerikan vatandaşları gibi her seçimde oy hakkına sahip olan zenci vatandaşlarını aslında Eyalet idarelerinin ve sair makamların seçim işleriyle vazifeli memurlarının kanunların türlü kaçamak noktalarını bulmaları sayesinde fiilen rey vermekten mahrum edildikleri ve büyük bir kısmının seçmen listelerine bile yazılmadığı öteden beri malûmdur. Halbuki şimdi seçim zamanı yaklaşmaktadır. Gerçi, zencilere daha fazla miktarda rey kullanmak imkânı tanınsa bile, Güney eyaletlerinde seçimi yine Demokrat Parti kazanacaktır. Fakat, gerek Demokrat Parti, gerek Cumhuriyetçi Parti, bilhassa Kuzey ve Kuzey - Batı eyaletlerinde önemli bir rol oynayan zenci reylerini kendilerine çekmek için, Güney eyaletlerindeki bu tarz çirkin taktikleri önlemek maksadını taşıyan bir kanun çıkarmağı seçim propagandası bakımından çok faydalı görmüşlerdir. Bu mevzuda yapılan teklifler arasında, her seçimin -eyalet mahkemelerinin değil- fakat, federal mahkemelerin tâyin edecekleri resmî memurların seçmenler için seçmen listeleri tanzim etmesi teklifi vardır. Diğer bir teklif ise Başkana, zenciler aleyhine seçimlerde tefrik gözetilen yerlerde -fakat, sadece federal seçimlerde- eyalet memurlarının yerine seçmen kütüklerini tanzim etmek üzere federal memurlar tayin etmek yetkisini vermektedir. Bu mevzudaki tekliflerin Senato gündemine alınması konusunda Senato Çoğunluk -demokrat- lideri Johnson ile Azınlık Lideri -cumhuriyetçi- Dirksen arasında bir anlaşma olmuş ve tekliflerin müzakeresine geçilmiştir. Senatonun büyük çoğunluğu, -Cumhuriyetçilerin hepsi ile Demokratların büyük ekseriyeti zencileri o rey hakkının daha sağlam

Amerikada zencilerden bir grup
Hayat hakkı yok..

teminata bağlanması mevzuunda aynı şeyleri düşünmektedir. Fakat, Güney eyaletlerinin Demokrat senatörleri -16 kişi- bu tekliflerin hepsine birden şiddet ve sonuna kadar muhalefete kararlıdırlar. Senato iç tüzüğü, her senatöre kürsüde istediği kadar konuşmak hakkını vermektedir. Bir senatör tekrar söz aldığı takdirde bile hudutsuz konuşmak imkânına sahiptir. 16 Güneyli Demokrattan altısı bir gün içinde dörder saatlik konuşmalar yapmakta ve geri kalanlar arkadaşları konuşurken istirahat etmektedirler. Üstelik, Güneyliler icab ettiği zaman yoklama yapılmasını talep edeceklerini de bildirmişlerdir. Yoklamada 100 senatörün 51 i salonda bulunmazsa, o takdirde Senato Başkanı müzakereleri durdurmak ve kanun teklifini gelecek celseye bırakmak zorundadır. İşte, Senato komisyon odalarının leyli okul yatakhanesi haline gelmesinin sebebi buydu. Çünkü, Senato Başkanı, celse açıldığı zaman toplantı nisabını sağlayamazsa senatörleri icabında Devlet kuvveti kullanarak Senatoya celbetmek hakkına sahipti. Bu durumda, senatörlerin çoğunluğu Capitole'de yatmağı tercih etmişler, Zenci taraftarı Demokrat senatörler, başta Cumhurbaşkanlığı adaylığı adayı olan Johnson olmak üzere, Güneyli Grup arkadaşlarının üzerinde fazla baskı yapmağı arzu etmemekteydiler. Bundan maksat, seçim arifesinde partinin tesanüdünün bozulmaması olduğu kadar, Johnson'un adaylığının Güneyliler tarafından baltalanmamasını da sağlamaktır. Fakat eğer Güneyliler Senatonun bu kanunu çıkarmasını önlemeğe çalışırlarsa, o zaman, Johnson Cumhuriyetçilerin lideri Dirksen'le tekrar anlaşacak ve müzakerelerin yeterliği hakkında bir önerge verecektir. Bu önergenin 2/3 çoğunlukla kabul edilmesi gerekir. Bu önerge kabul edilirse -ki edilmesi için kâfi çoğunluk vardır- 100 senatörün herbirinin birer saat konuşma hakkı olacaktır. Bu hakkı kullanmak isteyen senatörlerin zamanı dolunca müzakereler kesilecek ve reye başvurulacaktır. Bu satırlar yazıldığı esnada müzakereler dördüncü gününe geldiği ve Güneyli senatörler hakikaten pek haksız bir davayı savundukları halde, Amerikan Senatosunda görüşmeler şahsiyete kaçılmadan sükûnet içinde devam etmektedir ve yeterlik önergesi henüz hâlâ verilmemiştir. İşte Amerikan demokrasisi budur.

Nitekim, Güneyli zenciler de Amerikan demokrasisi sayesinde her geçen gün bir az daha fazla tabii haklarına kavuşmak imkânını bulmakta-

Batı Almanya ve İspanya

İhtiyar" Adenauer, hâlen, NATO'nun tesanüdünü de, önümüzdeki Zirve Konferansına dair ümitleri de sarsabilecek bir harekette bulunmuştur. Bu hareket, Batı Almanyanın yeni gelişen silâhlı kuvvetleri için İspanyada askeri tesisler kurmağa teşebbüs etmesidir.

Batı Almanya arazisinde hâlen üs olmağa, müsait yerlerin hemen hepsi Amerikan, İngiliz ve Fransız birlikleri tarafından kullanılmaktadır. Kaldı ki Batı Almanya, İlk Sovyet ileri hareketinde savaş alanı olacaktır. Bu sebepten dolayı geri kademelerde bulunması zaruri eğitim tesislerinin ve lojistik merkezlerinin Batı Almanya arazisi dışında kurulması bir askeri zarurettir. Fakat, mesele bunda değildir. NATO'da hiç kimse Batı Almanyaya bu hakkın verilmemesini istemekte değildir. Batı Almanya daha şimdiden Belçika, Hollanda, Fransa, Portekiz, Danimarka ve Norveçle bu hususlarda muhtelif anlaşmalar yapmıştır. Hattâ yabancı basında çıkan haberlere bakılacak olursa, Türkiye de Batı Almanyaya hava birliklerinin eğitimi için bazı imkânlar vermiştir. Aslında bütün dâva, NATO Devletleriyle yapılan bu tarz anlaşmaların bir benzerinin İspanya ile yapılmak istenmesinden doğmaktadır.

Batı Almanyanın İspanyayla bu tarz bir anlaşma yapmasına karşı muhalefetin sebeblerinden biri, Batı Almanyanın NATO'ya alınmasını sağlamış olan 23 Ekim 1954 tarihli Londra Anlaşmalarındaki Batı Almanyanın imâl etmesini yasak ettiği silâhların ve bu arada atom silâhlarının imâline dair yasağın, sadece Batı Almanya arazisinde tatbik edilebileceğine dair mevcut kayıttır. Batı Almanyanın kendisine bu izni vermeyecek olan diğer NATO memleketlerinde bu yasağa aykırı hareket etmesi güçtür. Fakat, arka kapıdan NATO'ya alınmak karşılığında İspanya, Batı Almanyaya pek âlâ böyle bir imkânı tanıyabilir. Üstelik bir Alman atom bombasının denenmesi için İspanya Afrikadaki topraklarını da pekâlâ Bonn makamlarının enirine tahsis edebilir. Halbuki Sovyet Rusyanın, Batı Almanyanın artan askeri kudretinden ürktüğü muhakkaktır. Batı Almanya Silâhlı Kuvvetlerinin taktik atom silâhlarıyla teçhiz edilmesinin ötesinde, Bonn Hükümetinin kendi atom bombasına sahip olması, Kremlindeki kuşkuları hiçbir zaman erişmediği bir hadde çıkartabilir. Bu takdirde dünya barışının dayandığı gayri müstakar temeller yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. İşte, Adenauer'in son teşebbüsünün Zirve Konferansında uzlaşma ümitlerinin mevcut olduğu sahaları bile silip süpürecek bir mahiyeti haiz oluşu bundandır. Adenauer, bu harekete Zirve Konferansını daha yapılmadan baltalamak istediği için bile bile girişmiştir. Askeri tesisler kurulması için müzakerelerin, NATO içinde yürürlükte olan anlaşma ve teamüllere aykırı olarak NATO makamlarına bile haber verilmeksizin başlaması da, mevcut kuşkuları arttırmak maksadına hamledilebilir. İşte Amerikan Hariciyesi, Bonn ile Madrid arasındaki bu anlaşmaya bu sebebten dolayı aleyhtarlık etmiş ve Zirveyi kurtarmak istemiştir.

Meselenin bundan da mühim olan tarafı, Bonn ile Madrid arasındaki müzakerelerin, İspanyayı NATO'ya alma yolundaki manevralardan biri olmasıdır. Gerçekten Paris ve Bonn, İspanyanın NATO'ya alınmasını resmi politikaları olarak ilan etmişlerdir. Amerikan Kongresinin de bu yolda bir kararının mevcut olduğu unutulmamıştır. Hattâ İspanyadaki Amerikan Büyükelçisi, geçen hafta memleketinde verdiği bir nutukta bu noktayı teyit etmiştir. Danimarka, Norveç ve İzlândanın İspanyanın NATO'ya girmesine şiddetle muhalif olmaları ve böyle bir teşebbüsün Batı Avrupadaki kuvvetli sosyalist azınlığı aleyhine çevirmesi ihtimalinin büyük oluşu, şimdi olduğu gibi, Birleşik Amerikayı ve İngiltereyi bu yoldaki teşebbüsleri desteklememeğe sevketmiştir. Gerçekten, NATO'nun insan haklarını ve demokrasi, prensiplerini savunmak için kurulduğu Atlantik ittifakında yazılıdır. Bu durumda, İspanya gibi demokrasiyi cemiyetin inhilâli addeden resmi bir doktrine sahip bir Devletin, bu doktrini muhafaza ettikçe NATO'ya alınması, Atlantik İttifakına bizzat NATO üyelerinin ihanet etmeleri demektir. Bu takdirde, dünyada pek az kimse NATO üyelerinin hakikaten insan hakları için çalıştığına inanacaktır. Başkan Eisenhower son Güney Amerika seyahatinde, iktisadi kalkınmanın demokrasiyle birlikte yürütülmesi zaruretine işaret etmiştir. Gerçekten, aksi halde Güney Amerikadan Afrika ve Asyaya kadar gelişmemiş milletlerin müfrit sol diktatörlüğüne kaymamaları için hiçbir sebep kalmayacaktır. Amerika eğer bu sözlerinde samimiyse, diktatörlüğün her türlüsüne aleyhtar olduğunu göstermek sorundadır. Hür milletler, sırf askeri zaruretlerin Amerikanın İspanyada stratejik hava üsleri kurması neticesini doğurmasını, üzülerek fakat, anlayışla karşılamışlardır. Ama, İspanyanın NATO'da hürriyet müdafileri arasında yer almasından irkilmeyecek tek bir hürriyetsever tasavvur edilemez.

NATO Devletleri ve başta Amerika, hürriyete sadece kendileri için değil herkes için inandıklarını göstermek zorundadırlar. Çünkü, hürriyete sadece kendisi için inanmak ona inanmamaktan farksızdır. Zira, ahlâkın en basit bir prensibini ihlâl eden bir hürriyet anlayışı, hürriyete inanmak olamaz. Kendileri hürriyete inanmayanların ise, başkalarından, hürriyete, -hattâ bir az daha yavaş kalkınmak uğruna- bağlı kalmalarını istemeğe asla hakları olamayacaktır.

dırlar. Capitole'de senatörlerin büyük bir kısmı zencilerin hakları için komisyon odalarında kestirirken, Güneyli zenciler de gösteriler yapmağa koyulmuşlardı. Virginia Eyaletinin merkezi Richmond'da beyazlara mahsus bir lokantaya giren 38 tane zenci talebe, lokanta sahibinin müdahalesine rağmen lokantayı terketmekten içtinap etmiş ve talebelere karşı polisin cop kullanması lâzım gelmişti. Bunun üzerine Virginia Eyaleti Meclisleri, lokantalarda ırk tefrikine riayetsizlik hakkında fevkalade tedbirler getiren kanunlar kabul etmişti. Tennessee Eyaletinin Chattanooga şehrinde zencilerin beyazlara ait lokanta ve otobüsleri terketmek istememeleri üzerine polis müdahale etmiş ve bunun neticesinde şehrin zenci mahallelerinde iki gün süren karışıklıklar çıkmıştı. Fakat, işin en alâka uyandırıcı tarafı, zenci nümayişlerinin tarihte ilk defa İç Güneye de sirayet etmiş olmasıdır. Alabama Eyaletinde Montgomery'de 35 zenci talebe beyazlara mahsus bir lokantayi işgal edince şehrin "Sheriff'i zenci talebeleri silah kullanarak bir duvara sıralamış ve tahkikat için resimlerini almıştı.

Fakat, en tesirli nümayiş Virginia'nın Hampton şehrinde olmuştur. Bu şehirde 500 tane zenci talebe sokaklarda nümayiş yaparlarken şöyle bir döviz taşıyorlardı: "Şu lokantada Krutçef bile yemek yiyebilir; fakat biz yiyemeyiz!"

Cezayir

Şaşkınlık

Kanarya Adaları açıklarında manevra yapmakta olan Tümamiral Cabanier'nin komutasındaki Fransız Filosuna, başta "La Fayette" uçak gemisi olmak üzere 16 parçasıyla derhal Agadir Limanı açıklarında demirlemesi ve 20 bin insan cesedinin korkunç bir şekilde taaffün ettiği şehirdeki kurtarma ameliyelerinde Fas Veliahdi Prens Molla Hasanın emrinde çalışması için emir verdikten sonra, General de Gaulle, Fransız Ordusunun ileri hatlarında subaylarla karavanayı paylaşmak üzere Cezayirde dört günlük bir seyahate çıkıyordu. Bütün Arap dünyasının Agadir'de uğradığı felâket karşısında bu kadar büyük bir anlayış ve insanlık gösteren Fransa Cumhurbaşkanının bu defaki seyahatinde Ordu mensuplarına Cezayir politikasını çok daha açık bir şekilde anlatacak kudrete artık mâlik olduğu umuluyordu.

Üstelik, Cezayir milliyetçilerinin lideri Ferhat Abbas, geçen hafta verdiği bir demeçte, âsilerin Fransayla Cezayire derhal istiklâl verilmesini müzakere etmek istemediklerini, âsilerin tek arzularının, General de Gaulle'un vaad ettiği plebisitin garantileri için bir müzakere açılması olduğunu söylemişti. -Âsiler, plebisitin bağımsızlık lehinde netice vereceğinden emindirler.- General de Gaulle de, Cezayire hareket etmeden önce Sete ve Montpellier'ye yaptığı ziyaretlerde plebisitin garantileri hakkında konuşmanın tabiî olduğunu bildiriyordu. Böylelikle, iki taraf arasındaki fark pek küçülmüştü? Milliyetçiler, müzakerelerin sâdece Cezayir Cumhuriyeti Geçici Hükümeti ile Fransız Hükümeti arasında olmasını, General de Gaulle ise bu müzakerelerde Cezayirde mevcut diğer cereyanların yani Fransız halkın temsilcileriyle muhafazakâr milliyetçi Messalî Haccın taraftarlarının da temsil edilmelerini istiyordu. Bu ise, halledilmeyecek cinsten bir ihtilâf sayılamazdı.

Fakat, General de Gaulle, Cezayirde ekmeğini karavanalara banarken, birden eski askerlik hatıralarına fazla kapılmış olacak ki, Cezayirde plebisitin ancak Fransız Ordusunun tam zaferinden sonra yapılabileceğini söyleyiverdi. Bundan kasdettiği şey neydi? Milliyetçilerin silâhlarını teslim etmeleri mi yoksa bir mütarekenin akdedilmesi mi? Milliyetçiler asla silâhlarını teslim etmeyeceklerdi. 9 milyon Cezayir Arabını katletmedikçe milliyetçilerin Kurtuluş Ordusunu yok etmek de mümkün değildi. O halde, Generalin maksadı, Fransız Ordusunun zaferiyle mütarekeyi aynı şey gibi mi göstermekti? Fakat, milliyetçiler herhalde, plebisitin garantileri hususunda alacakları teminat fiiliyatta da gerçekleşmeden -pek haklı olarak- silâhlarını bırakmak istemeyeceklerdi.

K A D I N

Güzellik

Zayıflama kürlerinde tehlikeler

Fazla şişmanlık tıpta, bir nevi hastalık sayılmaktadır. Biz Şarklılar, yemeklerimizin daha lezzetli ve itinalı hazırlanması ve kullandığımız hayvani yağların çokluğu dolayısıyla, Garplılardan daha fazla şişmanlıyoruz. Geçenlerde, Dr. Ann Dally'nin İngilterede zayıflama kürleri konusunda hazırladığı bir televizyon programı gördüğü alâka bakımından Britanya Adaları sahillerini aştı. Dr. Dally, "Küre başlıyan bir kimsenin, evvelâ kendi kendine neden zayıflamak istediği sualini sormalıdır" diyor. Gençlerde malûm, ileri yaşlardaki insanlarda zayıflamak, ekseriyetle sıhhat yüzünden düşünülür. Muhakkak olan şudur ki, fazla yağ, sadece kalbe değil her organa fuzûli bir tazyik yaparak rahatsızlığa sebep olur. Üstelik, şişmanlığın yarattığı bazı sabit fikirler vardır ki, zayıflamadan kurtulmağa imkân ve ihtimal yoktur.

Bazı tip insanlar da, sinirli ve asabi oldukları vakit iştahlarını kaybederler ve normalden daha az yerler. Diğer tip insanlar, -ki bir tabiat kanunu dolayısıyla ekseriyeti teşkil ederler- midelerine gönderdikleri ufak tefek gıdalarla sükûnet bulurlar -ağlıyan çocukların kendilerine verilen şeker, bisküi veya benzeri şeylerle susturulması gibi- Zaman zaman sıkıntıyı dağıtmak niyetiyle yenilenler, misafirliklerde ikram edilenler küçük ve basit gibi görünmekle beraber kilo almakta büyük rol oynarlar.

Zayıflama kürüne başlamadan önce doktorunuza danışmanız şarttır. Eskiden geçirilmiş hastalıklar, kilo verme seferberliği sırasında gıda fıkdanından nüksedebilir.

Kilo almamak için neleri yememek faydalı olur? Dr. Dally en başta şekeri zikrediyor. Yüksek kaloriyi toplamış bir gıda olan şeker, normal bulunup ta formlarını muhafaza etmek istiyenlerce dahi yenmemelidir. İkinci olarak yenmemesi lâzım gelen, unlu mamullerdir. Bir gıda maddesini ağzınıza almadan önce, "İçinde, un var mı?" diye sormanız lâzımdır. Günde iki ince dilim ekmekten fazlasına ve bilhassa biraya veda etmek şarttır. Hatta ekmeği büsbütün yememek, daha tesirli olur.

Şimdi yeni bir dava karşımıza çıkıyor: Peki şeker ve unlu mamuller yerine ne yemeliyiz? Yemek aralarında "'Bu kadarın ziyanı olmaz, ufak bir bisküi veya bir parça şeker" şeklinde düşünüp ağzımıza götürmemiz, aslında çok fazla zarar getirebilir. O anda, mutlaka birşeyler gevelemek ihtiyacındaysanız, nefsinizi körletmeniz için en münasibi bir elma veya bir parça herhangi bir çeşit peyniri midenize sevketmektir. Şeker ve unlu mamuller yerine sebze yemekleri, yumurta, tavuk, av ve kümes hayvanları dahil et çeşitleri, istenilen miktarda salata, iki bardak süt, sade çay ve kahve alabilirsiniz. Eğer, bu bahis mevzuu gıda maddelerini kullandığınız halde gene zayıflamıyorsanız, o halde fazla miktarda yediğiniz muhakkaktır. Kiloları yavaş yavaş kaybediyor ve gidişatınızı iyi görüyorsanız, patates, kuru yemişler, peynir, krem şantiye ve alkollü içkiler yemeğe ve içmeğe başlıyabilirsiniz.

Zayıflama kürünün devamı müddetince jimnastik hareketlerine de 15 dakikalık bir zaman, ayırabiliyorsanız, eksiksiz bir rejim tatbik ediyor sayılırsınız. Sabahlar, kahvaltıdan önce, jimnastik hareketleri için müsait zamanıdır.

Ev

Masrafsız bir battaniye

Evdeki artık ve eski yünlerden istifade ederek masrafsız, hattâ son derece şık bir battaniye yapmanız mümkündür. Evinizdeki, hattâ yakınlarınız ve komşularınızdan da temin edeceğiniz artık ve eski yünlerden on santimetre kenarlı üçgenler kalın tığla sık sık iğne olarak örülür. Tığ bilmiyenler aynı işi 2 numaralı şişle düz örgü olmak şartıyla kenarları on santimetrelik kareler hazırlıyabilirler. Masrafsız ve son derece şık battaniyemiz, meydana gelecek parçacıkların iğne ile yekdiğerine iliştirilmesiyle meydana gelir. Birleşen yerlerdeki çirkinliği, en uygun renkte yünleri seçerek iğne ile yapılacak sap işleriyle giderilebilir. Aynı renk yünlerle kenarlarda tığ ile basit dantel örmek veya saten bir kurdelâ çerçeve yerleştirmek, battaniyemizin güzelliğini arttırır. Sadece dikkat edilecek iki husus vardır: Birincisi, yünlerin kalınlıklarının birbirlerinden çok farklı olmaması, ikincisi de içlerinde boya bırakan renklerin bulunmaması. Muhtelif renkteki parçacıkları mümkün olduğu kadar harmoni teşkil edecek tarzda yerleş-

tirilmiş bu masrafsız ve şık battaniyemiz, bilhassa çocuklarımızın odaları için güzel bir süs olur.

Moda

Aksesuarlarda renk aranjmanı

Pek ender tesadüf edilen bir hadise olmakla beraber en son gelen haberlere göre dünyanın belli başlı moda merkezleri, aksesuarlarda üç renk aranjmanı üzerinde aşağı yukarı mutabakata varmışlardır.

Siyah - Beyaz - Sarı renklerin aranjmanı bu üçünden biri ve en çok tutulanıdır. Genç kızlar arasında, gri füme elbiselerle beyaz pike yaka ve eldiven, açık gri deri iskarpin ve çanta, portakala yaklaşan sarı bir eşarptan müteşekkil kompozisyon ziyadesiyle tutulan bir kıyafet olacaktır. Aynı şekilde, siyah - beyaz piyedöpul kumaştan elbise ile sarı, fötr kuşak ve iskarpin, siyah deri çanta, topaz taşlarla süslenmiş bir iğnenin süslediği kıyafet moda merkezlerine göre son derece göz alıcıdır. Bundan başka Beyaz üstüne koyu gri veya siyah elbiselerle gri-blö deri ayakkabı ve çanta, birkaç sıralı kırmızı kristal kolyenin de ilâvesiyle bu aranjmanın orijinal ve beğenilen kıyafetlerindendir.

İkinci renk aranjmanına gelince, bu safir mavisi ve camfes yeşilinden teşekkül etmektedir.

Açık mavi bir tayyörle koyu deri çanta ve iskarpin -Tayyörün ve iskarpinin astarı aynı desenli kumaştan- beyaz iri boncuklu tek sıra kolyeden teşekkül eden bir kompozisyondan başka, Mavi desenli elbise ile camfes yeşili kumaştan bir eldiven ve aynı kumaştan imâl edilmiş yakaya takılan tek gül ile ametis iğne veya küpenin süslediği bir kıyafet moda merkezlerinde son derece beğenilmektedir. Ayrıca lâcivert tayyörde mavi deri çanta ve iskarpin, beyaz eldiven ve çok açık yeşil bir şemsiye zarif bir kıyafet olarak kabul edilmektedir.

Üçüncü renk aranjmanı iki renkten ibarettir: Pembe - lilâ Bu renklerden teşekkül eden kıyafetler şöyle sıralanabilir:

Koyu gül kurusu bir tayyörle yakaya takılan yapma mor menekşe demeti, lilâ deri eldiven, gümüş grisi süet çanta ve iskarpin, Mora kaçan lilâ bir elbiseyle pembe güllü şemsiye, pembe deri çanta ve iskarpin. Beyaz veya pembe zemin üzerine desenli elbiselerde gümüş grisi deri iskarpin ve çanta, pembe deri eldiven, gümüş bilezik, kolye veya küpe.

Bu, moda evlerinin ziyadesiyle tuttukları kıyafetlerin ve Aksesuarlardaki renk aranjmanının ne kadar uzun ömürlü olacağı meçhuldür.

CEMİYET

Farah Diba
Hanedana uğur

Çiçeği burnunda kraliçe Diba, Pakistana yapılan resmi ziyaret sırasında birden hastalandı. Şah Pehlevi uzun araştırmalardan sonra bulabildiği kraliçesinin bu rahatsızlığına evvelâ üzüldü ama sonra yüzünü bir sevinç kapladı.

Kraliçe Dibanın rahatsızlığı, hafif baş dönmesi ve yorgunluktu.

Tahrandaki bir çok ziyaret ve gezilerini tehir eden yeni kraliçe şimdi annesinin dizi dibinde istirahat etmekte ve devamlı olarak kadın hastalıkları mütehassısları tarafından muayene edilmektedir. Şaha gelince, Tahrana döndükten bu yana yalnız ve pek neşeli gözükmektedir. Saraya pek yakın çevreler Ferah Dibanın hamile olduğunu söylemektedirler. Dibaya gelince, yatağından çıkmamasına rağmen son derece mesut görünmektedir.

İran halkı şimdi hadisenin resmen ilânını beklemektedir. Hele doğacak bebek, erkek olursa İran halkının keyfine diyecek olmıyacaktır. Ancak saray ileri gelenleri Veliaht doğduktan sonra İranın dünya matbuatında pek fazla yer alamıyacağı endişesindedirler.

•

Geçen haftanın sonunda bir gece Esenboğa hava alanında bekleyen İstanbul yolcuları, sigaralarını söndürmeğe hazırlanıyorlardı ki bir çağrıyla karşı karşıya kaldılar. Yolculardan altısı müdüriyete çağırılıyordu. Ne var ki, bütün muameleler yapılmış bagajlar teslim edilmiş Viscount uçuşa hazırlanmıştı. Bu çağrı nedendi? Altı yolcu müdüriyet odasında ne yapacaktı?.

Altı İstanbul yolcusu merakla müdüriyet odasından içeri girdiler. Kendilerine uçakta yer olmadığı, maalesef bir gün sonra gidebilecekleri bildirildi. Yolcular şaşırdılar. Daha iki dakika evvel herşey normaldi. İtiraza yeltendiler. İlgililer gerekçe olarak, altı yolcuya yedek olduklarını, asil yolcuların son dakikada geldiklerini söylediler. Altı yolcudan beşi, hafifçe gülümsiyerek kaderlerine rıza gösterdiler. Ama genç bir kadın yolcu diretiyordu. İlle gidecekti. Elinde bileti vardı. Böyle son dakikada teşrif eden asil yolculara yerini veremiyeceğini söylüyordu. Bu kadarla kalmadı. Bagajlarını bile almadan uçağa bindi ve koltuğa sıkı sıkıya yapışarak kendini hiç bir kuvvetin buradan indiremiyeceğini bağıra bağıra söyledi. Genç kadın yolcunun uçaktan indirilmesi tam yarım saat sürdü. Viscount bu yüzden yarım saat geç kaldı.

İşte her şey affedilir, bu gecikme affedilmezdi. Son dakika gelerek uçağın koltuklarına yerleşen altı asil yolcuyu, genç kadının sebeb olduğu rötar pek fazla sinirlendirmişti. Sonradan gelen yolcular, meşhur avukatlarımızdan D.P. nin ateşli taraftarları Burhan ve Orhan Apaydın kardeşlerdi. Diğer dört kişi de Dış İşleri Bakanlığı memurlarıydı. İstanbuldan acele çağırtmışlar ve uçağın kalkmasına beş-on dakika kala güçlükle yer ayırtabilmişlerdi!

•

Gazeteci arkadaşlarımızdan İlhan Selçuk, vatani vazifesini yapmaktayken sessiz sedasız bir iş daha yaptı ve evlendi. İlhan Selçukun ikinci defa dünya evine, hem de askerken girmesi oldukça büyük bir sürprizdi. Zira ilk izdivacından sonra Selçukun kolay kolay bu işi bir daha yapmıyacağı zannediliyordu. Bayan Handan Selçukla, İlhan Selçuka mesut yıllar...

KİTAPLAR

CUMHURİYETTEN SONRA HİKAYE VE ROMAN (1919 -1930)

(Tahir Alangunun antolojisi. Cilt I. Martı Yayınları, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1959, 317 sayfa 10 lira)

Tahir Alangu, edebi tenkitleri ile dikkati çekmiş bir yazardır. Antolojisinin önsözünde anlattığına göre de, "Cumhuriyetten sonra Hikâye ve Roman" adını verdiği kitabını 1952 yılında hazırlamağa başlamıştır. 1952 de başlayan bu çalışmaları daha çok hikaye üzerinde olmuş ve ta 1870 yılına kadar inmiştir. Alangu önsözünde şöyle diyor: "Aslında Batılı hikâyeciliğimizin başlangıç yıllarından Ömer Seyfettine kadar ulaşan bir devreyi kucaklayan bir araştırma ile işe başlamıştım. Seksen yılı aşacak, çok yüklü, basılması da okunması da çetin bir eseri, tarihi gelişmesine uygun düşecek müstakil antolojiler halinde ele almanın sonradan daha uygun olacağını anladım. Böylece ayrı ayrı ciltlerde bir hikâye antolojisi serisinin, en önemli, en ilgi çekici bölümlerini öne alarak yayınlamağı uygun buldum."

Alangu, hayli uzun olan önsözünde 1919 dan evvelki hikâyeciliğimize de bir cilt ayırıp ayırmayacağını kesin olarak söylemiyor ama elimizdeki antoloji ile birlikte kitabının üç cildinden söz ediyor. Bunlar "Yeni Hikâyeciliğimizin yol açıcıları", "Öncüler" ve "1950 den sonrakiler" olacaktır. Bahse konu olan ilk cilt Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman umumî adı altında "yeni hikâyeciliğimizin yol açıcıları" ndan söz edilmektedir.

Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Romanın birinci cildi, gerçekten titizce ve büyük emekler sonunda hazırlanmıştır. Temiz bir baskısı, itinalı bir hazırlanışı vardır. Bahsettiği hikayecilerimizin kara kalem birer resimleri ile süslenen antolojinin iç yapısı şöyledir: Alangu önce yazarın, yani hikayecinin adını ve varsa mahlasını vermektedir. Bunu hikayecinin doğduğu ve öldüğü yılların tarihi ve yerleri takip etmektedir. Sonra Alangu, Hikayecinin ilk hikâyesinin adını, nerede ve hangi tarihte yayınlandığını yazmaktadır. Sayfanın ve dolayısı ile hikayecinin kara kalem portresinin alt tarafında ise, sanatkârın hususiyetlerini en çok ortaya koyan bir hikâyesinin en orijinal bir paragrafı çerçeve içinde yer almaktadır. Yani Alangu, bir hikayeciyi tanıtırken, bir ressam titizliği ile çalışmaktadır. Müteakip sayfada gene tanıtılan hikayecinin adı ve doğum tarihi konduktan sonra biyografisi verilmektedir. Yarım sayfalık biyografiyi hikayecinin edebi hayat hikâyesi takip etmektedir. Daha sonra hikayecinin eserleri sayılmakta, bunların nerede, ne zaman basıldığı ve kaçar hikâyeyi ihtiva ettiği kaydedilmektedir. Daha sonraki bir bölüm yazarın eserlerini toplamada takip ettiği yolun toplanılmamış hikâyelerini, bu hikâyelerin daha önce hangi gazete ve dergilerde yayınlandığını izah etmektedir. Bütün bu izahattan sonra ortaya münekkit Tahir Alangu çıkmakta, yazarın hikâyelerinin umumi havası ve edebi kıymeti üzerindeki hükmünü vermektedir. Hikayeci hakkındaki hükmünü de okuyucuya sunan Tahir Alangu daha sonra son sözü bizzat hikayeciye bırakmakta, hikayeciden yerinin genişliği ölçüsünde en azından iki, en çoğundan da altı hikâyeyi vermektedir. Alangu bu hikâyeleri seçerken de son derece titiz davranmıştır. Belki antolojisine şu hikâyenin yerine bu hikâye neden alınmamış denebilir ama, aslı aranırsa, Alangu, bir hikayeciyi tanıtmak için elinden gelen gayret ve objektifliği göstermiştir. Üstelik bunda muvaffak olduğu da rahatça söylenebilir.

"Cumhuriyetten Sonra Roman ve Hikâye" adlı antolojinin birinci cildi için söylenebilecek bu umumi sözlerden sonra, biraz da kitabın muhtevası üzerinde durmakta fayda vardır. Alangu bu kitabında Yeni Hikâyeciliğimizin yol açıcıları adını verdiği on hikayeciden söz etmektedir. Bunlar sırasıyla F. Celalettin, Selahattin Enis, Sadri Ertem, Osman Cemal Kaygılı, Memduh Şevket Esendal, Sabahattin Ali, Kenan Hulusi, Nahit Sırrı Örik. Bekir Sami Kunt, Reşat Enis Aygendir.

Tahir Alangu, bu devri yaratan hikayecilerin çok daha geniş bir kadro olduğunu kabul etmekte, ancak bu kadronun tamamını kitabına alamamasının sebebini de şöyle anlatmaktadır:

"Burada Cumhuriyetten sonra gelen, eser veren bütün hikayecileri değil, bir devri ifade edebilen ancak pek belirli kişileri kitabımıza alabildik. Hikâyeciliğimizin gelişmesinde yerleri ve emekleri bulunan sanatçıların bir çoğu yer darlığından bu antolojinin sınırları dışında bırakıldı. Yoksa sanat yolunda direnmemiş, sonradan yazının başka alanlarında daha büyük başarılar kazanmış kişileri de buraya alsaydık ya kitabın hacmini alabildiğine genişletmek veya hikâyenin büyük öncülerine ayırdığımız yerleri çok kısmak, maksadımızdan uzaklaşmak gerekecekti. Bütün bu hesaplardan sonra bile bu antolojinin -birçok kimseleri bilerek ve üzülerek dışarıda bırakmasına rağmen- mevcutların en genişi, en etraflısı olduğu görülecektir."

Gerçekten de Tabir Alangunun antolojisi, mevcutların en etraflısı, en genişi -ve hadi Tahir Alangunun söylemediğini söyleyelim- en iyisi ve kalitelisidir.

Alangunun Öncüler dediği modern hikâyemizin yaratıcılarını ve 1950 sonrası hikayecilerini de içine alan ciltler yayınlandıktan sonra "Cumhuriyetten sonra hikâye ve roman" antolojisi gerçekten Türk edebiyatının belli başlı klâvuz kitaplarından biri olacaktır.

Alangunun kitabında akıl ermeyen tek nokta adındaki "roman" lafıdır. Gerçi Alangunun bahsettiği hikayecilerin hemen yüzde doksanı sonradan romana dönmüşlerdir ama, Alangu kitabında bu romanlardan ve romancılardan değil, hikâyelerden bahsetmektedir.

Besteciler

Sürprizler senfonisi

Geçen hafta Columbia Üniversitesinin MacMillan Tiyatrosunda verilen bir orkestra konserinin sonuna doğru tuhaf bir "müzikal" hadise cereyan etti. Konser, üniversitenin talebe orkestrası tarafından veriliyordu. Program Haydn'a tahsis edilmişti. Programdaki son eser olan senfoninin son bölümü çalınırken, orkestra üyelerinden üçü -trompetçi, klarnetçi ve kontrabasçı- caz çalmıya başladılar. Orkestranın diğer üyeleri de, yapacak işleri kalmamış gibi, çalgılarını dizlerinin üstüne koydular ve cazcıları dinlemiye başladılar. Orkestranın şefi Howard Shanet ise hiç istifini bozmadan, senfoniyi caza çeviren zenci kontrabasçı ile arkadaşlarının çaldıkları cazı, ciddiyet ve gayretle idareye devam etti. Dinleyicilerin iyiden iyiye keyiflenmiş oldukları görünüyordu; fakat kimse hayretler içinde kalmış sayılmazdı. Çünkü dinleyiciler senfoninin başından beri, beklenmedik şeylere kendi - lerini hazırlamışlardı.

Program Haydn'ın musikisine ayrılmıştı ama, bu sürprizli senfoninin bestecisi Haydn değil, bir Türk musikişinasıydı; bir kaç aydan beri Amerikada bulunan Bülent Arel. Senfoni, bu beklenmedik caz faslıyla bittiği zaman tıklım tıklım dolu MacMillan Tiyatrosu alkışlarla ve bravo sesleriyle çınlıyordu. Bülent Arel, şaşkın ve heyecanlı, üç defa sahneye çıktı ve halkı selâmladı. Sonra da sahne arkasında, altı aylık İngilizcesiyle, tebriklere cevap verdi, soruları cevaplandırdı. Bir Türk bestecisi, New York'un en görgülü musiki muhitlerinden birinde, büyük bir başarı kazanmıştı. Nitekim az sonra, sahne arkasındaki bir odada, şef Howard Shanet, Amerikanın Sesi radyosunun mikrofonu başında, senfoni hakkındaki intibalarını anlatırken Arel için "Şayet Türk bestecilerinin çoğu Arelin seviyesine yakınsalar, Türkiyede musiki kültürünün çok gelişmiş olduğu neticesine varabiliriz" diyordu. Shanet'e göre Türkiyeyi Amerikada temsil için Bülent Arelden daha iyi bir sanatçı belki bulunamazdı. Columbia Üniversitesi orkestrasının şefi, bilhassa, Arelin, orkestranın şartlarına uygun bir musiki yazmakta gösterdiği başarıyı övüyor, amatörlerden meydana gelen bir orkestra için bestelediği bu senfonide Arelin teknik hünerini, sanatı sanatla gizlemek gibi bir başarıyla gerçekleştirmiş olduğunu söylüyor "uzun zamandır hiçbir besteci bana Bülent Arel kadar tesir etmemişti" diyordu.

Zamana uygun şaka

Arel, "Hommage â Haydn" adını taşıyan senfonisini, Columbia Orkestrasının isteği üzerine, geçen hafta Cumartesi akşamı verilen Haydn'ı anma konserinde ilk defa çalınmak üzere bestelemişti. Eserin cazvarî bitişini besteci, musiki tarihinin en büyük şakacılarından biri olan Haydn'a olan saygısını mizah yoluyla anlatabilmek için tasarlamıştı. Arele göre, bir besteciye saygı göstermek için ille de somurtuk olmak şart değildi. Hele saygı gösterilecek besteci Haydn olunca, güleryüzlü olmak, oyuncu olmak bilhassa gerekiyordu. Haydn'ın şakacı yanı zaten konser boyunca aksettirilmişti. Programdaki eserlerden biri Haydn'ın, yer yer tavuk gıdaklamalarının taklit edildiği No. 83 Sol Minör senfonisiydi. Haydn bir de Laterna Konsertosu yazmıştı ve bugün pek az kişinin bildiği bu eser de Columbia'daki konserin programında yer almıştı. Bu bakıma Bülent Arelin yeni eseri, programın umumî karakterine de uygun düşüyordu.

Ancak Bülent Arel Haydn'a olan saygısını mizah yoluyla anlatmak isterken Haydn zamanının nüktelerine değil, günümüze ait malzemenin verdiği mizah imkânlarına başvurmuştu. Tabiatı itibariyle ciddî olması gereken bir eserin, bir senfoninin içine caz unsurları yerleştirmek şakalardan sadece bir tanesiydi. Arelin senfonisinde baştan sona kendini hissettiren mizah unsuru asıl, tonal ve atonal yazıların karşılaşmasıyla ortaya çıkıyordu. Haydn melodileri tarzında tonal melodilerle aynı zamanda, oniki nota dizisinden çıkmış melodilerin veya refakat çizgilerinin duyulması, bunların yanında çalgılamadaki "alaycı" davranış, mizah unsurunun, bu yolda eser vermiş pek az bestecide raslanan çarpıcılıkla ortaya çıkmasına imkân veriyordu. Önümüzdeki haftalarda İstanbul Radyosu, "Günümüzün Bestecileri" programında bu eseri yayınladığında Türk müsikiseverleri de herhalde, Bülent Arelin yeni senfonisinde mizahi musikinin şaheserlerinden birini yarattığına ve ve "Sürpriz Senfonisi" bestecisi Haydn'a lâyık bir sürprizler senfonisiyle bu büyük klâsiğe olan saygısını ifade etmiş olduğuna k a n i olacaklardı.

Yeni seslere doğru

Bestecinin her nedense Fransızca olarak "Hommage â Haydn" diye isimlendirdiği "Haydn'a Saygı" senfonisi, gene besteci tarafından "Sinfoniette" yani "küçük senfoni" olarak sınıflandırılıyordu. Bu sınıflandırmayı, ilk bölümün kısalığı ve boyutlarının küçüklüğü bakımından, alışılmış birinci bölüm büyüklüğüne uymayıp daha çok, belirli bir biçimi olan bir "prelude" sayılabilmesi haklı gösterirse de eser bütünüyle ele alındığında, gerek uzunluğu, gerekse işlenişindeki gelişmişlik bakımından tam bir senfoni olarak kabul edilebilir ve bestecinin eserini "sinfoniette" diye küçümsemesi bir tevazu gösterisi olarak alınabilirdi. Bu bakıma "Haydn'a Saygı" Arelin dördüncü senfonisidir. Diğer üç senfoniden biri iki yıl önce Ankarada Robert Lawrence idaresinde çalınmıştır. Geri kalan iki senfoni henüz çekmecelerde toz toplamaktadır.

Bülent Arel
Başarılı temsilci

Bülent Arel her nekadar şimdilik, elektronik ve somut musiki alanında çalışmalar yapmaktaysa da, daha bir müddet -kendi tabiriyle- "bilinen musiki" eserleri vermiye devam edecektir. Elektronik musiki bestecisinin, nota kâğıdı ve kalemden daha başka -ve çok daha pahalı- aletlere ihtiyacı vardır. Rockefeller Vakfının davetlisi olarak New York'ta bulunan Bülent Arel, Columbia Üniversitesinin elektronik laboratuarında, manyetik şerit musikisi bestecilerinin en şöhretlilerinden Vladimir Ussachevsky ile Otto Luening'in yanında bu musikideki tecrübesini ve görgüsünü geliştirmektedir. Amerikaya gitmezden önce, elektronik ton jeneratörü ve yaylı kuartet için yazdığı eserle, "bilinen musiki" nin dışına çıkmıya kendini hazırlamış olan Arel, elektronik sahada ancak, Amerikada bulunduğu müddet zarfında eser verebilir. Türkiyeye döndükten sonra, Ankara radyosunun köhne manyetofonlarıyla, en iptidaisinden bile, bir elektronik eser vermesine imkân yoktur.

T İ Y A T R O

Ankara

"Oda" daki deneme

Devlet Tiyatrosu mühim bir denemeye girişti: Oda Tiyatrosunu yerli "ilk piyes" lere ayırmıya karar verdi. Bu kararla Cahit Atayın "Pervaneler" isimli eserini, bu tiyatronun sahnesinde tanıttı.

Bu denemenin lüzumuna, verebileceği faydalı neticelere, tahsisatlı tiyatrolarımızın müellif yetiştirmek için, Oda Tiyatrosu gibi, küçük salonlarını bu işe ayırmaları gerektiğine, yakınlarda, gene bu sahifelerde işaret edilmiş olduğu için aynı şeyleri tekrarlıyacak değiliz. Yalnız farkettiğimiz bir tehlikeyi hatırlatmak faydasız olmayacaktır; kuvvetli tercüme piyesler oynarken, bir yer bulabilmek için haftalarca beklenen Oda Tiyatrosunda şimdi, bazı akşamlar, boş kalan koltuklara rastlanıyor. Her yeni deneme gibi, Oda Tiyatrosunda telif eserler denemesinin de, başlangıçta beklenen, umulan alâkayı görmemesi tabiidir. Yeter ki bu denemeyi göze alanlar, ilk günlerin güçlüklerinden fütur getirmesinler ve başlanan işi devam ettirsinler.

Bunun için Oda Tiyatrosu sahnesine konulan telif eserleri, meşhur Avrupa yazarlarının piyesleri kadar uzun zaman afişte tutmamak, seyircinin alaka ve rağbeti gevşer gevşemez afişten indirmek ve yerlerine yenilerini çıkarmak lazımdır. Yenilerini çıkarmak için, sahneye elverişli telif eserlerden küçük bir stok hazırlamak, beşini onunu birbiri ardından provaya konabilecek şekilde elde hazır bulundurmak lâzımdır. Böyle bir stok ve hazırlık yapılmamışsa denemenin yarıda kalmasından korkulur. Devlet Tiyatrosu bu işe bir kere giriştiğine göre ne yapıp edip bu stoku yapmalı, genç müellifleri teşvik etmeli, Oda Tiyatrosu repertuarı için "İlk piyes" yarışmaları açmalı, mükâfatlar koymalı.

Bu tedbirler alınmazsa denemenin başarısızlığını yalnız seyircinin ilgisizliğine, yerli yazarın verimsizliğine yüklemek haksızlık olacaktır.

"Hikâye" den çıkarılan "Piyes"

Cahit Atay, Oda Tiyatrosunda oynanmakta olan piyesinin konusunu O'Henry'nin bir hikâyesinden almış. Bunu, nedense, açıkca söylemiyor da "aynı konuyu O'Henry de yazmıştır" diye işin bu tarafını kısa kesmeği tercih ediyor. Halbuki piyesi, baştan sona hikâyeyi takibediyor, aynı şahısları -bir ikisinin adını değiştirerek- sahneye çıkarıyor.

Bir hikâyeden, bir romandan piyes çıkarmak -hattâ eski bir tiyatro eserinden yeni bir piyes meydana getirmek- ne ayıp, ne de yeni bir şeydir. Konu aramak, vaka bulmak zahmetine katlanmak istemiyen, daha doğrusu bunu ikinci dereceden bir iş sayan nice meşhur tiyatro yazarları böyle yapmışlardır. Shakespeare başkalarının kötü melodramlarından şaheserler yaratmıştır. Racine Yunan trajiklerini yeniden terennüm etmiş, Corneille İspanyol meslekdaşlarının işledikleri konuları ele almış, Goethe aynı şeyi yapmakta tereddüt etmemiştir. Zamanımızda da bu şekilde hareket eden yazarlar çoktur. Colette'in, S. Maugham'ın birçok hikâye ve romanları ya bizzat kendileri, yahut başka meslektaşları tarafından piyes haline getirilmiştir. "Gelin - Therese Raquin", "Miras", "Tapılacak Kadın" gibi.

Böyle olunca Cahit Atayı, dramlaştırmaya müsait bir yabancı hikâyeyi işleyerek piyes haline getirdiği için kimse ayıplamaz, bilâkis takdir eder. Konu aramakla kaybedilecek zamanı, iyi bir piyes yapısı kurmıya harcadığı için. Zaten tiyatroda mühim olan mevzu değil, mevzuun işlenişi, vakanın yürütülüşü, şahıslara verilen karakter ve canlılıktır. Fakat bir tiyatro yazarı konusunu, vakasını bir başka yazarın hikâyesinden, romanından aldı mı, bunu programda ve afişte, kendi imzasından önce, açıkca belirtmek, faydalandığı eserin adını da zikretmek zorundadır. Çünkü ayrı bir edebiyat nevine dahil de olsa, başka birisinin kendisinden önce bulup ortaya koyduğu ve artık yegâne sahibi bulunduğu bir malzemeyi kullanmıştır. Sigara paketlerinin üstünde bile hangi tütünden yapıldıkları yazılıdır.

"Kader Yolları" nın "Pervaneler"i

Müellif söylemeyince, meraklı seyirci gibi münekkide de, O'Henry'nin dilimize tercüme edilmiş bütün hikâyelerini araştırmak düşüyor. Çünkü hikâyeden "aldıkları" ile kendiliğinden "kattıkları" nın ne olduğunu bilmekte fayda vardır. Bu araştırma bizi O'Henry'nin "Varlık" yayınları arasında çıkmış ve "Yeşil Kapı" adı altında toplanmış olan "Seçilmiş hikâyeler" ini de karıştırmıya sevkediyor. O zaman anlıyoruz ki Cahit Atay "Pervaneler" in konusunu bu kitaptaki "Kader Yolları" hikâyesinden almış.

Bu hikâyesinde O'Henry, eski Yunanlıların değişmez "kara alınyazısı" temasını, gene Yunan trajedisinin "trilogia" sını hatırlatan bir tertip içinde, üçüz bir vaka halinde, onu modern bir kılığa sokarak işlemiştir. Bünyesinde bol dram malzemesi taşıyan bir hikâyeyi piyes haline getirmiş olması Cahit Atayın, herşeyden evvel, "tiyatro" kokusunu tanıdığını ve aldığını gösteriyor.

"Kader Yolları" nın vakası krallık Fransasında geçiyor. Çoban ve şair olan kahramanı David Mignot, şiirden bir şey anlamıyan hemşehrilerine, yavuklusunun anlayışsızlığına kızarak başını alıp köyünden çıkıyor, Parise gitmek istiyor. O ışık beldesine... Fakat daha üç fersah gitmeden bir yol kavşağına rastlıyor, Karşısına çıkan bu yollardan hangisini tutsun? Kısa bir kararsızlıktan sonra soldaki yolu seçiyor. Bu yolda Kara Alınyazısı, karalar giymiş Marki de Beaupertuys olarak karşısına çıkıyor. Onu önce güzel ve talihsiz yeğeni Lucie de Varennes'le evlendiriyor,

"Pervaneler" den bir sahne
O'Henry'e nazire...

Sekiz Milyon!

Geçen hafta "Cumhuriyet" gazetesi, birinci sahifesinde, tiyatro çevrelerini yakından ilgilendiren bir haber verdi: "Şehir Tiyatrosu ve Operası için 8 milyon 200 bin liralık bütçe kabul olundu."

Bu küçük ve güzel haber, yirmi yıldır bütçe darlığı yüzünden gelişememiş, son on yıldanberi de yerinde saymaya, hattâ gerilemeye başlamış olan İstanbul şehir tiyatroları için yeni ve aydınlık bir devrin başladığını müjdeliyor.

Bu demektir ki artık Şehir Tiyatrosu, yaz aylarında ölen Musahipzade Celalin son eseri "Genç Osman" ı sahneye koymak isteyince, dekor ve kostüm masraflarını karşılayacak tahsisat olmadığından, bu yerinde ve güzel teşebbüsten vazgeçmek zorunda kalmıyacaktır.

Bu demektir ki artık Şehir Tiyatrosunun harabe haline gelmiş olan sahne tesisatı onarılacak, hiç olmazsa projektörleri ampulsüz kalmayacak, temsilleri doğru dürüst bir ışığa kavuşturacaktır.

Bu demektir ki artık Şehir Tiyatrosu sanatkârları -D. Tiyatrosundaki genç meslektaşlarına kıyasla- üvey evlât muamelesi görmiyecek, geçim sıkıntılarını gidermek için provadan kaçıp dublaj stüdyolarına koşmaya mecbur olmayacaklardır.

Bu demektir ki artık Şehir Tiyatrosu, bütçe açığını kendi geliriyle kapamak mecburiyetinde bırakılmıyacak, bu yüzden Komedi bölümü sanat değeri olmıyan köhne vodvil ve adaptasyon anbarı haline gelmiyecektir.

Bu demektir ki artık Şehir Tiyatrosu, gitgide büyüyen İstanbulun denizaşırı ve uzak semtlerine kadar uzanacak, tiyatroyu bir süs ve lüks olmaktan çıkarıp halkın ayağına kadar götürülmesi gereken bir medeniyet ve kültür hizmeti haline getirecektir.

Ve nihayet bu demektir ki artık koca İstanbul, Avrupayı Asyaya bağlayan bu eski sanat ve medeniyet beldesi.. Avrupa camiası içinde "Operasız tek büyük şehir" olarak anılmaktan kurtulacaktır.

Bütün bunlar 8 milyon 200 bin lira ile mi olacak? Hayır, herşeyin ve bütün fiyatların on misli arttığı bir zamanda, bütün bu hizmetleri hakkıyla, yerine getirebilmek için 8 milyonluk bütçe de belki yetmiyecek. Önümüzdeki yıllar daha da genişliyecek hizmetleri ve bu hizmetlerle mütenasip olarak büyüyecek teşkilâtı ayakta tutabilmek için bütçeye yeni milyonlar eklemek icabedecektir. İstanbul, medeni dünya karşısında kendisini milletlerarası seviyede bir Tiyatro ve Operadan mahrum bir şehir olarak kalmanın utancından kurtaracak bu milyonları seve seve verecektir.

Bu zihniyet değişikliği İstanbul Belediyesinin başına, bir şehrin mânevi çehresini yalnız sanatın güzelleştirilebileceğine inanmış, sanatsever bir insanın gelmesiyle, kısa bir zaman içinde mümkün olmuştur.

İstanbullular kadar tiyatro ve musiki tarihimizi yazacaklar da bu hadiseyi bir dönüm noktası olarak kaydedecekler ve bu zihniyet değişikliğini yaratmış olmanın şerefini Kemal Aygüne çok görmeyeceklerdir.

sonra tahrik ederek tabanca ile düello etmeğe zorluyor ve biçare Davidi, daha Parise varmadan, bir kurşunda öbür dünyaya gönderiyor.

Hikayesini bu kadar çabuk bitirmek istemiyen ve "yazılanın bozulmıyacağını" daha iyi göstermek isteyen O'Henry, David'in soldaki yolu değil, sağdaki yolu tuttuğunu farzediyor ve onu bu sefer Parise kadar ulaştırıyor. Burada da Kara Alınyazısı karşısına, Kralı öldürmeği tasarlıyan suikastçılardan güzel ve fettan bir Kontesi çıkarıyor. Kontes mühim ve tehlikeli bir haberi saraydaki suç ortaklarına gönderme işini saf şaire yüklüyor. O da koşa koşa kendini tehlikeye, ölüme atıyor. Yakalanıyor ve kendisini gönderen kadının masumiyetini isbat etmek için oturduğu kral koltuğunda, suikastçıların elebaşısı olan aynı kara elbiseli adam, Marki, aynı tabancayı, kralın yerine onun göğsüne boşaltıyor.

Ecelin insanı nerede olsa bulacağını mutlaka göstermek isteyen O.-Henry bununla da yetinmiyor. Bu sefer David Mignot'yu, önüne çıkan, nereye vardığını bilmediği yollardan ürkütüp, yarı korku, yarı pişmanlık içinde, gerisin geri köyüne döndürüyor. Yavuklusuyla evlendiriyor. Evine barkına düşkün bir erkek haline getiriyor. Ama şair tarafı ölmemiştir. Baharla geriye tepen bu merak şiir stokunu arttırdıkça koyun sürüsünü eksiltiyor. Nihayet David kendini şiire mi, evine ve koyunlarına mı vermesi gerektiğini anlamak için çok okumuş, çok şey bilen mösyö Bril'e yazdıklarını okutuyor. Ondan "Şiirlerinizi yaşayın oğlum, artık yazmıya çalışmayın!" cevabını alınca da, şiir tomarlarını ateşe veriyor ve yahudi Zeigler'den satın aldığı tabanca ile artık mânası kalmayan hayatına son veriyor. Garip bir tesadüfle bu işi gören tabancanın üzerinde de, gene, Marki de Beaupertuys'nin arması vardır..

Cahit Atay orta uzunluktaki bu hikâyeden, birçok tabloları olan, üç perdelik bir piyes çıkarmış, "Kader Yolları"ndaki plânı takibeden bir sahne tertibi içinde vakayı veriyor. Cahit Atayın kattığı yenilik - K. Wittlinger'in "Saman Yolu" nda, M, Achard'ın "Aşk Acısı" nda, Çetin Altanın da "Çemberler" de yaptıkları gibi - hikayedeki şahısları üç kişilik küçük bir tevziat içinde sahneye çıkarmasında.

Konuşmalara gelince: Cahit Atayın metni umumiyetle akıcı, yer yer sürükleyici, yer yer de şairane. O'-Henry'nin hikâyede kaçındığından daha şairane... Tiyatroda fazla edebiyat yapmıya özenmenin piyes yazarını öldürdüğünü Cahit Atay unutmamalı.

Sahnedeki oyun

Pervaneler" i Saim Alpago, Seza altındağın dekorları içinde, kıvrak ve hareketli bir mizansenle sahneye koymuş. Esere, fantastik konusuyla bağdaşacak esrarlı bir hava vermek için ne mümkünse yapmış Fakat bu işi lüzumundan fazla ileri götürdüğü için, seyircinin olup biteni kavramakta, hele David'in birkaç defa ölüp dirildiği üç bölüm arasındaki irtibatı kurmakta zorluk çekmiş olması pek mümkündür. Çünkü tül perdeler arkasından, kulisten bir fısıltı halinde gelen görünmez Kaderin sesi iyice duyulmamakta, ne söylediği pek anlaşılamamaktadır. Halbuki bölümler arasındaki rabıtayı kuran da onun sözleridir.

"Pervaneler"i Konservatuardan yeni çıkmış taptaze bir kadro, gençliğin bütün cazibesiyle süsleyerek oynuyor. Kaderde Raik Alnıaçık, Kara Alınyazısını, belki lüzumundan fazla keskin tonlar ve jestlerle, canlandırıyor. Ama sıra Krala gelince, çok değişik kompozisyonuyla, istidadını derhal belli ediyor.

David Mignot'yu Güner İlsever, avantajlı fiziğinin de yardımıyla, sevimli bir çoban - şair olarak seyirciye kabul ettirmekte güçlük çekmiyor.

Yavuklusu Yovonne'da Gülsen Alnıaçık, sırasıyla ümit ve neşe dolu bir genç kız, talihsiz Lucie, ihtiraslı Kontes ve nihayet dertli bir şair karısı olmaya çalışıyor; bu değişik, birbirinden çok farklı çehrelere canlı ifadeler vermek istiyor ve Yvonne'da daha çok muvaffak oluyor.

F E N

Radyoculuk

Bir baskının hikâyesi

Gece saat üçü geçiyordu; genç radyo amatörü daha yatmamıştı. Kulaklıklar kulağında, mikrofon önündeki masanın üzerinde olduğu hâlde kendisi gibi, gözüne uyku girmemiş bir başka amatör arıyordu. Az evveline kadar karşılıklı konuştukları amatör arkadaşı vaktin geciktiğinden bahisle veda edip susmuştu. Nedense, onun bir türlü uykusu gelmiyordu; bu uykusuzluğun sebebi neydi, acaba bir telepati miydi, yoksa yeni getirttiği son model alıcının verdiği sevinç ve heyecan yüzünden miydi? Bu alıcıyla dünyanın her yanındaki amatör radyocuların seslerini duyabilecekti.

Fakat, o ne? Tam amatör bandında, sesinden hayli yakında oldukları anlaşılan, Japonca, konuşmalar duymuştu!... Japon suları limana en aşağı 2.000 mil uzaktaydı, hâlbuki aletin ibresi 8 milivoltu gösteriyordu; o hâlde?... O hâlde yakında Japon uçakları vardı ve bunlar aralarında muhabere ediyorlardı. Gerçi Japonya ile Amerika harp halinde değillerdi, ama dünya ateş içersindeydi, heran bir baskın hücumu beklenebilirdi.

Genç adam derhal telefona sarıldı; beş saniye sonra deniz üssünün nöbetçi subay odasındaki telefonun zili sessizliği yırtarak acı acı çınladı. Uyku mahmurluğu içindeki Amerikan subayı muhatabını yâri dikkatle dinledikten sonra müstehzi bir edayla: "herhalde rüyada kulağınıza birtakım sesler gelmiş olmalı, dedi, donanmadaki dinleme cihazlarının günün 24 saatinde faaliyette bulunduğundan haberiniz yok mu?" ve telefonu kapattı.

Sabahın ilk saatlerinde Pearl Harbour kesif bir hava hücumuna uğruyordu. Dalgalar hainde gelen orta ve pike bombardıman uçakları üsse ve limandaki zırhlılara pekçok isabet kaydetmişlerdi. Hücum öylesine anî olmuş, okadar sürpriz yaratmıştı ki, limanın uçaksavar topçusu bile fâaliyete geçmeden saf harici edilmiş, üste tam bir panik hüküm sürüyordu.

Bu baskın tesiri, sonradan anlaşıldığına göre, Japonların almış olduğu çok dikkatli tedbirler sayesinde elde edilmişti. Uçakların gemileriyle ve birbirleriyle muhabere ettikleri radyoların frekansları, Amerikalılarca bilindiği ve dinlendiği için, tamamiyle değiştirilmiş, amatörlerin kullandığı dalga bandına kaydırılmıştı. Nöbetçi subayının genç radyo amatörüne inanmamış oluşu Amerikan donanmasına, dolayısıyla milli prestije çok ağır bir darbe indirilmesini kolaylaştırmıştı.

Faydalı bir merak

Dünya yüzünde pekçok meraklı vardır; denebilirki insanların yarısından fazlası bir meraka sahiptir. Kimi pul biriktirir, kimi yarış otomobillerinin hayranıdır, bir kısmı horoz döğüşüne, diğerleri at yarışlarına bayılır. Teknikte ileri gitmiş memleketlerde çok yaygın bir merak ise "Radyo amatörlüğü" dür. Erkek, kadın birçok kimse ufak sayılabilecek paralar sarfederek telsiz telefon tesisatı vücuda getirmekten boş zamanlarında birbirleriyle, hatta yüzlerce mil uzaktaki diğer amatörlerle konuşup hoşça vakit geçirmektedirler.

Radyo amatörlüğünün iyi tarafı tesisatın bir kere kurulduktan sonra mühim bir masrafa ihtiyaç göstermeksizin çalışmasıydı, mamafih herşeyin daima yenisinin ve daha iyisinin yapıldığı bugünkü dünyada bir meraklının sık sık cihaz değiştirmesi de normal sayılırdı. Bu işlerle uğraşanlar zamanla elektronik tekniğine iyice hâkim oluyor ve hattâ birçok yenilikler icat ediyorlardı. Nitekim ilk zamanlar radyo istasyonları yalnız uzun ve orta dalgalarda yayın yaparlarken, kısa dalgalar "kullanışsız" ve "faydasız" sayılarak bir köşede terkedilmişken Amerikadaki radyo amatörleri, bilhassa uzak mesafelerle konuşmak için, bu dalgaların nekadar elverişli olduğunu meydana çıkarmışlardı.

Heves ve merakla öğrenilen bilgiler insanın dimağını daha fazla işletir; insan zekâsı da işledikçe ışık saçar. Bugün elektronikte mühim yeri bulunan devre şekilleri ve kısa dalganın yayılma kaideleri 1925 - 35 yılları arasında bu meraklı insanlar tarafından ortaya konulmuştu. Yine Amerikanın bugün elektronikte "en ileri" olduğunun münakaşa edilemez oluşu Amerikalıların milletçe bu tekniği lâyıkıyla benimseyişinden dolayıdır.

Memleketimizdeki durum

1926 yılında Türkiyede radyoyla yapılan ilk yayınların Avrupada bu yolda girişilen sayılı teşebbüslerden olduğu iftiharla belirtilirdi. Nitekim, Osmaniyedeki dört direkli "tarihi" İstanbul radyosu -tabiî direkleri dinamitle uçurulmadan evvel- Ayrupada ilk yayına başlayan radyo istasyonlarının üçüncüsüydü.

Ama radyoculuk sahalarındaki uyanıklığımız bu kadarla kalmıştır. Şüphesiz bunda Türkiyenin bir endüstri memleketi olmaması, bu işler için lüzumlu malzemenin ancak çok pahalıya temin edilebilmesi gibi sebepler müessir olmuştu, fakat asıl rolü o zaman cari hükümet görüşü -ki şimdi dana hâd bir safhadadır- oynamaktaydı.

Gerçekten 1937 yılında çıkarılan ve bu gibi faaliyetleri devletin inhisarına alan 5222 sayılı "Telsiz kanunu" ile verici yapmak hakiki ve hükmi şahıslara yasak edildiği gibi alıcı yapmak veya kullanmak dahi çok sıkı kayıtlara tabi tutuluyordu. Ne gariptir ki o yıllarda birer diktatörün idaresi altında inleyen Nazi Almanyasında, Sovyet Rusyada ve Faşist İtalyada bu kabil işler, tabiî muayyen kayıtlara bağlı olarak, serbestti.

1946 yılından sonra bütün sahalarda olduğu gibi bu sahada da serbestliğe gidildi; ilk olarak İstanbul Teknik Üniversitesine bir özel radyo istasyonu kurulması için müsaade verildi.. Küçük takatte ve kısa dalga üzerinden yayın yapan bu radyo kısa zamanda çok popüler oldu, bunu gören diğer okullar aynı yol üzerinden yürümekte gecikmediler.

1950 de "Demokrasi güneşinin" parlamasından sonra, tamamen "Antidemokratik" olan, Telsiz kanununun değiştirileceği umuldu, hattâ gazetelerde böyle bir kanun teklifine ait bazı haberler neşredildi. Bunlardan birisi "Hürriyet" gazetesinin 1000 wattlık bir verici getirttiğine dairdi. Rivayete göre gazete bu posta ile reklâm neşriyatı ve popüler yayınlar yapacaktı, fakat bu haberlerin aslı faslı çıkmadı; yeni iktidar radyo işinde eskisinden de titiz davranıyordu.

Bugünkü D.P. zihniyetinin,, hususî şahıslara radyo yayını müsaadesi vermek şöyle dursun, elindeki hükümet radyolarına nasıl sımsıkı yapıştığı malûmdur. Bu zihniyetteki bir idareden, dünya yüzünde biricik radyo amatörsüz ülke olarak kalan Türkiyede "teknik inkişafı engelliyor" diye Telsiz kanununu değiştirmesi herhalde beklenemezdi.

S P O R

Klüpler

F. B. de iktidar değişikliği

Geçen haftanın sonunda bir gün şişman babacan tavırlı bir adam cebinden çıkardığı mendiliyle terleyen yüzünü sildi ve derin derin içini çekti. Mendilini cebine koyduktan sonra sıkıldığını belli eder şekilde bazı hareketler yaptı ve bir koltuğa çökercesine oturdu.

Babayani tavırlı adam Fenerbahçe kulübünün başkanı Agah Erozandı. Seçimleri kaybetmiş, hem de oldukça farklı bir mağlûbiyete uğramıştı. Başbakan yardımcısı Medeni Berkin listesi ezici bir çoğunlukla duruma hakim olmuştu. F. B. ye birkaç gün evvel âza olan Berk böylece kulübün reisliğine oturuyordu.

Bu işten memnun olanların eski ve hakiki Fenerbahçelilerden ziyade bazı politikacılar olduğu bir hakikatti. Hele transfer kıymetlerden ateşli demokrat Ordu Milletvekili Atıf Topaloğlu muhakkak ki seçimlerin neticesine pek fazla sevinmişti. Öyle ya.. Berkin başkanlığa getirilmesini adetâ kendisi hazırlamıştı. Başbakan Yardımcısının F. B. camiası başına geçmesini Beyfendi de şiddetle arzu etmekteydi. Beyfendinin isteğini yerine getirmekle Topaloğlu yeni bir başarı kazanıyordu. Zira son günlerde Fenerbahçeli muhalifler arasında başgösteren anlaşmazlık Kadıköy grubunu neredeyse parçalıyacaktı. İşin başında muhalefet grubunun en fazla tutulan ve sevilenlerinden olan İsmet Uluğ Erozana katılmıştı. Sonra Kızıltopraklı Fenerbahçelilerin durumu ortalığı epeyce karıştırmıştı. Hele iktidarın başına çekilmek istenen bağlılık telgrafları muhalefet grubunu parçalamak üzereydi.

V. C. dediğin..

Bütün bu gayretlerin tek emeli, Türkiyenin en fazla tutulan, en çok sevilen ve en fazla taraftara sahip olan bir kulübün V. C. ocağı haline getirilmek istenmesidir. Gerçi bir evvelki idare heyetinde de Demokrat partililer yok değildir. Ama bu demokratlar doğrusu söylenirse işi kulüpçülük cephesinden görmekte ısrar etmekteydi. Şimdi durum hiç böyle değildir. Başbakan Yardımcısı bir başkan, Fikret Kırcan gibi demokrat bir damat idare heyetinde en fazla sözü geçen kişiler hâline gelmiştir. Gerçi Medeni Berkin Fenerbahçeye büyük faydaları olacaktır. Meselâ lokal ve stad meselelerini bir imar mütehassısı olan Berkten daha iyi kimsenin halledemiyeceği bilinen hakikatlerdendir. Öte yandan, hovardaca boşaltılmış klüp kasasının doldurulması, İktidarın bu selâhiyetli adamı için pek zor olmıyacaktır. Ancak bunların diyeti olarak Fenerbahçeden istenecek şeyin ne olacağı şimdilik zihinleri kurcalayan bir meseledir.

EDİRNE
KIRKLARELİ
TEKİRDAĞ
İSTANBUL
KOCAELİ
SAKARYA
ZONGULDAK
BOLU
KASTAMONU
SİNOP
ÇORUM
ÇANKIRI
ANKARA
BİLECİK
ÇANAKKALE
BURSA
BALIKESİR
ESKİŞEHİR
YOZGAT
KIRŞEHİR
KÜTAHYA
MANİSA
AFYON
UŞAK
İZMİR
NEVŞEHİR
TUZ G.
NİGDE
ISPARTA
KONYA
DENİZLİ
AYDIN
BURDUR
MUĞLA
ANTALYA
İÇEL
KIBRIS